

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 24.1.2001
COM (2001) 31 τελικό

2001/0029 (COD)

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

για το έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

'Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας, η επιλογή μας'

- Έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον -

Πρόταση

ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

για τη θέσπιση του κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον 2001-2010

(Υποβαλλόμενη από την Επιτροπή)

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

για το έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

Συνοπτική περίληψη

Περιεχόμενο του νέου προγράμματος

Η ύπαρξη υγιούς περιβάλλοντος αποτελεί ουσιώδη παράγοντα για την ύπαρξη μακροπρόθεσμης ευημερίας και ποιότητας ζωής και οι πολίτες της Ευρώπης απαιτούν ένα υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος. Η μελλοντική οικονομική ανάπτυξη και η αύξουσα ευημερία θα ασκήσουν πιέσεις στην ικανότητα του πλανήτη να στηρίξει τη ζήτηση πόρων ή στο να αφομοιώσει τη ρύπανση. Ταυτόχρονα, η ύπαρξη υψηλών περιβαλλοντικών προτύπων αποτελεί κίνητρο για καινοτομία και επιχειρηματικές ευκαιρίες. Γενικά, η κοινωνία πρέπει να εργαστεί ώστε να αποσυνδέσει τις επιπτώσεις και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος από την οικονομική ανάπτυξη. Οι επιχειρήσεις πρέπει να λειτουργούν με πιο αποδοτικό οικολογικά τρόπο, να παράγουν δηλ. τα ίδια ή περισσότερα προϊόντα με λιγότερες εισροές και λιγότερα απόβλητα, ενώ τα καταναλωτικά πρότυπα πρέπει να καταστούν πιο αιεφόρα.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τριάντα χρόνια περιβαλλοντικής πολιτικής οδήγησαν σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα περιβαλλοντικών ελέγχων. Το 5^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον (1992-1999), 'Με στόχο την αιεφορία', έλαβε νέα μέτρα και μια ευρύτερη δέσμευση ένταξης της περιβαλλοντικής διάστασης σε άλλες πολιτικές. Από τη γενική αξιολόγηση του προγράμματος εξήχθη ως τελικό συμπέρασμα ότι αν και σημειώθηκε πρόοδος στη μείωση των επιπέδων ρύπανσης σε ορισμένες περιοχές, τα προβλήματα παρέμεναν και το περιβάλλον θα συνέχιζε να φθίνει εκτός εάν:

- επιτυγχανόταν μεγαλύτερη πρόοδος στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στα κράτη μέλη
- βελτιωνόταν και αποκτούσε μεγαλύτερο βάθος η ένταξη της περιβαλλοντικής διάστασης στις οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές που δημιουργούν τις πιέσεις στο περιβάλλον
- τα εμπλεκόμενα μέρη και οι πολίτες ανελάμβαναν μεγαλύτερο βάρος στις προσπάθειες για την προστασία του περιβάλλοντος
- δινόταν νέα ώθηση σε μέτρα με στόχο την αντιμετώπιση ορισμένων σοβαρών και επίμονων περιβαλλοντικών προβλημάτων, καθώς και ορισμένων αναδυόμενων ανησυχιών.

Το πλαίσιο αυτό αποτέλεσε οδηγό της στρατηγικής εστίασης του 6^{ου} Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον, το οποίο θέτει κατά τρόπο αποτελεσματικό τους περιβαλλοντικούς στόχους και προτεραιότητες που θα αποτελέσουν αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για αιεφόρο ανάπτυξη. Το πρόγραμμα προβλέπει τις βασικές προτεραιότητες και στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής κατά τα επόμενα πέντε έως δέκα χρόνια και αναλύει τα προς λήψη μέτρα.

Στρατηγική προσέγγιση για την επίτευξη των περιβαλλοντικών μας στόχων

Η πολιτική για το περιβάλλον πρέπει να είναι καινοτόμος στην προσέγγισή της και να αναζητά νέους τρόπους εργασίας με ευρεία εμπλοκή της κοινωνίας.

Η εφαρμογή της υφιστάμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας χρειάζεται να βελτιωθεί. Θα πρέπει να υπάρξει ανάληψη σοβαρής νομικής δράσης μέσω του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σε συνδυασμό με την παροχή υποστήριξης στις βέλτιστες πρακτικές και σε μια πολιτική

ενημέρωσης του κοινού με βάση το τρίπτυχο 'όνομα, φήμη και ντροπή' (αγγλιστί: name, fame, shame).

Η ένταξη των περιβαλλοντικών πτυχών στις άλλες πολιτικές πρέπει να αποκτήσει μεγαλύτερο βάθος, π.χ. όλες οι πρωτοβουλίες πολιτικής της Επιτροπής θα πρέπει να αξιολογούνται υπό το πρίσμα αυτό. Η πρόοδος θα πρέπει να μετριέται μέσω δεικτών και σημείων αναφοράς.

Η συνεργασία με την αγορά μέσω των φορέων επιχειρηματικών και καταναλωτικών συμφερόντων θα συμβάλει στη δημιουργία πιο αειφόρων παραγωγικών και καταναλωτικών προτύπων. Οι επιχειρήσεις δεν θα πρέπει μόνο να υφίστανται κυρώσεις σε περιπτώσεις παραβάσεων αλλά θα πρέπει να προβλεφθούν και συστήματα επιβράβευσης της ορθής συμπεριφοράς. Οι καταναλωτές χρειάζονται χρήσιμες πληροφορίες, οι οποίες να τους επιτρέπουν να επιλέγουν φιλικά στο περιβάλλον προϊόντα, αποτελώντας έτσι ένα μοχλό καθοδήγησης της αγοράς. Οι κρατικές επιδοτήσεις θα πρέπει να προάγουν φιλικές στο περιβάλλον πρακτικές. Οι επιχειρήσεις πρέπει να ενθαρρύνονται να καινοτομούν, εκμεταλλευόμενες π.χ. τις ευκαιρίες που προσφέρονται από τη χρήση, ανάπτυξη και διάδοση καθαρών τεχνολογιών.

Κάθε πολίτης λαμβάνει καθημερινώς αποφάσεις, οι οποίες επιδρούν άμεσα ή έμμεσα στο περιβάλλον. Η ύπαρξη καλύτερων ποιοτικώς και ευκόλως προσβάσιμων πληροφοριών για το περιβάλλον και για πρακτικά θέματα θα βοηθήσει στο θέμα της διαμόρφωσης γνώμης και στη λήψη, επομένως, αποφάσεων.

Οι αποφάσεις για το σχεδιασμό και τη διαχείριση της χρήσης γης στα κράτη μέλη μπορεί να έχουν μεγάλη επίδραση στο περιβάλλον, οδηγώντας σε κατάτμηση της υπαίθρου και σε πιέσεις στις αστικές περιοχές και στις ακτές. Η Κοινότητα μπορεί να παράσχει υποστήριξη προωθώντας το θέμα της βέλτιστης πρακτικής και μέσω των διαρθρωτικών ταμείων.

Οι προσεγγίσεις αυτές πρέπει να εφαρμοστούν σε όλο το φάσμα των περιβαλλοντικών θεμάτων. Επιπλέον, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε τέσσερις τομείς προτεραιότητας για δράση.

Αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος

Αντικειμενικός στόχος – να σταθεροποιηθούν οι ατμοσφαιρικές συγκεντρώσεις των αερίων του θερμοκηπίου σε επίπεδα τέτοια που να μην προκαλούν αφύσικες μεταβολές στο κλίμα της γης.

Η γνώμη των επιστημόνων είναι ότι συμβαίνει πράγματι μια αλλαγή του κλίματος και ότι την αύξηση των συγκεντρώσεων των αερίων του θερμοκηπίου, τα οποία είναι η αιτία του προβλήματος, την προκαλεί η ανθρώπινη δραστηριότητα. Η βασική προτεραιότητα του 6^{ου} προγράμματος θα είναι η επικύρωση και εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του Κυότο για μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου κατά 8% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 μέχρι το 2008-12. Αυτό πρέπει να θεωρηθεί ως ένα πρώτο βήμα προς το μακροπρόθεσμο στόχο της μείωσης κατά 70%.

Φύση και βιοποικιλότητα – προστασία ενός μοναδικού πόρου

Αντικειμενικός στόχος – να προστατευθεί και να αποκατασταθεί η λειτουργία των φυσικών συστημάτων και να σταματήσει η απώλεια βιοποικιλότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στον κόσμο, καθώς και να προστατευθούν τα εδάφη από τη διάβρωση και τη ρύπανση.

Η ύπαρξη υγιών και ισορροπημένων φυσικών συστημάτων αποτελεί ουσιώδη παράγοντα στήριξης της ζωής και της λειτουργίας της κοινωνίας. Χρειάζεται να αντιμετωπιστούν οι

πιέσεις από τη ρύπανση, τη μη αειφόρο χρήση της γης και της θάλασσας και οι κίνδυνοι για τη βιοποικιλότητα. Κλειδί αντιμετώπισης της απειλής της ρύπανσης είναι η πλήρης εφαρμογή της νομοθεσίας για το περιβάλλον. Πολύτιμες περιβαλλοντικώς περιοχές θα πρέπει να προστατευθούν από το κοινοτικό πρόγραμμα Natura 2000, το οποίο πρέπει να εφαρμοστεί πλήρως. Η επέκταση της προστασίας στην ευρύτερη ύπαιθρο απαιτεί μια πλέον εις βάθος και αποτελεσματική ένταξη της διάστασης του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας στις πολιτικές για τη γεωργία, το τοπίο, τα δάση και τη θάλασσα, σε συνδυασμό με νέες πρωτοβουλίες, π.χ. την ανάπτυξη μιας στρατηγικής για τα εδάφη της Ευρώπης. Μεγαλύτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Περιβάλλον και υγεία

Αντικειμενικός στόχος – να επιτευχθεί μια ποιότητα περιβάλλοντος όπου τα επίπεδα των ανθρωπογενών ρυπαντών, συμπεριλαμβανομένων των διαφόρων τύπων ακτινοβολιών, να μην προκαλούν σημαντικές επιπτώσεις ή κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία.

Υπάρχει μια ολοένα και περισσότερο εδραιούμενη αντίληψη, αλλά και αποδεικτικά στοιχεία, ότι η ανθρώπινη υγεία επηρεάζεται από περιβαλλοντικά προβλήματα που σχετίζονται με τη ρύπανση του αέρα και των υδάτων, τα επικίνδυνα χημικά και τους θορύβους. Χρειάζεται μια ολιστική και περιεκτική προσέγγιση του περιβάλλοντος και της υγείας, με κεντρικό σημείο της πολιτικής αυτής την πρόνοια και πρόληψη του κινδύνου και λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες όπως τα παιδιά και οι ηλικιωμένοι. Στις επιμέρους πολιτικές θα χρειαστεί η εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας και περαιτέρω δράσεις.

Αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων και διαχείριση των αποβλήτων

Αντικειμενικός στόχος – να διασφαλιστεί η ανάληψη των ανανεώσιμων και μη ανανεώσιμων πόρων να μην υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος και να επιτευχθεί αποσύνδεση της χρήσης των πόρων από την οικονομική ανάπτυξη μέσω σημαντικής βελτίωσης της αποδοτικότητας των πόρων, απεξάρτησης της οικονομίας από τους υλικούς πόρους και πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων.

Οι πόροι του πλανήτη, ιδιαίτερα οι ανανεώσιμοι πόροι όπως το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας και η ξυλεία, δέχονται σοβαρές πιέσεις από την ανθρώπινη κοινωνία. Χρειάζεται μια στρατηγική με στόχο μέτρα, όπως φόροι και κίνητρα, για να διασφαλιστεί η βιωσιμότερη χρήση των πόρων.

Τα απόβλητα προβλέπεται ότι θα συνεχίσουν να αυξάνονται εκτός κι αν αναληφθεί διορθωτική δράση. Η πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων πρέπει να αποτελεί καίριο στοιχείο μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης πολιτικής για τα προϊόντα. Χρειάζονται περαιτέρω μέτρα για ενθάρρυνση της ανακύκλωσης και ανάκτησης των αποβλήτων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στον ευρύτερο κόσμο

Η εφαρμογή του έκτου προγράμματος θα γίνει στα πλαίσια μιας διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης και θα χρειαστούν διαδοχικά μέτρα για να ληφθεί υπόψη η ευρύτερη αυτή προοπτική.

Η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της Κοινότητας θα αποτελέσει, φυσικά, ένα βασικό καθήκον για τις υποψήφιες χώρες, με την υποστήριξη χρηματοδοτούμενων από την Κοινότητα προγραμμάτων. Οι υποψήφιες χώρες έχουν την ευκαιρία να επιτύχουν μια οικονομική ανάπτυξη, η οποία θα είναι αειφόρος και θα αποφύγει το είδος ή την κλίμακα των περιβαλλοντικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει τώρα η Δυτική Ευρώπη.

Σε διεθνές επίπεδο, θα παίζει ουσιαστικό ρόλο η πλήρης και σωστή ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε όλες τις πτυχές των εξωτερικών σχέσεων της Κοινότητας. Οι διεθνείς οργανώσεις πρέπει να ασχοληθούν σοβαρά και να διαθέσουν τους κατάλληλους πόρους για το περιβάλλον. Οι διεθνείς συμβάσεις, κυρίως για την αλλαγή του κλίματος, τη βιοποικιλότητα, τα χημικά και την ερημοποίηση χρειάζεται να υποστηριχθούν και να εφαρμοστούν.

Χάραξη πολιτικής με βάση τη συμμετοχή και την ορθή γνώση

Η ευρεία συμμετοχή των ενδιαφερομένων θα αποτελέσει βασικό μοχλό για την επιτυχή εφαρμογή του έκτου προγράμματος και μάλιστα σε όλα τα στάδια της πολιτικής διεργασίας, από τη συμφωνία για τους στόχους μέχρι την εφαρμογή μέτρων στην πράξη. Οι σωστές επιστημονικές γνώσεις και οικονομικές εκτιμήσεις, τα αξιόπιστα και ενήμερα στοιχεία και πληροφορίες για το περιβάλλον και η χρήση δεικτών θα χρησιμεύσουν ως στηρίγματα στην κατάρτιση, εφαρμογή και αξιολόγηση της περιβαλλοντικής πολιτικής.

οο Ο οο

Η προτεινόμενη απόφαση για ένα 6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον θα δώσει στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση τις κατευθύνσεις, την ώθηση και τα εργαλεία που χρειαζόμαστε για τη δημιουργία ενός καθαρού και ασφαλούς περιβάλλοντος. Στην προσπάθεια αυτή θα περιλάβει πολίτες και επιχειρήσεις και θα συμβάλει στην επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης.

Πίνακας περιεχομένων

1.	Πλαίσιο για ένα νέο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον	9
1.1.	Δόμηση σε ορθή βάση	10
1.2.	Συνεισφορά στην αειφόρο ανάπτυξη	11
1.3.	Χαρακτήρας του προγράμματος	12
2.	Στρατηγική προσέγγιση για την επίτευξη των περιβαλλοντικών μας στόχων	14
2.1.	Βελτίωση της εφαρμογής της υπάρχουσας νομοθεσίας	14
2.2.	Ένταξη περιβαλλοντικών ενδιαφερόντων σε άλλες πολιτικές	15
2.3.	Ενθάρρυνση της αγοράς να εργαστεί για το περιβάλλον	17
2.4.	Ενίσχυση της θέσης των πολιτών και αλλαγή συμπεριφοράς	23
2.5.	Οικολογική στροφή των αποφάσεων διαχείρισης και σχεδιασμού χρήσης γης	24
3.	Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής	26
3.1.	Το πρόβλημα	26
3.2.	Σκοποί και στόχοι	28
3.3.	Πολιτική προσέγγιση	28
4.	Φυση και βιοποικιλότητα – προστασία ενός μοναδικού πόρου	33
4.1.	Το πρόβλημα	33
4.2.	Σκοποί και στόχοι	34
4.3.	Πολιτική προσέγγιση	34
4.4.	Ο διανοιγόμενος δρόμος	35
4.5.	Διεθνής δράση	41
4.6.	Στρατηγική και σχέδια δράσης για τη βιοποικιλότητα – συμπλήρωση του γνωστικού κενού	42
5.	Περιβάλλον και υγεία	43
5.1.	Το πρόβλημα	43
5.2.	Γενικός στόχος Περιβάλλον-Υγεία	44
5.3.	Γενική πολιτική προσέγγιση	44
5.4.	Χημικά προϊόντα: Στοχεύοντας σε ένα μη τοξικό περιβάλλον	45
5.5.	Γεωργικά φάρμακα	49
5.6.	Διασφάλιση της αειφόρου χρήσης και καλής ποιότητας των υδάτινων πόρων μας ..	51
5.7.	Ρύπανση του αέρα	54

5.8.	Μείωση της ηχορύπανσης σε αποδεκτά επίπεδα.....	56
6.	Αειφορος χρηση των Φυσικων Πορων και Διαχειριση των Αποβλητων	58
6.1.	Αποδοτικότητα και διαχείριση των πόρων.....	58
6.2.	Πρόληψη και διαχείριση των αποβλήτων	61
7.	Η Ευρωπαϊκή Ένωση στον ευρύτερο κόσμο	66
7.1.	Η διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση.....	66
7.2.	Συνεισφορά στην επίλυση διεθνών προβλημάτων.....	68
8.	Χάραξη πολιτικής με βάση τη συμμετοχή και την ορθή γνώση.....	71
8.1.	Καλύτερες ρυθμίσεις	71
8.2.	Πληροφορίες για χάραξη πολιτικής και αξιολόγηση	73
8.3.	Αρχές χάραξης της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ.....	75
1.	Εισαγωγή	78
2.	Γενική αξιολόγηση του πέμπτου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον	78
3.	Εξωτερικές διαβουλεύσεις.....	78
4.	Το πρόγραμμα δράσης και η αειφόρος ανάπτυξη.....	79
5.	Οικονομικό μέρος	79
6.	Επικουρικότητα.....	79
7.	Συνέπεια με άλλες κοινοτικές πολιτικές.....	79
8.	Δεκαετές χρονοδιάγραμμα.....	79

'Περιβάλλον 2010 - Το μέλλον μας, η επιλογή μας'

Πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον στην Ευρώπη στις αρχές του 21^{ου} αιώνα

1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΕΝΑ ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η ύπαρξη ενός καθαρού και υγιούς περιβάλλοντος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ευημερίας και της ποιότητας ζωής που επιθυμούμε αυτή τη στιγμή για τους εαυτούς μας και μελλοντικά για τα παιδιά μας. Οι άνθρωποι απαιτούν ο αέρας που αναπνέουν, το νερό που πίνουν και η τροφή που καταναλώνουν να μην είναι ρυπαρά και μολυσμένα· θέλουν να ζουν χωρίς την ενόχληση της ηχορύπανσης· και θέλουν να απολαμβάνουν την ομορφιά της υπαίθρου, με παρθένες ακτές και ορεινές περιοχές. Θέλουν επίσης έναν κόσμο που δεν θα απειλείται από κλιματικές μεταβολές.

Ο παγκόσμιος πληθυσμός συνεχίζει να αυξάνεται. Εκτιμάται ότι ένα άτομο στον δυτικό κόσμο καταναλώνει μέχρι και 50 φορές περισσότερους πόρους στη διάρκεια της ζωής του από ό,τι το μέσο άτομο σε μια αναπτυσσόμενη χώρα. Η συνεχιζόμενη οικονομική ανάπτυξη στις εκβιομηχανισμένες, παράλληλα με την αύξηση του πληθυσμού και τη φυσική επιθυμία των αναπτυσσόμενων χωρών να επιτύχουν και αυτές την υλική ευημερία μπορεί να οδηγήσει σε τεράστια αύξηση της ζήτησης πόρων. Αν δεν υπάρξει κάτι καλύτερο και διαφορετικό για την ικανοποίηση αυτής της ζήτησης, θα αντιμετωπίσουμε πρωτοφανείς πιέσεις και επιπτώσεις στο παγκόσμιο περιβάλλον.

Η προστασία του περιβάλλοντός μας παρουσιάζει και προκλήσεις και ευκαιρίες. Δεν είναι μόνο ότι τα άτομα επιθυμούν να ζουν σε ένα καθαρό και υγιές περιβάλλον αλλά πρέπει επίσης να αναγνωρίσουμε ότι το κόστος και οι άλλες ζημιές που προκαλούνται από τη ρύπανση και τις κλιματικές αλλαγές είναι σημαντικές. Η προστασία του περιβάλλοντος δεν πρέπει να μεταφραστεί σε αφ' εαυτού περιορισμό της ανάπτυξης ή της κατανάλωσης. Τα υψηλά περιβαλλοντικά πρότυπα αποτελούν επίσης κίνητρο για καινοτομία – δημιουργώντας νέες αγορές και επιχειρηματικές ευκαιρίες. Αντ' αυτού, πρέπει να αναζητήσουμε τη βελτίωση της ποιότητας της οικονομικής ανάπτυξης και των άλλων ανθρώπινων δραστηριοτήτων ώστε να ικανοποιούνται οι απαιτήσεις μας για αγαθά και υπηρεσίες καθώς και για ένα καθαρό για υγιές περιβάλλον. Θα πρέπει να αποσυνδέσουμε τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και την περιβαλλοντική υποβάθμιση από την οικονομική ανάπτυξη, εν μέρει μέσω σημαντικών βελτιώσεων στην οικολογική απόδοση – χρησιμοποιώντας λιγότερους φυσικούς πόρους για ένα δεδομένο επίπεδο οικονομικής απόδοσης ή προστιθέμενης αξίας. Τα καταναλωτικά μοντέλα πρέπει να γίνουν πιο αειφόρα.

Εν συντομία, χρειάζεται να ενθαρρύνουμε την ανάπτυξη μιας κοινωνίας όπου τα αυτοκίνητα που θα οδηγούμε θα είναι καθαρά, τα απόβλητα που θα παράγουμε θα είναι ανακυκλώσιμα ή θα διατίθενται με ασφάλεια, οι πηγές ενέργειας και οι τεχνολογίες που θα χρησιμοποιούμε να μην οδηγούν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, τα προϊόντα που θα κατασκευάζουμε, από υπολογιστές μέχρι βρεφικά παιχνίδια, δεν θα απελευθερώνουν επικίνδυνα χημικά στο περιβάλλον, στην τροφή μας και στο σώμα μας και όπου οι επιχειρήσεις μας, τουριστικές, οικιακές και γεωργικές δραστηριότητες θα σχεδιάζονται έτσι, ώστε να προστατεύουν τη βιοποικιλότητα, τους οικοτόπους και τα τοπία.

1.1. Δόμηση σε ορθή βάση

Τα τελευταία τριάντα χρόνια, έχει πραγματοποιηθεί σημαντική πρόοδος για την παγίωση ενός ολοκληρωμένου συστήματος περιβαλλοντικών ελέγχων στην ΕΕ. Η γενική αξιολόγηση¹ του πέμπτου περιβαλλοντικού προγράμματος δράσης, το οποίο ξεκίνησε το 1992, κατέληξε στο ότι έχει σημειωθεί πρόοδος σε πολλούς τομείς, με νέα περιβαλλοντικά μέτρα, κυρίως για τον αέρα και το νερό, καθώς και μια ευρύτερη δέσμευση για την ένταξη περιβαλλοντικών στόχων σε άλλους τομείς πολιτικής. Η έκθεση για την κατάσταση του περιβάλλοντος του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος² και άλλα δεδομένα αναφέρουν ότι αυτό έχει επιφέρει ορισμένες σημαντικές βελτιώσεις, για παράδειγμα:

- έχουν μειωθεί σημαντικά οι βιομηχανικές εκπομπές τοξικών ουσιών στην ατμόσφαιρα, όπως ο μόλυβδος και ο υδράργυρος·
- έχει μειωθεί σημαντικά η οξίνιση των δασών και των ποταμών, που προκαλείται από εκπομπές διοξειδίου του θείου (SO₂)·
- η επεξεργασία των λυμάτων και του νερού έχουν βελτιώσει την ποιότητα των υδάτων πολλών εκ των λιμνών και ποταμών μας.

Πρόοδος επίσης έχει σημειωθεί και σε πολλούς άλλους τομείς όπου η κοινοτική νομοθεσία θέτει τη βάση για περαιτέρω περιβαλλοντικές βελτιώσεις. Ωστόσο, η γενική αξιολόγηση έδειξε επίσης, δυστυχώς, ότι τα κράτη μέλη συχνά βραδυπορούν στην εφαρμογή όσων έχουν αποφασιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με αποτέλεσμα οι πολίτες και το περιβάλλον να μην επωφελούνται από τις αποφάσεις αυτές όσο θα έπρεπε. Πρέπει να γίνουν συνεχείς προσπάθειες από τα κράτη μέλη για τη μεταφορά των κοινοτικών κανόνων στη νομοθεσία τους και την εφαρμογή τους επιτόπου.

Το πέμπτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον εισήγαγε επίσης νέες πολιτικές προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προβλημάτων. Τόνισε την ανάγκη ένταξης περιβαλλοντικών στόχων και στις άλλες πολιτικές όπως η πολιτική για τις μεταφορές, τη βιομηχανία ή τη γεωργία. Υπό το ίδιο πνεύμα, παρακίνησε την επιχειρηματική κοινότητα, τις περιφερειακές και τοπικές αρχές και, φυσικά, τους πολίτες να αγωνιστούν για ένα καλύτερο περιβάλλον. Για το σκοπό αυτό, το πέμπτο πρόγραμμα προώθησε μια διεύρυνση του φάσματος των μέσων, πέραν της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, προς μέσα βασισμένα στην αγορά, στην αύξηση της ευαισθητοποίησης και τον σχεδιασμό της χρήσης γης. Αυτές οι κατευθύνσεις παραμένουν ως προτεραιότητες και το τρέχον πρόγραμμα τις προωθεί περαιτέρω.

Ωστόσο, παρά τις βελτιώσεις σε κάποια μέτωπα, συνεχίζουμε να αντιμετωπίζουμε έναν αριθμό επίμονων προβλημάτων. Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλούν η αλλαγή του κλίματος, η απώλεια βιοποικιλότητας και φυσικών ενδιαιτημάτων, η απώλεια και υποβάθμιση εδαφών, οι αυξανόμενοι όγκοι αποβλήτων, η συσσώρευση χημικών στο περιβάλλον, η ηχορύπανση και ορισμένοι ατμοσφαιρικοί και υδάτινοι ρύποι. Επίσης αντιμετωπίζουμε έναν αριθμό αναδυόμενων προβλημάτων, όπως οι ρύποι που επηρεάζουν τη λειτουργία του ορμονικού μας συστήματος. Οι προβλέψεις λένε ότι με τις τρέχουσες πολιτικές και κοινωνικοοικονομικές τάσεις, πολλές από τις πιέσεις που προκαλούν αυτά τα προβλήματα, όπως οι μεταφορές, η χρήση ενέργειας, οι τουριστικές δραστηριότητες, η κατάληψη γης για υποδομές κλπ., θα

¹ 'Το Περιβάλλον της Ευρώπης: Ποιές οι κατευθύνσεις για το μέλλον', COM(1999) 543 τελικό

² 'Το περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην αλλαγή του αιώνα', Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 1999

οξυνθούν κατά την επόμενη δεκαετία. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορούμε να είμαστε ικανοποιημένοι.

Κατά την επόμενη δεκαετία, η Κοινότητα θα καλωσορίσει επίσης νέες χώρες στους κόλπους της και θα αναπτύξει στενότερους δεσμούς με τους υπόλοιπους γείτονές της. Η Κοινότητα πρέπει να συνεχίσει να στηρίζει αυτές τις χώρες στην προστασία του περιβάλλοντός τους, καθώς και να διασφαλίζει ότι οι δικές μας πολιτικές σε τομείς όπως οι μεταφορές και η γεωργία, θα προωθούν τα πράγματα σε μια αειφόρο οδό ανάπτυξης. Οι επιβραβεύσεις της διευρυμένης Κοινότητας από πλευράς περιβάλλοντος είναι σημαντικές. Με τα νέα κράτη μέλη η Κοινότητα θα απολαμβάνει πλουσιότερη βιοποικιλότητα, εκτεταμένες περιοχές παρθένων τοπίων και ευκαιρίες βελτίωσης του περιβάλλοντος της Ευρώπης ως σύνολο.

Ως Ευρωπαίοι και ως τμήμα ορισμένων από τις πλουσιότερες κοινωνίες παγκοσμίως, έχουμε πλήρη συναίσθηση του ρόλου και των ευθυνών μας διεθνώς. Από τη μια πλευρά, μαζί με άλλες ανεπτυγμένες χώρες, συμβάλλουμε σε μείζονα βαθμό στα παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και καταναλώνουμε ένα σημαντικό, για κάποιους μάλιστα καταχρηστικό, τμήμα των ανανεώσιμων και μη ανανεώσιμων πόρων του πλανήτη, όπως τα ορυκτά, τα αλιεύματα και η ξυλεία. Από την άλλη μεριά, η Ευρώπη υπήρξε πρωτοστάτης στην ανάληψη διεθνούς δράσης και συνεργασίας, όπως η κατάρτιση της Ατζέντας 21³ και του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ⁴ για την προστασία της στιβάδας του όζοντος, ώστε να διασφαλιστεί μια αειφόρος ανάπτυξη.

1.2. Συνεισφορά στην αειφόρο ανάπτυξη

Η συνετή χρήση των παγκόσμιων φυσικών πόρων και η προστασία του παγκόσμιου οικοσυστήματος, συνάμα με οικονομική ευημερία και μια ισόρροπη κοινωνική ανάπτυξη, αποτελούν προϋπόθεση για αειφόρο ανάπτυξη. Η αειφόρος ανάπτυξη αφορά στην μακροπρόθεσμη ευημερία μας, στην Ευρώπη και σε παγκόσμιο επίπεδο, και στην κληρονομιά που θα αφήσουμε στα παιδιά και τα εγγόνια μας.

Το παρόν πρόγραμμα προσδιορίζει τα περιβαλλοντικά προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν προκειμένου να υπάρξει αειφόρος ανάπτυξη – κλιματικές μεταβολές, η υπερεκμετάλλευση ανανεώσιμων και μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων, η απώλεια βιοποικιλότητας και η συσσώρευση ανθεκτικών τοξικών χημικών στο περιβάλλον. Εκθέτει τους περιβαλλοντικούς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν και περιγράφει πως θα χρησιμοποιηθούν τα μέσα της περιβαλλοντικής πολιτικής της Κοινότητας για να αντιμετωπιστούν αυτά τα ζητήματα, τονίζοντας την ανάγκη για περαιτέρω δράση σε άλλους τομείς πολιτικής. Οι μεταβολές που απαιτούνται, για παράδειγμα, στον τρόπο καλλιέργειας, στην προμήθεια ενέργειας, στις μεταφορές και στη χρήση της γης, πρέπει να επιτευχθούν μέσω αλλαγών στις τρέχουσες πολιτικές που καλύπτουν αυτούς τους τομείς. Αυτό απαιτεί την ένταξη απαιτήσεων περιβαλλοντικής προστασίας και σε άλλες πολιτικές και την ανάγκη από μέρους της Κοινότητας να εξετάσει τα τρέχοντα συστήματα διαχείρισης και να βρει τρόπους να τα αλλάξει, προκειμένου να διασφαλίσει τη συνοχή μεταξύ των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών μας στόχων και μεταξύ των τρόπων επίτευξής τους.

³ Εγκρίθηκε από περισσότερες από 178 κυβερνήσεις στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (UNCED), που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο, της Βραζιλίας, 3 με 14 Ιουνίου 1992.

⁴ Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος, εγκρίθηκε το 1987

Η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί επίσης μια μεγάλη ευκαιρία για τη μετα-βιομηχανική Ευρώπη στην αυγή της γνώσης της 'ηλεκτρονικής οικονομίας'. Εάν μπορέσουμε να στηρίξουμε και να ενθαρρύνουμε την ανάπτυξη μιας πιο οικολογικής αγοράς, τότε οι επιχειρήσεις και οι πολίτες θα ανταποκριθούν με τεχνολογικές και διαχειριστικές καινοτομίες που θα προωθήσουν την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα, την κερδοφορία και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Μια προοδευτική περιβαλλοντική πολιτική μπορεί επομένως να συμβάλει στον στόχο των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας να καταστεί η ΕΕ η πλέον ανταγωνιστική, με βάση τη γνώση, οικονομία παγκοσμίως. Μεγάλες επιχειρηματικές οργανώσεις και εταιρείες εντάσσουν ήδη θέματα αειφόρου ανάπτυξης στις βασικές τους επιχειρησιακές στρατηγικές.

Ωστόσο, η αειφόρος ανάπτυξη είναι κάτι περισσότερο από καθαρό περιβάλλον. Όταν επιδιώκουμε την αειφόρο ανάπτυξη, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της περιβαλλοντικής δράσης. Επομένως, αν και το παρόν πρόγραμμα δράσης έχει στόχο την περιβαλλοντική διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης, στοχεύει επίσης στη βελτίωση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής των πολιτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, γενικότερα.

Στη συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Göteborg, τον Ιούνιο του 2001, η Επιτροπή δεσμεύεται να προτείνει μια στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη. Αυτή η στρατηγική θα αντιμετωπίζει περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Το παρόν πρόγραμμα δεν προδικάζει κατά κανένα τρόπο τυχόν περαιτέρω δράσεις οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνονται σε αυτή τη στρατηγική.

1.3. Χαρακτήρας του προγράμματος

Το νέο αυτό πρόγραμμα θέτει περιβαλλοντικούς στόχους για τα επόμενα 10 χρόνια και πλέον και καθορίζει τις δράσεις που χρειάζεται να αναληφθούν τα επόμενα 5 με 10 χρόνια για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι. Αν και το πρόγραμμα επικεντρώνεται σε δράσεις και δεσμεύσεις που χρειάζεται να αναληφθούν σε κοινοτικό επίπεδο, προσδιορίζει επίσης δράσεις και ευθύνες που πρέπει να αναληφθούν σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και στους διάφορους οικονομικούς τομείς. Στην επιλογή αυτών των δράσεων, λαμβάνεται απολύτως υπόψη η ανάγκη για το υψηλότερο δυνατόν επίπεδο εναρμόνισης και προσέγγισης των νομοθεσιών για τη εξασφάλιση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς. Αυτό περιλαμβάνει έναν περιορισμένο αριθμό θεματικών στρατηγικών (που μπορεί να συμπεριλαμβάνουν μια σειρά μέσων, από προτάσεις για νομοθεσία προς έγκριση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο Υπουργών μέχρι διάχυση πληροφοριών) σε τομείς όπου μόνον ένα πακέτο συντονισμένων μέτρων θα αποφέρει αποτελέσματα. Οι θεματικές στρατηγικές θα εκθέτουν τη γενική πολιτική προσέγγιση και το προτεινόμενο πακέτο μέτρων που χρειάζεται για την επίτευξη των περιβαλλοντικών σκοπών και στόχων με αποδοτικό τρόπο – οι οποίοι αυτοί θα καθοριστούν βάσει ορθής επιστημονικής και οικονομικής ανάλυσης κόστους-οφέλους και σε ανοικτό διάλογο και διαβουλεύσεις με τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη.

Τα συμπεράσματα της γενικής αξιολόγησης και οι εκθέσεις για την κατάσταση και τις τάσεις του περιβάλλοντος, οδηγούν στην εστίαση του προγράμματος στα ακόλουθα ζητήματα προτεραιότητας, που έχουν ομαδοποιηθεί σε τέσσερις βασικές ομάδες:

- (i) αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος·
- (ii) φύση και βιοποικιλότητα – προστασία ενός μοναδικού πόρου
- (iii) περιβάλλον και υγεία ·

(iv) διασφάλιση της αειφόρου διαχείρισης των φυσικών πόρων και των αποβλήτων

Το 2005, το Πρόγραμμα θα υποβληθεί σε ανασκόπηση, θα αναθεωρηθεί και θα ενημερωθεί, όπου απαιτείται, προκειμένου να ληφθούν υπόψη τυχόν νέες εξελίξεις και πληροφορίες.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΜΑΣ

Η περιβαλλοντική νομοθεσία είναι και θα παραμείνει ένας σημαντικός πυλώνας της κοινοτικής προσέγγισης για την επίτευξη των περιβαλλοντικών της στόχων και μια από τις στρατηγικές προτεραιότητες για την επερχόμενη δεκαετία είναι η αντιμετώπιση των σημαντικών αδυναμιών εφαρμογής που αντιμετωπίζουμε σε κάποιους τομείς.

Ωστόσο, για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις των σημερινών περιβαλλοντικών προβλημάτων απαιτείται να υπερσκελίσουμε την αυστηρώς νομοθετική προσέγγιση και να προωθήσουμε μια πιο στρατηγική προσέγγιση για την εισαγωγή των απαραίτητων αλλαγών στα μοντέλα μας παραγωγής και κατανάλωσης. Χρειάζεται να κάνουμε την καλύτερη δυνατή χρήση μιας ολόκληρης σειράς μέσων και μέτρων, προκειμένου να επηρεάσουμε αποφάσεις που λαμβάνονται από επιχειρήσεις, καταναλωτές, πολίτες και φορείς σχεδιασμού πολιτικών σε άλλους τομείς, π.χ. σε τοπικό επίπεδο, όταν λαμβάνονται αποφάσεις διαχείρισης και σχεδιασμού χρήσης γης.

Έτσι, το πρόγραμμα αυτό προτείνει πέντε οδούς προτεραιότητας στρατηγικής δράσης που θα μας βοηθήσουν να επιτύχουμε τους περιβαλλοντικούς στόχους μας. Η πρώτη είναι η βελτίωση της εφαρμογής της υπάρχουσας νομοθεσίας. Η δεύτερη στοχεύει στην ένταξη περιβαλλοντικών μελημάτων στις αποφάσεις που λαμβάνονται στα πλαίσια άλλων πολιτικών. Η τρίτη εστιάζεται στην εξεύρεση νέων τρόπων στενότερης συνεργασίας με την αγορά μέσω επιχειρήσεων και καταναλωτών. Η τέταρτη προβλέπει την αντιμετώπιση των ανθρώπων ως ιδιωτών και την υποβοήθησή τους στο να αλλάζουν συμπεριφορά. Τέλος, η πέμπτη στοχεύει στην ενθάρρυνση λήψης καλύτερων αποφάσεων διαχείρισης και σχεδιασμού χρήσης γης.

2.1. Βελτίωση της εφαρμογής της υπάρχουσας νομοθεσίας

Η εφαρμογή της εκτενούς σειράς της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της Κοινότητας και του προγράμματος LIFE έχουν συμβάλει ουσιαστικά στις βελτιώσεις που παρατέθηκαν παραπάνω στο κεφάλαιο 1. Το ίδιο ισχύει για τα πρώτα εθελοντικά μέσα που εισήχθησαν σε διακοινοτική κλίμακα, το σύστημα οικολογικής διαχείρισης και ελέγχου⁵ (ΣΟΔΕ) και το ευρωπαϊκό οικολογικό σήμα. Αυτές οι νομικές πράξεις και μέσα, η ραχοκοκαλιά της κοινοτικής πολιτικής προστασίας του περιβάλλοντος, έχουν προσφάτως αναθεωρηθεί μερικώς προκειμένου να βελτιωθεί η συνοχή και η αποτελεσματικότητά τους.

Η πλήρης εφαρμογή, επιβολή και εκτέλεση όλων των υπαρχουσών νομοθεσιών αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα για την περίοδο αυτού του προγράμματος. Η Επιτροπή, επομένως, θα συνεχίσει να ξεκινά κυρωτικές διαδικασίες κατά κρατών μελών και, εάν χρειάζεται, να προσφεύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο προκειμένου να διασφαλίζει το σεβασμό προς τις υποχρεώσεις που έχουν αποδεχτεί με την έγκριση της υφιστάμενης νομοθεσίας. Το πρόβλημα που παραμένει είναι ότι η νομική διαδικασία είναι αργή και ότι μπορεί να περάσουν πολλά χρόνια μέχρι να αναληφθεί δράση.

Ωστόσο, οι νομικές διαδικασίες δεν χρειάζεται να αποτελούν τα μοναδικά μέσα για τη διασφάλιση συμμόρφωσης με τους κανόνες της Κοινότητας. Η διαφάνεια αποτελεί ένα ισχυρό μέσο ώθησης των κρατών μελών και των αρχών που βραδυπορούν στη μεταφορά και την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας. Υπάρχουν θετικά παραδείγματα, όπου η εφαρμογή

⁵ Παραπομπή στο ΣΟΔΕ, όταν είναι διαθέσιμη

της έχει υπάρξει ιδιαίτερος επιτυχής και μπόρεσε να αποτελέσει δίδαγμα για άλλες χώρες. Η Επιτροπή σκοπεύει να επιδιώξει μία τέτοια στρατηγική 'ονόματος, ντροπής και φήμης' για επιλεγμένα μέρη της νομοθεσίας και, όπου είναι δυνατόν, μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η πληροφόρηση θα καταστεί ευκολότερα προσβάσιμη με τη μορφή ενός τακτικώς ενημερούμενου πίνακα αποτελεσμάτων εφαρμογής. Γενικότερα, η επικύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Aarhus για την 'Πρόσβαση σε πληροφορίες και συμμετοχή του κοινού σε περιβαλλοντικά ζητήματα', θα συμβάλει επίσης στην καλύτερη εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας από τα κράτη μέλη.

Το περιβαλλοντικό έγκλημα, που οφείλεται σε παραβιάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΚ και στα πιθανά μέτρα εφαρμογής της στην εθνική νομοθεσία εφόσον διαπράττεται σκοπίμως ή λόγω σοβαρής αμέλειας και, ειδικά, το οργανωμένο έγκλημα πρέπει να αντιμετωπιστούν σθεναρά. Η Επιτροπή θα προωθήσει μια δίδυμη προσέγγιση με στόχο την καθιέρωση κυρώσεων σε εθνικό επίπεδο, όταν καταστρατηγείται σκοπίμως η κοινοτική νομοθεσία, υπό τον πυλώνα της ΕΚ, και την προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών με στόχο την καταπολέμηση του οργανωμένου περιβαλλοντικού εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένης της δικαστικής συνεργασίας, στα πλαίσια του τρίτου πυλώνα της ΕΕ.

Τέλος, σημαντικό ρόλο στη στήριξη της διαδικασίας εφαρμογής διαδραματίζει επίσης η ανταλλαγή εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών για την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας μεταξύ του δικτύου των εκτελεστικών αρχών των κρατών μελών (IMPEL).

Δράσεις

- Συνεχής στήριξη του δικτύου IMPEL για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών στην εφαρμογή μεταξύ κρατών μελών και επέκταση του IMPEL στις υποψήφιες χώρες.
- Υποβολή στοιχείων για την εφαρμογή, τόσο μέσω της ετήσιας έκθεσης της Επιτροπής για την παρακολούθηση της εφαρμογής του δικαίου της ΕΚ, όσο και της ετήσιας έρευνας για την εφαρμογή των περιβαλλοντικών νόμων της ΕΚ, και παρουσίαση αυτών των πληροφοριών υπό τη μορφή ενός βαθμονομημένου πίνακα αποτελεσμάτων εφαρμογής.
- Στρατηγική τύπου 'Όνομα, ντροπή και φήμη' εφαρμοζόμενη από την Επιτροπή για σε επιμέρους οδηγίες.
- Προώθηση βελτιωμένων προτύπων επιθεώρησης από τα κράτη μέλη.
- Πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος.
- Παραπομπή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, όπου απαιτείται, για τη διασφάλιση της εφαρμογής.

2.2. Ένταξη περιβαλλοντικών ενδιαφερόντων σε άλλες πολιτικές

Οι πολιτικές που είναι υπό τον έλεγχο των περιβαλλοντικών αρχών μπορούν να φτάσουν μόνον μέχρι της επίτευξης των περιβαλλοντικών στόχων μας. Οι αλλαγές που απαιτούνται, για παράδειγμα στον τρόπο καλλιέργειας, παροχής ενέργειας, μεταφορών, χρήσης ανανεώσιμων πόρων και χρήσης της γης πρέπει να επιτευχθούν και μέσω αλλαγών στις τρέχουσες πολιτικές που καλύπτουν αυτούς τους τομείς, καθώς και γενικών περιβαλλοντικών πολιτικών. Αυτό απαιτεί την ένταξη περιβαλλοντικών στόχων στα πρώιμα στάδια των

διαφόρων τομεακών πολιτικών και μια ικανότητα αξιολόγησης και λήψης αποφάσεων βάσει πληροφοριών για έναν πολύ μακρύτερο χρονικό ορίζοντα..

Η Κοινότητα έχει ήδη αναγνωρίσει την σημασία της ένταξης περιβαλλοντικής προστασίας σε άλλες πολιτικές με την συμπερίληψη αυτού του στόχου στο άρθρο 6 της συνθήκης.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, κατά τη συνάντηση στο Cardiff, το 1998, επιδίωξε να προσδώσει πρακτική εφαρμογή στο άρθρο της συνθήκης ζητώντας από τα διάφορα συνθέσεων Συμβούλια να ετοιμάσουν στρατηγικές και προγράμματα που θα στοχεύουν στην ένταξη των περιβαλλοντικών ενδιαφερόντων στις πολιτικές τους. Η διαδικασία πρέπει να στηριχθεί με αποτελεσματική περιβαλλοντική αξιολόγηση των νέων προτάσεων πολιτικής από την Επιτροπή και με περαιτέρω προσπάθειες για τον καθορισμό δεικτών για τη μέτρηση της προόδου, όπου έχουν δρομολογηθεί ήδη εργασίες σε κάποιους τομείς.

Τα κεφάλαια που ακολουθούν δίνουν κάποιες κατευθύνσεις ως προς το που απαιτείται η ένταξη του περιβάλλοντος σε άλλες πολιτικές ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι που αφορούν στα θέματα προτεραιότητας. Το Κεφάλαιο 8 προβλέπει την συνεχή ανάπτυξη δεικτών ένταξης ως σημαντικό μέσο παρακολούθησης της προόδου. Επιπλέον, η Επιτροπή θα ενδυναμώσει τους εσωτερικούς μηχανισμούς της, προκειμένου να διασφαλίσει ότι όλες οι πρωτοβουλίες της λαμβάνουν υπόψη τα περιβαλλοντικά ζητήματα.

Δράση

- Καθιέρωση, όπου είναι αναγκαίο, πρόσθετων εσωτερικών μηχανισμών 'ένταξης' στα πλαίσια της Επιτροπής που να διασφαλίζουν, μεταξύ άλλων, ότι οι απαιτήσεις περιβαλλοντικής προστασίας αξιολογούνται πλήρως κατά την προετοιμασία όλων των πρωτοβουλιών πολιτικής της Επιτροπής.
- Συνέχιση της παρακίνησης ανάληψης δεσμεύσεων για την εφαρμογή των απαιτήσεων της συνθήκης για την περιβαλλοντική ένταξη, όπως η πρωτοβουλία που ξεκίνησε στη διάσκεψη κορυφής του Cardiff, και διασφάλιση ότι οι χαρακτηρισμένες στρατηγικές μεταφράζονται σε αποτελεσματική δράση.
- Περαιτέρω ανάπτυξη δεικτών για την παρακολούθηση και υποβολή εκθέσεων σχετικά με τη διαδικασία ένταξης κατά τομείς.

2.3. Ενθάρρυνση της αγοράς να εργαστεί για το περιβάλλον

Μέχρι τώρα, η προσέγγιση ως προς τις επιχειρήσεις έχει κατά μεγάλο μέρος περιστραφεί γύρω από τον καθορισμό προτύπων και στόχων και την εν συνεχεία διασφάλιση συμμόρφωσης των εταιρειών με αυτά τα πρότυπα. Τα κράτη μέλη την έχουν εμπλουτίσει με μέσα που βασίζονται στην αγορά, όπως περιβαλλοντικούς φόρους σε διάφορα προϊόντα, οι οποίοι στοχεύουν στην αλλαγή του βάσει της τιμής μηνύματος της αγοράς υπέρ προϊόντων, διαδικασιών και υπηρεσιών περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν επίσης αναλάβει μεταρρυθμίσεις στο πεδίο των περιβαλλοντικών φόρων, οι οποίες συνδυάζουν νέους ή αυξημένους περιβαλλοντικούς φόρους με μειώσεις στην φορολογία της εργασίας, προκειμένου να αυξήσουν την απασχόληση. Υπό τις κατάλληλες συνθήκες, οι περιβαλλοντικοί φόροι μπορούν να είναι άκρως αποτελεσματικοί τόσο από άποψη κόστους όσο και από άποψη περιβάλλοντος⁶, όπως έδειξαν οι διαφοροποιημένοι φορολογικοί συντελεστές στη βενζίνη με μόλυβδο έναντι της αμόλυβδης βενζίνης. Επίσης παρέχουν κίνητρα σε εταιρείες να ερευνούν και να επενδύουν σε τεχνολογίες περισσότερο φιλικές προς το περιβάλλον ή μικρότερης έντασης πόρων (δυναμική απόδοση). Αυτό τους καθιστά ιδιαίτερος ελκυστικούς για προβλήματα μακροχρόνιου χαρακτήρα. Ένα παράδειγμα μέσων που βασίζονται στην αγορά και χρησιμοποιούνται από την Κοινότητα είναι η σύναψη αγρο-περιβαλλοντικών συμβάσεων, οι οποίες προσφέρουν ελκυστικές αμοιβές σε αγρότες που αναλαμβάνουν ειδικές περιβαλλοντικές δεσμεύσεις.

Συχνά η βιομηχανία αντιτίθεται στην εισαγωγή περιβαλλοντικών φόρων από φόβο απώλειας ανταγωνιστικότητας. Έτσι, επίσης, εξηγείται γιατί οι περισσότεροι περιβαλλοντικοί φόροι συνοδεύονται από σημαντικές απαλλαγές. Για να υπερπηδηθούν οι φόβοι αυτοί σχετικά με την ανταγωνιστικότητα, απαιτείται εναρμονισμένη προσέγγιση σε κοινοτικό επίπεδο. Αυτές οι ιδέες βρίσκονται στον πυρήνα της πρότασης του 1997 της Επιτροπής, για επιβολή φόρου στα ενεργειακά προϊόντα. Η πρόταση επιδιώκει να αυξήσει τους ελάχιστους φορολογικούς συντελεστές στα ενεργειακά προϊόντα που φορολογούνται τη στιγμή αυτή (ορυκτέλαια) και να εισαγάγει φόρους στα ενεργειακά προϊόντα τα οποία απαλλάσσονται μέχρι τώρα σε ορισμένα ή σε όλα τα κράτη μέλη (βενζίνη, ηλεκτρικό ρεύμα, άνθρακας), ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη να μειώσουν άλλους φόρους, ειδικά τις επιβαρύνσεις στην εργασία. Μέχρι τώρα, η πρόταση αυτή δεν έχει βρει την απαραίτητη ομόφωνη στήριξη από τα κράτη μέλη.

⁶ Ανακοίνωση από την Επιτροπή στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Συνδυασμός των αναγκών και των ευθυνών μας – Ένταξη περιβαλλοντικών θεμάτων στην οικονομική πολιτική, COM(2000) 576 τελικό, 20.9.2000.

Η ζήτηση των αγορών και των καταναλωτών μπορεί να κατευθυνθεί προς προϊόντα και υπηρεσίες τα οποία, περιβαλλοντικά, υπερτερούν ανταγωνιστικών προϊόντων, μέσω πληροφόρησης, εκπαίδευσης και διασφαλίζοντας ότι τα προϊόντα, όσο είναι δυνατόν, ενσωματώνουν το πραγματικό περιβαλλοντικό κόστος. Αυτό θα ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να ανταποκριθούν με καινοτομίες και πρωτοβουλίες διαχείρισης, που θα προωθήσουν την ανάπτυξη, την κερδοφορία, την ανταγωνιστικότητα και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Θα δώσει, επίσης, τη δυνατότητα στους καταναλωτές να υιοθετήσουν πιο οικολογικούς τρόπους ζωής με δική τους, βάσει ενημέρωσης, επιλογή.

Συνεργασία με επιχειρήσεις

Η Κοινότητα έχει ήδη αναπτύξει έναν αριθμό προγραμμάτων και πρωτοβουλιών που στοχεύουν στη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ αρχών και βιομηχανίας και στην ενθάρρυνση της εθελοντικής δράσης του βιομηχανικού τομέα για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής του απόδοσης. Για παράδειγμα, το κοινοτικό Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΟΔΕ) ενθαρρύνει τις εταιρείες να καταρτίζουν, σε εθελοντική βάση, συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου, σε χωρικό ή σε επίπεδο εταιρείας, και να δημοσιεύουν περιοδικές εκθέσεις περιβαλλοντικής απόδοσης, ελεγχόμενες ανεξάρτητα από διαπιστευμένους ελεγκτές. Αν και αποδοχή του ΣΟΔΕ από τις εταιρείες έχει υπάρξει ενθαρρυντική, χρειάζεται να εξεταστούν πρόσθετα μέτρα τα οποία θα βοηθήσουν σημαντικά στην αύξηση του αριθμού των εταιρειών που θα δημοσιεύουν σοβαρές και ελεγμένες εκθέσεις για το περιβάλλον ή, ευρύτερα, την αειφόρο ανάπτυξη (παρόμοια, για παράδειγμα, με την πρωτοβουλία GRI (Global Reporting Initiative)⁷ η οποία ορίζει κατευθυντήριες γραμμές για εταιρείες ως προς το πώς να συντάσσουν εκθέσεις για την πρόοδο προς την επίτευξη στόχων αειφόρου ανάπτυξης). Το Πρόγραμμα LIFE της Κοινότητας θα συνεχίσει να αποτελεί ένα πολύτιμο μέσο για την αποτύπωση των δυνατοτήτων και πλεονεκτημάτων μιας καλύτερης περιβαλλοντικής απόδοσης από τις επιχειρήσεις και τις τοπικές αρχές.

Υπάρχουν, ωστόσο, και πολλές άλλες δυνατότητες για ενδυνάμωση της συνεργασίας και δέσμευσης της επιχειρηματικής κοινότητας. Ένα πρώτο απλό βήμα είναι η ανάπτυξη ενός προγράμματος στήριξης της συμμόρφωσης. Η Επιτροπή, σε συνεργασία με ομάδες βιομηχανιών, θα αναπτύξει μια σειρά μέσων που θα αποβλέπουν στο να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να κατανοήσουν τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις της ΕΚ και πώς θα πρέπει να τις τηρήσουν. Αυτή θα περιλαμβάνει, για παράδειγμα, κατευθυντήριες γραμμές για τη συμμόρφωση με διάφορες νομοθεσίες, περιλήψεις νομοθεσιών, 'σημειωματάρια' για τις βέλτιστες πρακτικές και τις καθαρότερες τεχνολογίες σε διάφορους επιχειρηματικούς τομείς, τη δημιουργία ενός καταλόγου φορέων παροχής περιβαλλοντικών υπηρεσιών και λογισμικό περιβαλλοντικής διαχείρισης που θα μπορεί να «κατεβαίνει» απευθείας από το διαδίκτυο.

Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στην προσαρμογή αυτών των μέσων στις ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Η Επιτροπή, για παράδειγμα, θα εξετάσει τις πιθανότητες ανάπτυξης ενός συστήματος για την ενθάρρυνση των ΜΜΕ να αυτοελέγχουν την συμμόρφωσή τους και να βελτιώνουν τα συστήματά τους περιβαλλοντικής διαχείρισης. Η βελτίωση της συμμετοχής των ΜΜΕ στο πρόγραμμα ΣΟΔΕ της Κοινότητας αποτελεί προτεραιότητα. Ως κίνητρο για τις ΜΜΕ, τα κράτη μέλη μπορούν να ενθαρρυνθούν να απλουστεύσουν τις διαδικασίες αδειών και υποβολής εκθέσεως για εταιρείες διαπιστευμένες στο σχήμα αυτό. Προγράμματα όπως η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Οικολογικής Απόδοσης

⁷ Καθιερώθηκε από τον Συνασπισμό για Φιλικές προς το Περιβάλλον Οικονομίες και το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών το 1987, βλέπε www.globalreporting.org.

(ΕΠΟΑ) θα πρέπει να ενθαρρυνθούν, ώστε να βελτιωθεί η κατανόηση των θετικών επιδράσεων της έννοιας της οικολογικής απόδοσης στα εταιρικά αποτελέσματα.

Ένας άλλος τρόπος ενδυνάμωσης της συνεργασίας με την επιχειρηματική κοινότητα είναι η χρήση εθελοντικών περιβαλλοντικών συμφωνιών. Αυτές πρέπει να υπόκεινται σε αυστηρά κριτήρια από πλευράς ύπαρξης σαφών στόχων, διαφάνειας και παρακολούθησης και να είναι αποτελεσματικές στην επίτευξη φιλόδοξων περιβαλλοντικών στόχων. Για τη διαδικασία διαπραγμάτευσης και σύναψης τέτοιων περιβαλλοντικών συμφωνιών θα πρέπει να καθοριστούν σαφείς κανόνες. Εφόσον σχεδιάζονται σωστά, οι περιβαλλοντικές συμφωνίες μπορούν να επιφέρουν περιβαλλοντικές βελτιώσεις με αποδοτικό και γρήγορο τρόπο.

Εταιρείες που αποτυγχάνουν να ανταποκριθούν στις νομοθετικές περιβαλλοντικές απαιτήσεις υπόκεινται σε κυρώσεις. Ωστόσο, εκείνες που διαπρέπουν, συνήθως δεν επιβραβεύονται ούτε από την κυβέρνηση ούτε, συχνά, από την αγορά. Συνεργαζόμενη με τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, η Επιτροπή θα στηρίζει την ανάπτυξη εθνικών, αλλά εναρμονισμένων, συστημάτων επιβράβευσης της περιβαλλοντικής απόδοσης εταιρειών, τα οποία θα αναγνωρίζουν και θα επιβραβεύουν τους σωστούς παίκτες. Αυτό, μεταξύ άλλων, θα συνδυαστεί με απλουστευμένες διαδικασίες αδειοδότησης και αναφοράς.

Στο πλαίσιο της προτεινόμενης προσέγγισης της Ολοκληρωμένης Πολιτικής Προϊόντων (ΟΠΠ), η Επιτροπή θα αναζητήσει τρόπους για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης των προϊόντων σε όλο τον κύκλο ζωής τους. Στόχος θα είναι η ικανοποίηση της ζήτησης του καταναλωτή με λιγότερους πόρους και μικρότερους κινδύνους και διακυβεύσεις για το περιβάλλον και η πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων στην πηγή. Θα συμπεριλαμβάνει δράση για οικονομικά κίνητρα σε προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον, βελτίωση της 'οικολογικής' ζήτησης μέσω καλύτερης πληροφόρησης των καταναλωτών, ανάπτυξη αντικειμενικής βάσης για οικολογικές δημόσιες συμβάσεις και δράση για την ενθάρρυνση περισσότερο φιλικού προς το περιβάλλον σχεδιασμού προϊόντων. Θα περιλαμβάνει επίσης συζητήσεις με τους εμπλεκόμενους για τη βελτίωση του σχεδιασμού των προϊόντων, βάσει εθελοντικών δράσεων από εταιρείες και κλάδους και, όπου είναι σκόπιμο, θα στηριχθεί από μέσα όπως η τυποποίηση και η νομοθεσία.

Οι δυνατότητες για περιβαλλοντικές βελτιώσεις μέσω περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών, διαδικασιών παραγωγής και υλικών είναι τεράστιες, αλλά συχνά η έλλειψη πληροφόρησης ή άλλοι φραγμοί της αγοράς εμποδίζουν την εφαρμογή τους από εταιρείες και ειδικά ΜΜΕ. Πέραν της στήριξης προώθησης προηγμένων οικολογικών τεχνολογιών από το πρόγραμμα στήριξης της συμμόρφωσης και την Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντων, τρόποι για να ξεπεραστούν αυτοί οι φραγμοί είναι οι τεχνολογικές εκθέσεις και οι κατάλογοι στο διαδίκτυο. Η Επιτροπή θα εξετάσει αυτά και άλλα ειδικά μέτρα για να εξασφαλίσει ότι οι ευρωπαϊκές εταιρείες και το περιβάλλον θα δρέψει όλα τα οφέλη των τεχνολογικών ευκαιριών.

Δράσεις

- Ενθάρρυνση ευρύτερης εφαρμογής του κοινοτικού Συστήματος Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΟΔΕ) και, επιπλέον, λήψη μέτρων για την ενθάρρυνση πολύ περισσότερων εταιρειών για δημοσίευση σοβαρών και ανεξάρτητα ελεγχόμενων εκθέσεων περιβαλλοντικής ή σχετικά με αειφόρο ανάπτυξη απόδοσης.
- Δημιουργία προγράμματος στήριξης για συμμόρφωση, με ειδική βοήθεια σε ΜΜΕ.
- Εισαγωγή συστημάτων επιβράβευσης περιβαλλοντικής απόδοσης εταιρειών.

- Ενθάρρυνση εθελοντικών δεσμεύσεων και συμφωνιών για την επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων.
- Ειδικές δράσεις, στα πλαίσια μιας Ολοκληρωμένης Πολιτικής Προϊόντων, για την προώθηση της οικολογικής στροφής προϊόντων και διαδικασιών.

Υποβοήθηση των καταναλωτών στις επιλογές τους με βάση την ενημέρωση

Τα άτομα, ως καταναλωτές, χρειάζεται να λαμβάνουν σχετική και εύκολα κατανοητή πληροφόρηση για τα περιβαλλοντικά πιστοποιητικά ενός προϊόντος, προκειμένου να κάνουν επιλογές που να στηρίζουν φιλικές προς το περιβάλλον πρωτοβουλίες εταιρειών. Την πληροφόρηση αυτή χρειάζονται, επίσης, και τα στελέχη του δημοσίου ή εταιρειών που ασχολούνται με τις προμήθειες. Η Επιτροπή θα εξετάσει επιλογές για να εξασφαλίσει ότι οι εταιρείες παρέχουν την απαραίτητη πληροφόρηση στους καταναλωτές μέσω των ιστοσελίδων τους και άλλων διαύλων επικοινωνίας.

Ένας αριθμός κρατών μελών και η Κοινότητα έχουν συστήματα απονομής οικολογικού σήματος σε προϊόντα με σκοπό να επηρεάσουν τις επιλογές των καταναλωτών υπέρ περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων και να βοηθήσουν στην οικολογική στροφή των κρατικών αγορών. Η Κοινότητα θα προβεί σε ανασκόπηση της προόδου και της αποτελεσματικότητας του κοινοτικού συστήματος απονομής οικολογικού σήματος και, βάσει αυτής, θα πραγματοποιήσει οποιεσδήποτε αλλαγές μπορεί να είναι απαραίτητες. Επίσης η Κοινότητα, στο πλαίσιο της προτεινόμενης Ολοκληρωμένης Πολιτικής Προϊόντων, θα εξετάσει μέτρα ενθάρρυνσης της εφαρμογής τύπων οικολογικών σημάτων που επιτρέπουν στους καταναλωτές να συγκρίνουν την απόδοση μεταξύ προϊόντων. Τέτοια παραδείγματα είναι η κατάταξη των ψυγείων και καταψυκτών ανάλογα με την ενεργειακή τους κατανάλωση και των πλυντηρίων ανάλογα με την κατανάλωση ενέργειας και νερού. Αυτά, μαζί με οικονομικά κίνητρα από τις κυβερνήσεις, όπως μερικές εκπτώσεις σε προϊόντα που πληρούν τα υψηλότερα κριτήρια περιβαλλοντικής απόδοσης, μπορεί να αποτελέσουν πολύ αποτελεσματικά μέσα. Η Επιτροπή θα ερευνήσει επίσης πώς θα μπορούσε να εισαχθεί στην εσωτερική αγορά μια πιο ανταγωνιστική τιμολόγηση των οικολογικών προϊόντων.

Αποτελεσματική, επίσης, μπορεί να είναι η παροχή πληροφοριών για την παρουσία, ή την απουσία, κάποιων επικίνδυνων ουσιών, την προέλευση των υλικών που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή του προϊόντος, την ανακυκλωσιμότητα ενός προϊόντος κλπ.. Τα προσεχή χρόνια, τα κράτη μέλη και εταιρείες θα πρέπει να στοχεύσουν στην εισαγωγή συστημάτων πληροφόρησης για όλα τα είδη προϊόντων και αυτό θα το ενθαρρύνει η Επιτροπή στα πλαίσια της Ολοκληρωμένης Πολιτικής Προϊόντων, όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Η οδηγία για την παραπλανητική διαφήμιση, η οποία τώρα είναι υπό αναθεώρηση, εφαρμόζεται και στις αυτοχαρακτηριζόμενες ως περιβαλλοντικές αξιώσεις. Η Επιτροπή αναπτύσσει κατευθυντήριες γραμμές για να βοηθήσει τις εταιρείες στη συμμόρφωσή τους με τους όρους της οδηγίας, ενώ οι εθνικές κυβερνήσεις θα πρέπει να δημιουργήσουν κατάλληλους μηχανισμούς για την παρακολούθηση τέτοιων ισχυρισμών.

Οι δημόσιες συμβάσεις αντιστοιχούν στο 14% περίπου της ζήτησης στην αγορά, ενώ και οι 'αγοραστές' σε εταιρείες και άλλες κυβερνητικές και μη-κυβερνητικές οργανώσεις μπορούν να βοηθήσουν στην οικολογική στροφή της αγοράς χρησιμοποιώντας την περιβαλλοντική απόδοση ως ένα από τα αγοραστικά τους κριτήρια. Η Επιτροπή, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη συνοχή στην εσωτερική αγορά, θα συνεχίσει να ενθαρρύνει την προώθηση εφαρμογής πρακτικών σύναψης οικολογικών συμβάσεων, συμπεριλαμβάνοντας κατευθυντήριες γραμμές σε μία βάση δεδομένων, για να βοηθήσει τις επιχειρήσεις και τις τοπικές αρχές να δημιουργήσουν σωστά συστήματα και να τις αποτρέψει από άσκοπη κάθε φορά εργασία. Η

Επιτροπή θα εξετάσει επίσης την δυνατότητα προαγωγής των οικολογικών προμηθειών με την εισαγωγή υποχρέωσης διενέργειας, πριν από τις προμήθειες, αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των διαφόρων διαθέσιμων εναλλακτικών λύσεων που πληρούν τις ανάγκες των αναθετουσών αρχών. Με τον τρόπο αυτό, οι αποφάσεις θα λαμβάνονται με πλήρη επίγνωση των συνεπειών στο περιβάλλον. Για παράδειγμα, η Επιτροπή και άλλα κοινοτικά ιδρύματα και όργανα θα αναλάβουν να προβούν σε πλήρη επανεξέταση των πρακτικών που εφαρμόζουν στις προμήθειες και θα αναλάβουν τις απαραίτητες δράσεις για βελτίωσή τους.

Δράσεις

- Αξιολόγηση της προόδου και της αποτελεσματικότητας του συστήματος απονομής οικολογικού σήματος της Κοινότητας.
- Μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης φορολογικών κινήτρων όπου γίνεται, για την ενθάρρυνση της χρήσης οικολογικών σημάτων που θα επιτρέπουν στους καταναλωτές να συγκρίνουν την περιβαλλοντική απόδοση (π.χ. ενεργειακή απόδοση) μεταξύ προϊόντων του ίδιου είδους,
- Προώθηση των οικολογικών συμβάσεων προμηθειών, με κατευθυντήριες γραμμές και ανασκόπηση της πολιτικής για οικολογικές συμβάσεις των κοινοτικών ιδρυμάτων, που θα δώσουν το καλό παράδειγμα.

Επιδότησεις και κρατικές ενισχύσεις που βλάπτουν το περιβάλλον

Ένας άλλος τομέας δραστηριότητας στην αγορά ο οποίος χρειάζεται προσοχή είναι εκείνος των κρατικών επιδοτήσεων που καταλήγουν σε ακούσιες περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Οι επιδοτήσεις του άνθρακα επιβραδύνουν την μετάβαση σε καθαρότερες πηγές παραγωγής ενέργειας, όπως τα αιολικά πάρκα και τα πάρκα φυσικού αερίου, διότι η χρήση άνθρακα παραμένει τεχνητά φθηνότερη. Η στήριξη των αγροτικών τιμών και ορισμένες καταβολές σχετικές με βασικά προϊόντα μπορούν να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη περιβαλλοντικώς επιβλαβών πρακτικών καλλιέργειας. Στα πλαίσια της Ατζέντας 2000, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος στην επανεξέταση και αναθεώρηση των επιδοτήσεων που δίνονται στα πλαίσια της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής της ΕΚ και από το Ταμείο Συνοχής και τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Πρέπει όμως να γίνουν πολλά περισσότερα, όταν στα μέσα περίπου της παρούσας δεκαετίας τα προγράμματα αυτά έλθουν για αναθεώρηση.

Από την άλλη μεριά, οι επιδοτήσεις μπορούν επίσης να χρησιμοποιούνται επωφελώς, όταν χρησιμοποιούνται για την προώθηση της ανάπτυξης φιλικών προς το περιβάλλον διαδικασιών παραγωγής και προϊόντων, υπό τον όρο να τηρούν τους κοινοτικούς κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις. Η Επιτροπή μόλις υιοθέτησε νέες κατευθυντήριες γραμμές για τις περιβαλλοντικές κρατικές ενισχύσεις που περιλαμβάνουν αλλαγές που μεγιστοποιούν τη δυνατότητα χρήσης επιδοτήσεων για περιβαλλοντικούς σκοπούς, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στον ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά.

Οικολογική στροφή του χρηματοπιστωτικού τομέα

Οι δανειστικές και επενδυτικές δραστηριότητες του χρηματοπιστωτικού τομέα έχουν σημαντικές έμμεσες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, καθορίζοντας ποιες εταιρείες και δραστηριότητες έχουν πρόσβαση στην χρηματοδότηση και τους συνοδευτικούς όρους. Η διευκόλυνση της περιγραφής των σχετικών σημαντικών πληροφοριών από τον χρηματοπιστωτικό τομέα και τις εταιρείες, θα μπορούσε να δημιουργήσει κίνητρο για πιο

οικολογική συμπεριφορά. Επιπλέον, μεγάλος αριθμός μετόχων και καταναλωτών δεν επιθυμούν απλώς να γνωρίζουν αν μια εταιρεία παρέχει καλά προϊόντα και υπηρεσίες σε λογική τιμή, θέλουν επίσης να βεβαιώνονται ότι αυτά έχουν παραχθεί με περιβαλλοντικώς και κοινωνικώς υπεύθυνο τρόπο. Η Επιτροπή θα εργαστεί ώστε να βοηθήσει τον χρηματοπιστωτικό τομέα ενθαρρύνοντας τη συστηματική ενσωμάτωση στοιχείων περιβαλλοντικού κόστους στις λογιστικές καταστάσεις.

Όπου ο χρηματοπιστωτικός τομέας προσφέρει στο κοινό οικολογικά επενδυτικά κεφάλαια, μπορούμε να εργαστούμε με εθελοντικές κατευθυντήριες γραμμές προς αυτό που μπορεί να αποκαλέσουμε 'οικολογική' επένδυση. Επιπλέον, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη, μπορούμε να έχουμε πιο άμεσα αποτελέσματα στη ροή κονδυλίων σε δραστηριότητες φιλικές προς το περιβάλλον.

Δράσεις

- Προώθηση της ανταλλαγής βέλτιστων πολιτικών πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών.
- Μελέτη εθελοντικής πρωτοβουλίας με τον χρηματοπιστωτικό τομέα, η οποία θα μπορούσε να καλύψει, για παράδειγμα, ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, συμφωνία για την τήρηση εναρμονισμένων προτύπων για κατάρτιση εκθέσεων από εταιρείες στον χρηματοπιστωτικό τομέα, για την έκδοση δανείων, για 'οικολογικά' επενδυτικά κεφάλαια, κλπ.
- Ενίσχυση της ένταξης περιβαλλοντικών στόχων και πτυχών στο δανεισμό από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Δημιουργία κοινοτικού καθεστώτος περιβαλλοντικής ευθύνης

Γενικά, η περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΚ τείνει να επικεντρώνεται στη ρύθμιση ορισμένων δραστηριοτήτων ή ουσιών που δημιουργούν κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Το νομοθετικό αυτό πλαίσιο σπανίως αντιμετωπίζει το τί θα πρέπει να συμβεί εάν, παρά τη νομοθεσία, προκύψει βλάβη σε άτομα ή ζημία στις ιδιοκτησίες τους ή το περιβάλλον. Η συνθήκη προβλέπει ότι η κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική θα πρέπει να βασίζεται επί ορισμένων θεμελιωδών αρχών – μεταξύ των οποίων η αρχή του 'ο ρυπαίνων πληρώνει' και η αρχή της προληπτικής δράσης⁸. Ωστόσο, ένα από τα σημαντικά καθήκοντα της Κοινότητας είναι να εξασφαλίσει ώστε εκείνοι που προκαλούν βλάβη στην ανθρώπινη υγεία ή ζημία στο περιβάλλον, να θεωρούνται υπεύθυνοι για τις πράξεις τους και, όπου είναι δυνατό, να προλαμβάνονται τέτοιου είδους βλάβες και ζημιές.

Στη Λευκή Βίβλο για την περιβαλλοντική ευθύνη του Φεβρουαρίου 2000⁹, η Επιτροπή πρότεινε ένα καθεστώς το οποίο αποδίδει ευθύνη σε εκείνα τα μέρη που προκαλούν βλάβη σε άτομα ή την ιδιοκτησία τους, μολύνουν τοποθεσίες ή προκαλούν ζημία στην βιοποικιλότητα. Επί του παρόντος, ετοιμάζει νομοθεσία για την περιβαλλοντική ευθύνη.

Δράση

- Νομοθεσία για την περιβαλλοντική ευθύνη

⁸ Άρθρο 174(2) της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

⁹ COM (2000) 66 τελικό της 9^{ης} Φεβρουαρίου 2000

2.4. Ενίσχυση της θέσης των πολιτών και αλλαγή συμπεριφοράς

Οι Ευρωπαίοι είμαστε έντονα προσηλωμένοι στην προστασία του περιβάλλοντος και, τα τελευταία χρόνια, έχουμε αρχίσει να διαδραματίζουμε περισσότερο ενεργό ρόλο, ως άτομα, στην προστασία του περιβάλλοντος. Πολλοί έχουν ξεκινήσει προσπάθειες να αλλάξουν την προσωπική και τη συμπεριφορά της οικογενείας τους, για παράδειγμα με την ανακύκλωση, με την αγορά φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντα και με την εγκατάσταση μη ενεργοβόρων συστημάτων στα νοικοκυριά τους. Επιπλέον, καλά πληροφορημένοι πολίτες που εμπλέκονται ενεργά στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων, αποτελούν μια νέα ισχυρή δύναμη για την επίτευξη περιβαλλοντικών αποτελεσμάτων. Τα άτομα απαιτούν να ακούγονται περισσότερο στις αποφάσεις που λαμβάνονται σε κοινοτικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, οι οποίες επηρεάζουν τη ζωή και την ποιότητα του περιβάλλοντός τους. Ωστόσο, για να είναι αποτελεσματικοί, χρειάζονται ποιοτική πληροφόρηση που να μπορούν χρησιμοποιήσουν και να κατανοήσουν και κατάλληλη πρόσβαση στους φορείς λήψης αποφάσεων, ώστε να είναι σε θέση να εκφράσουν τις απόψεις τους.

Στα πλαίσια της Σύμβασης του Aarhus, η Κοινότητα και θεσμικά όργανα των κρατών μελών έχουν αναλάβει μια σειρά δεσμεύσεων που αφορούν σε βελτίωση της διαφάνειας, πρόσβαση σε περιβαλλοντική πληροφόρηση και συμμετοχή του κοινού στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων. Τη στιγμή αυτή βρίσκονται σε εξέλιξη αναθεωρήσεις της κοινοτικής νομοθεσίας και διαδικασιών που θα ολοκληρωθούν στα προσεχή έτη. Η Επιτροπή, επίσης, έχει δεσμευτεί να βελτιώσει την συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών στη χάραξη πολιτικής και τον καθορισμό στόχων, όπως περιγράφεται παρακάτω στο Τμήμα 8. Η πλήρης εφαρμογή της οδηγίας για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και της προτεινόμενης Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Αξιολόγησης θα βοηθήσει στην ενδυνάμωση της θέσης των πολιτών, προσφέροντάς τους περισσότερες δυνατότητες για λόγο στις αποφάσεις για το σχεδιασμό, τα προγράμματα και τις πολιτικές.

Για να ασκούν τα άτομα τη δύναμή τους ως ψηφοφόροι και ως ενδιαφερόμενα μέρη σε αποφάσεις που λαμβάνονται από όλα τα κυβερνητικά επίπεδα, χρειάζεται να γνωρίζουν και να κατανοούν ποιά είναι τα προβλήματα, τί χρειάζεται για να επιλυθούν και πώς μπορούν να συμβάλουν σε αυτό. Επομένως, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η πληροφόρηση που περιλαμβάνει δείκτες και χάρτες και οι πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης, θα είναι ουσιαστικές σε αυτήν τη διαδικασία. Έχουν ήδη δρομολογηθεί πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη μιας συνεπούς και ευκόλως κατανοητής σειράς περιβαλλοντικών δεικτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και για βελτίωση της παρουσίασης των πληροφοριών σε μορφή χαρτών. Η εκπαίδευση αποτελεί, κατά μεγάλο μέρος, ευθύνη των επιμέρους κρατών μελών, τα οποία ενθαρρύνονται να ενσωματώσουν περιβαλλοντικά στοιχεία στα σχολικά τους προγράμματα.

Η πληροφόρηση για πολίτες, με στόχο την ενθάρρυνση πιο αειφόρων τρόπων ζωής, παρέχεται πιθανόν καλύτερα σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο και από μια σειρά οργανώσεων, από κυβερνητικές μέχρι ΜΚΟ, οι οποίες εμπνέουν σεβασμό και εμπιστοσύνη. Χρειάζεται πρακτική πληροφόρηση, η οποία να βοηθά τα άτομα να χρησιμοποιούν και να αγοράζουν εναλλακτικά προϊόντα και υπηρεσίες που να είναι ενεργειακώς αποδοτικά, ανακυκλώσιμα ή κατ' άλλο τρόπο φιλικά προς το περιβάλλον. Τέτοιου είδους πρωτοβουλίες έχουν ήδη δρομολογηθεί, με ιστοσελίδες και εκπαιδευτικά προγράμματα, για παράδειγμα στο ΗΒ και τη Σουηδία. Η Κοινότητα μπορεί να βοηθήσει στην προώθηση της διάδοσης τέτοιου είδους δραστηριοτήτων, μέσω πληροφόρησης για τις βέλτιστες πρακτικές και πρακτικών πακέτων-εργαλείων με στόχο την άμεση δραστηριοποίηση των τοπικών αρχών ή άλλων οργανώσεων.

Η τοπική δράση υπέρ του περιβάλλοντος είναι διαδεδομένη και αντανακλά το ενδιαφέρον των ατόμων να διατηρήσουν τις γειτονίες τους ευχάριστες να ζουν ή να διαφυλάξουν την τοπική ύπαιθρο και άγρια ζωή. Η δημόσια συμμετοχή στο σχεδιασμό θα μπορούσε να βελτιωθεί μέσω ευκολότερα προσβάσιμης και καλύτερης ποιότητας πληροφόρησης. Χρειάζεται η σύνταξη περιβαλλοντικών εκθέσεων από εταιρείες και αρχές, που να καθιστά την πληροφόρηση διαθέσιμη σε τοπικό επίπεδο, έτσι ώστε τα άτομα να μπορούν εύκολα να αποκτούν στοιχεία για τις εκπομπές των εργοστασίων ή άλλων εγκαταστάσεων στην περιοχή τους. Αυτό αποτελεί ήδη πάγια πρακτική στις ΗΠΑ., όπου χάρτες που δίνουν τέτοιες πληροφορίες μπορούν να αποκτηθούν μέσω του διαδικτύου. Στο τμήμα 8, συζητείται η ανασκόπηση της σύνταξης εκθέσεων περιβαλλοντικών πληροφοριών, η οποία θα πρέπει να καταστήσει στόχο της την πρόσβαση του κοινού σε ευκόλως κατανοητές και τοπικές πληροφορίες.

Δράσεις

- Μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης και ποιότητας πληροφόρησης των πολιτών για το περιβάλλον (π.χ. επίπεδα εκπομπής ρύπων σε τοπικό επίπεδο).
- Ετοιμασία πρακτικών πακέτων εργαλείων σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, τα οποία θα επιτρέπουν στους πολίτες να αξιολογούν την ατομική τους περιβαλλοντική συμπεριφορά ή εκείνη του νοικοκυριού τους και θα τους παρέχουν πληροφορίες για το πώς να την βελτιώσουν.

2.5. Οικολογική στροφή των αποφάσεων διαχείρισης και σχεδιασμού χρήσης γης

Στην πολύπλοκη αλληλεπίδραση των διαφόρων δυνάμεων και πιέσεων που προκαλούν περιβαλλοντικά προβλήματα, ο ρόλος του σχεδιασμού και διαχείρισης της χρήσης της γης είναι καίριος. Καλύπτει μια ευρεία κλίμακα αποφάσεων, που συνήθως λαμβάνονται σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, καθορίζοντας τον χαρακτήρα και την ένταση των χρήσεων της γης και δραστηριοτήτων, οι οποίες συχνά μπορεί να έχουν σημαντική επίπτωση στις συνθήκες του περιβάλλοντος. Τέτοιες επιπτώσεις μπορεί να είναι άμεσες, π.χ. μέσω της καταστροφής οικοτόπων και τοπίων, ή έμμεσες όπως επιδρώντας στη δημιουργία μεγαλύτερης κυκλοφορίας και, επομένως, συμβάλλοντας στην κυκλοφοριακή συμφόρηση, την ατμοσφαιρική μόλυνση και στην έκλυση αερίων του θερμοκηπίου. Αυτές οι επιπτώσεις είναι ιδιαίτερες ανησυχητικές σε αστικές και παράκτιες περιοχές, όπου εμφανίζονται οι μεγαλύτερες πιέσεις και διαμάχες γύρω από την χρήση και ανάπτυξη της γης.

Η κοινοτική οδηγία για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων¹⁰ (ΕΠΕ) και η πρόταση για Στρατηγική Περιβαλλοντική Αξιολόγηση (ΣΠΑ), που αποβλέπουν στην κατάλληλη αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των έργων και του σχεδιασμού της προβλεπόμενης υποδομής, θα βοηθήσουν επίσης στην εξασφάλιση καλύτερης ένταξης των περιβαλλοντικών θεωρήσεων στις αποφάσεις σχεδιασμού.

Πέραν αυτού, η Κοινότητα μπορεί να αναλάβει μόνο ρόλο ενθάρρυνσης και προώθησης αποτελεσματικού σχεδιασμού και επαρκών πολιτικών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Σε μια προσεχή Πράσινη Βίβλο για τις αστικές μεταφορές, θα εξετάζονται θέματα βέλτιστης πρακτικής και αξιολόγησης βάσει σημείων αναφοράς με σκοπό τις καθαρότερες μεταφορές μέσω ορθολογικής χρήσης των αυτοκινήτων και την προώθηση των δημόσιων μεταφορών.

¹⁰ Οδηγία του Συμβουλίου 97/11/ΕΚ, της 3^{ης} Μαρτίου 1997, που τροποποιεί την οδηγία 85/337/ΕΟΚ για την εκτίμηση των αποτελεσμάτων ορισμένων δημόσιων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, ΕΕ L 073, 14/03/1997 σ. 0005 - 0015

Πρωτοβουλίες όπως το δίκτυο βιώσιμων πόλεων και το πιλοτικό πρόγραμμα για την ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης, χρειάζεται να επεκταθούν και να διαδοθούν περαιτέρω. Η Επιτροπή θα ξεκινήσει επίσης ειδικό πρόγραμμα που θα απευθύνεται σε αρχιτέκτονες, σχεδιαστές, διοικητικούς υπαλλήλους, αναπτυξιακούς φορείς, περιβαλλοντικές ομάδες και πολίτες, για την ενθάρρυνση της βέλτιστης πρακτικής όσον αφορά στον αστικό σχεδιασμό και την ανάπτυξη βιώσιμων πόλεων. Θα εστιάζεται στην ανάπτυξη δικτύων βέλτιστων πρακτικών, για παράδειγμα με τη χρήση ιστοσελίδας, που θα λειτουργεί ως τόπος δημόσιας συζήτησης για την ανταλλαγή ιδεών και εμπειριών και ως πακέτο εργαλείων για τη στήριξη της μετάβασης σε μια αειφόρο αστική ανάπτυξη. Η ανάπτυξη δικτύων στους τουριστικούς προορισμούς θα βοηθήσει στην ενθάρρυνση της ανταλλαγής εμπειριών και ορθών πρακτικών για αειφόρες μορφές τουρισμού.

Κοινοτικά προγράμματα και, κυρίως, οι περιφερειακές πολιτικές θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση της διαχείρισης του περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, υπάρχουν αυξημένα περιθώρια για ενθάρρυνση περιβαλλοντικώς θετικής διαχείρισης της γης μέσω αγρο-περιβαλλοντικών προγραμμάτων. Το γεγονός αυτό μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην εφαρμογή του Natura 2000 και των ευρύτερων προσανατολισμών προστασίας της βιοποικιλότητας και του τοπίου.

Δράσεις

- Αύξηση της προσοχής μέσω ανακοίνωσης για το σχεδιασμό και το περιβάλλον – η εδαφική διάσταση.
- Μέτρα για βελτίωση της εφαρμογής της οδηγίας για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την πλήρη και σωστή εισαγωγή στρατηγικών περιβαλλοντικών αξιολογήσεων μετά την υιοθέτησή τους σε κοινοτικό επίπεδο.
- Πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής με στόχο τη διάδοση βέλτιστων πρακτικών σχετικά με τον αειφόρο σχεδιασμό, που θα περιλαμβάνει την ανάπτυξη ιστοσελίδας και σχετικών εργαλείων.
- Συνεχής στήριξη σε προγράμματα και δίκτυα που προωθούν την ανταλλαγή εμπειριών και την ανάπτυξη ορθών πρακτικών για αειφόρο αστική ανάπτυξη.
- Η κοινοτική πολιτική συνοχής και, ειδικά, η χρήση των κοινοτικών κονδυλίων, θα πρέπει να συμβάλλουν στη διασφάλιση κατάλληλης προώθησης αειφόρου σχεδιασμού της χρήσης γης, συμπεριλαμβανομένης της αστικής ανάπτυξης.
- Αυξημένοι πόροι και ευρύτερο πλαίσιο για αγρο-περιβαλλοντικά μέτρα, στα πλαίσια της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής
- Προώθηση και ανάπτυξη δικτύων τουριστικών προορισμών για ενθάρρυνση της ενεργού συνεργασίας για αειφόρο τουρισμό.

3. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

3.1. Το πρόβλημα

Το τελικό συμπέρασμα είναι ότι η αλλαγή του κλίματος είναι παρούσα και σε εξέλιξη. Αν και μεταβολές στο κλίμα μπορούν να συμβούν στη φύση, είναι σαφές ότι η ανθρώπινη δραστηριότητα προκαλεί αυξήσεις στις συγκεντρώσεις των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα. Η επιστημονική κοινότητα πιστεύει πλέον ακράδαντα ότι το γεγονός αυτό θα οδηγήσει σε υψηλότερες θερμοκρασίες παγκοσμίως, με σοβαρές επιπτώσεις στην σταθερότητα και την ισορροπία του κλίματος. Στα ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία του προβλήματος, όπως καταχωρήθηκαν στις αξιολογητικές εκθέσεις της Διακυβερνητικής Ομάδας για την Κλιματική Αλλαγή, περιλαμβάνονται τα εξής:

- Τα τελευταία 100 χρόνια, οι μέσες θερμοκρασίες στην Ευρώπη έχουν αυξηθεί κατά 0.8° περίπου.
- Η τελευταία δεκαετία ήταν η πλέον θερμή που έχει καταγραφεί και το 1998 το πιο θερμό έτος.
- Στη Βόρεια Ευρώπη αυξάνονται οι βροχοπτώσεις ενώ στη Νότια Ευρώπη μειώνονται.

Νέες προβλέψεις¹¹ λένε ότι η κλιματική αλλαγή θα καταλήξει σε αυξήσεις της θερμοκρασίας μεταξύ 1° και 6° μέχρι το 2100, επιφέροντας αυξήσεις μέχρι και 90 εκατοστών στη στάθμη της θάλασσας και σημαντικές αλλαγές στα καιρικά πρότυπα, όπως αυξημένη ανομβρία, πλημμύρες, κύματα ψύχους και έντονες καταιγίδες. Στις βόρειες περιοχές της Ευρώπης, προβλέπεται να αυξηθεί η θερμοκρασία και οι βροχές, με περισσότερες πλημμύρες και έντονες καταιγίδες, ενώ στις νότιες περιοχές προβλέπεται μεγαλύτερη ξηρασία με σοβαρές επιπτώσεις για τη γεωργία, τη δασοκομία, την ύδρευση και τον τουρισμό. Οι κλιματικές μεταβολές, εάν δεν μπορέσουν να ελεγχθούν, είναι πιθανόν να προχωρήσουν με ρυθμό τέτοιο ώστε τα διάφορα είδη φυτών και ζώων στις διάφορες κλιματικές ζώνες να μην είναι σε θέση να μεταναστεύσουν αρκετά γρήγορα, ώστε να προλάβουν τις μεταβολές σε αυτές τις ζώνες. Οι επιπτώσεις για τη βιοποικιλότητα, που βρίσκεται ήδη υπό τεράστια πίεση σε άλλα μέτωπα, θα μπορούσαν να είναι καταστροφικές.

Οι επιπτώσεις όλων αυτών μπορεί να είναι καταστροφικές για την κοινωνία. Για παράδειγμα, σε ορισμένες περιοχές του κόσμου, η αύξηση της ανομβρίας και η κατάρρευση της γεωργίας θα μπορούσε να απειλήσει την ασφάλεια και την κοινωνική ισορροπία. Είναι επίσης πιθανόν να μεταβληθούν τα πρότυπα των νόσων παγκοσμίως, π.χ. στις περιοχές όπου αυξάνεται η θερμοκρασία και οι βροχοπτώσεις να αρχίσουν να εξαπλώνονται τροπικές και υπο-τροπικές νόσοι. Το οικονομικό κόστος αυτών των αλλαγών θα υπερβεί κατά πολύ το κόστος της διορθωτικής δράσης¹².

Τα αέρια που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι το διοξείδιο του άνθρακα (CO₂), το μεθάνιο (CH₄), το υποξείδιο του αζώτου (N₂O), καθώς επίσης τα λεγόμενα

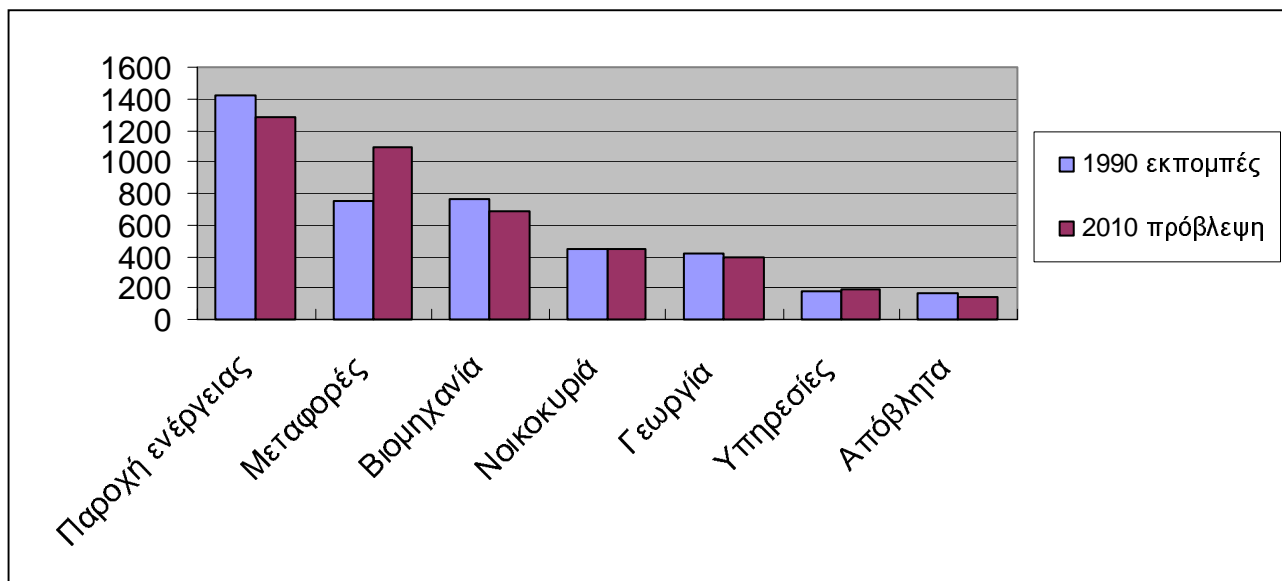
¹¹ Τρίτη Έκθεση Αξιολόγησης, IPPC, (2000)

¹² Ευρωπαϊκές Περιβαλλοντικές Προτεραιότητες: Ολοκληρωμένη Οικονομική και Περιβαλλοντική Αξιολόγηση, ΓΔ Περιβάλλον (2000)

φθοριωμένα αέρια¹³. Η βασική κινητήρια δύναμη πίσω από τις αυξήσεις στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, είναι η καύση ορυκτών καυσίμων σε αυτοκίνητα, φορτηγά, αεροπλάνα, μονάδες παραγωγής ενέργειας, οικιακούς θερμαντήρες, κλπ. Άλλες πηγές αερίων του θερμοκηπίου είναι οι εκπομπές μεθανίου από τα ζώα, τα οξείδια του αζώτου από τα γεωργικά εδάφη, οι εκπομπές μεθανίου από απόβλητα των χωματερών, καθώς επίσης και οι εκπομπές φθοριωμένων αερίων από τις βιομηχανικές διαδικασίες. Η αποψίλωση και οι αλλαγές στη χρήση της γης συμβάλλουν σημαντικά στην απελευθέρωση CO₂ στην ατμόσφαιρα. Αντιθέτως, είναι δυνατόν να μειωθεί η περιεκτικότητα του CO₂ στην ατμόσφαιρα με γεωλογική απομόνωση και με δέσμευση άνθρακα στην βιομάζα (δάση) και τα εδάφη με την μεταβολή των μοντέλων και πρακτικών της χρήσης της γης.

Το φαινόμενο του θερμοκηπίου από αυτά τα αέρια μπορεί να καθυστερήσει περαιτέρω την αποκατάσταση της στιβάδας του όζοντος, η οποία από μόνη της επηρεάζει το κλίμα παγκοσμίως. Απαιτείται καλύτερη κατανόηση της ατμόσφαιρας, της χημείας της και της δυναμικής της.

Η ΕΕ έχει εκπληρώσει τη δέσμευσή της να σταθεροποιήσει τις εκπομπές CO₂ το 2000 στα επίπεδα του 1990 αν και, κατά βάση, αυτό οφείλεται σε εφάπαξ μειώσεις στη Γερμανία και το ΗΒ. Ωστόσο, τα επίπεδα των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου δεν αναμένεται να μειωθούν μέχρι το 2010, εάν δεν ληφθούν πρόσθετα μέτρα. Προβλέπεται σημαντική αύξηση των εκπομπών CO₂ μέχρι 40% για τον τομέα των μεταφορών, ο οποίος ήδη σήμερα είναι υπεύθυνος για το 30% σχεδόν των συνολικών εκπομπών CO₂ στην ΕΕ. Το σχήμα που ακολουθεί, παρουσιάζει πως είναι πιθανόν να συμβεί η αύξηση στους υπόψη βασικούς οικονομικούς τομείς.

Ανάλυση της συμμετοχής κίριων τομέων στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου
*Αριθμοί σε Mt ισοδύναμα CO₂*¹⁴

¹³ Εκτός από αυτά τα αέρια, και οι ουσίες που εξασθενούν το όζον, (όπως τα CFC) είναι ισχυροί συντελεστές του φαινομένου του θερμοκηπίου. Η χρήση τους εξαλείφεται σταδιακά βάσει του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ. Επομένως, η κλιματική πολιτική δεν επικεντρώνεται σε αυτά τα αέρια πλέον.

¹⁴ Οικονομική αξιολόγηση των στόχων τομεακής μείωσης εκπομπών για την κλιματική αλλαγή (Ιανουάριος 2001), Περιβάλλον ΓΔ

Ταυτόχρονα, η πρόληψη της αλλαγής του κλίματος δεν σημαίνει και μείωση της ανάπτυξης ή των επιπέδων ευημερίας. Περισσότερο σημαίνει αναμόρφωση της οικονομίας έτσι ώστε οι εκπομπές να αποσυνδεθούν από την οικονομική ανάπτυξη. Η αλλαγή του κλίματος είναι ένας ισχυρός μοχλός τεχνολογικής καινοτομίας και υψηλότερης οικονομικής αποδοτικότητας.

3.2. Σκοποί και στόχοι

Σκοπός

Σύμφωνα με τη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή, να σταθεροποιηθεί η συγκέντρωση των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα σε επίπεδα τα οποία να μην προκαλούν αφύσικες μεταβολές στο κλίμα της γης.

Στόχοι

Οι επιστήμονες εκτιμούν ότι για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, οι παγκόσμιες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου χρειάζεται να μειωθούν μακροπρόθεσμα κατά 70% περίπου σε σχέση με τα επίπεδα του 1990.

Δεδομένου του μακροπρόθεσμου αυτού σκοπού, θα πρέπει να επιδιωχθεί μια παγκόσμια μείωση της τάξεως του 20 – 40% (ανάλογα με τα πραγματικά ποσοστά οικονομικής ανάπτυξης και, επομένως, εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, καθώς επίσης και την επιτυχία των μέτρων που λαμβάνονται για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής) σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 μέχρι το 2020, μέσω μιας αποτελεσματικής διεθνούς συμφωνίας.

Βραχυπρόθεσμα, η ΕΕ δεσμεύεται, βάσει του Πρωτοκόλλου του Κυότο, να επιτύχει μείωση 8% στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου μέχρι το 2008-2012 σε σύγκριση με το 1990.

3.3. Πολιτική προσέγγιση

Αμβλυνση της κλιματικής αλλαγής

Για να αντιμετωπιστεί η κλιματική αλλαγή απαιτείται στενή διεθνής συνεργασία. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι υπεύθυνη για το 15% περίπου των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, αλλά έχει μόνον το 5% του πληθυσμού. Επομένως, πρέπει να πρωτοπορήσουμε στη μείωση των εκπομπών. Ένα πρώτο σημαντικό βήμα είναι να επιτευχθούν οι στόχοι που ετέθησαν στο Κυότο οι οποίοι, για την Κοινότητα, είναι μείωση 8% στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου μέχρι το 2008-2012 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Ακόμη και αυτός ο ταπεινός στόχος θα απαιτήσει σημαντική προσπάθεια από το σύνολο των διαφόρων οικονομικών τομέων που ευθύνονται για τις εκπομπές. Παράλληλα, η Κοινότητα θα πρέπει να εμμείνει για διεθνή συμφωνία με πιο φιλόδοξες μειώσεις.

Σε μια προσπάθεια για προετοιμασία αποτελεσματικής κοινοτικής δράσης για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση για τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μέτρα για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου καθώς και μια Πράσινη Βίβλο για ένα συναλλακτικό σύστημα εκπομπών στην ΕΕ¹⁵. Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή ξεκίνησε το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Κλιματικής

¹⁵ Πράσινη Βίβλος για ένα συναλλακτικό σύστημα για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, COM (2000) 87 τελικό

Αλλαγής¹⁶ (ΕΠΚΑ). Τα αποτελέσματα του ΕΠΚΑ θα διαμορφώσουν τη βάση για ποτάσεις πάγιων πολιτικών στους τομείς της ενέργειας, των μεταφορών, της βιομηχανίας και της γεωργίας και για ένα εσωτερικό συναλλακτικό σχέδιο εκπομπών της ΕΕ.

Οι προσπάθειές μας θα διαρθρωθούν σε διάφορους άξονες δράσης:

- **ειδικά μέτρα** για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, εξοικονόμηση ενέργειας, μεγαλύτερη χρήση ανανεώσιμων ενεργειών και πρώτων υλών και τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου, εκτός του CO₂. Αυτό μπορεί να επιδιωχθεί, για παράδειγμα, μέσω ειδικής νομοθεσίας (επί παραδείγματι, μέσω της ολοκληρωμένης νομοθεσίας για τη ρύπανση, την πρόληψη και τον έλεγχο), περιβαλλοντικών συμφωνιών με τη βιομηχανία, της χρήσης μέσων αγοράς και παροχής στήριξης για την εφαρμογή προηγμένων τεχνολογιών.
- **ένταξη** στόχων κλιματικής αλλαγής στις τομεακές πολιτικές της Κοινότητας όπως οι μεταφορές, η ενέργεια, η βιομηχανία, η περιφερειακή πολιτική και η γεωργία βάσει ειδικών στόχων, καθορισμού συγκεκριμένων δράσεων προς ανάληψη και ανάπτυξης σχετικών δεικτών.
 - Σε αυτό το πλαίσιο, διαρθρωτικές αλλαγές στον τομέα των μεταφορών για την αντιμετώπιση της ζήτησης μεταφορών, την προώθηση της μετάβασης στους σιδηρόδρομους, στη ναυσιπλοΐα και στα δημόσια μέσα μεταφοράς και την βελτίωση της απόδοσης των μεταφορών, είναι πρωταρχικής σημασίας. Εναλλακτικά καύσιμα και κατάλληλες μηχανικές τεχνολογίες που προσφέρουν υψηλότερη απόδοση ή χαμηλές ή μηδενικές εκπομπές άνθρακα πρέπει να ερευνηθούν και να υποβληθούν σε εκμετάλλευση με σκοπό αυτά να γίνουν εμπορικά βιώσιμα. Πρέπει να δοθεί προσοχή στις εκπομπές των αεροπλάνων, που αναμένεται να αυξηθούν σχεδόν 100% από το 1990 έως το 2010.
 - Όσον αφορά στην ενέργεια, πρέπει να προωθήσουμε την περαιτέρω μετάβαση από την παραγωγή ενέργειας με την καύση άνθρακα και πετρελαίου σε πηγές χαμηλότερης εκπομπής CO₂, συγκεκριμένα στο φυσικό αέριο, καθώς επίσης την εξανθράκωση στη χρήσης ορυκτών καυσίμων. Η μετάβαση θα πρέπει να γίνεται όλο και περισσότερο προς την κατεύθυνση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με στόχο την πραγματοποίηση του 12% της ηλεκτρικής παραγωγής από αυτές τις πηγές μέχρι το 2010. Καθώς οι σταθμοί πυρηνικής ενέργειας κλείνουν, αφού φθάνουν στο τέλος της ζωής τους, πρέπει να αντικατασταθούν με εναλλακτικές λύσεις χαμηλού ή μηδενικού άνθρακα. Η χρήση συστημάτων συνδυασμένης παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού (τα οποία διανέμουν τη θερμότητα που παράγεται κατά την παραγωγή ηλεκτρισμού σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά) προσφέρει δυνατότητα για μεγαλύτερη απόδοση και μειώσεις στις εκπομπές CO₂. Μέχρι το 2010, η συνδυασμένη παροχή θερμότητας και ηλεκτρισμού θα πρέπει να φθάσει το 18% της παροχής ηλεκτρισμού. Η διαχείριση της ενεργειακής ζήτησης θα αποτελέσει καίριο στοιχείο της ενεργειακής πολιτικής.
 - Στους άλλους τομείς, η γεωργία θα πρέπει να επιτύχει ουσιαστικές μειώσεις σε εκπομπές οξειδίων του αζώτου και μεθανίου, ενώ θα πρέπει να γίνει

¹⁶ Πολιτικές και μέτρα της ΕΕ για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου: Προς ένα Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Κλιματικής Αλλαγής (ΕΠΚΑ), COM(2000)88 τελικό

εκμετάλλευση της απομόνωσης του άνθρακα μέσω τεχνικών οι οποίες βελτιώνουν τους 'συλλέκτες άνθρακα' στη γεωργία και τη δασοκομία και μέσω της χρήσης προϊόντων που έχουν βάση το ξύλο στη στέγαση και τη βιομηχανία. Η βιομηχανία θα πρέπει να επιδιώξει να επιτύχει καλύτερη ενεργειακή απόδοση, στοχεύοντας στην ετήσια βελτίωση τουλάχιστον 1% που προβλέπεται στο σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενεργειακή απόδοση.

- ανάπτυξη **διατομεακών προσεγγίσεων**, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας ενός συναλλακτικού σχεδίου εκπομπών στην ΕΕ μέχρι το 2005 και ενεργειακής φορολογίας με στόχο μια σταθερή και προβλέψιμη αύξηση στις τιμές της ενέργειας·
- ενίσχυση της **έρευνας**, ειδικά για καινοτόμες τεχνολογίες και υλικά, για τις ωκεάνιες πηγές και συλλέκτες άνθρακα, για τα αποτελέσματα της ατμοσφαιρικής χημείας, καθώς επίσης για την προετοιμασία του εδάφους για δραστικές μειώσεις στη χρήση ενέργειας·
- βελτίωση της **πληροφόρησης των πολιτών και επιχειρήσεων** για την κλιματική αλλαγή, τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει για αυτούς σε τοπικό επίπεδο, και υποδείξεις για το πώς μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση της πρόκλησης της κλιματικής αλλαγής. Περιφερειακές εκτιμήσεις για παρουσίαση των άμεσων επιπτώσεων στις τοπικές κοινότητες θα οδηγήσει στην ανάγκη για αλλαγή και θα βοηθήσει στην αύξηση της συνειδητοποίησης.

Πρέπει να εξεταστεί ο εγκλεισμός του CO₂ σε παλαιές πετρελαιοπηγές και πηγές φυσικού αερίου, καθώς και σε υδροφόρους ορίζοντες και όταν θα είναι περιβαλλοντικά και οικονομικά σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί.

Στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Κλιματικής Αλλαγής¹⁷ (ΕΠΚΑ), η Επιτροπή θα προετοιμάσει κοινοτικές πολιτικές και μέτρα σύμφωνα με αυτή τη γραμμή, μέσω μιας διαδικασίας πολλαπλών εμπλεκόμενων. Ωστόσο, για πολλά από τα προς πραγματοποίηση βήματα, για παράδειγμα στην πολιτική μεταφορών, στο σχεδιασμό χρήσης της γης και σε εκστρατείες ευαισθητοποίησης, υπεύθυνα είναι τα κράτη μέλη, καθώς και περιφερειακές και τοπικές αρχές.

Καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση επεκτείνεται στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, θα υπάρξουν δυνατότητες για μείωση των εκπομπών βελτιώνοντας την ενεργειακή απόδοση σε αυτήν την περιοχή και εξασφαλίζοντας ότι οι τιμές της ενέργειας αντικατοπτρίζουν το περιβαλλοντικό κόστος. Θα είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί ότι η εφαρμογή της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής σε αυτές τις χώρες δεν οδηγεί σε αυξημένες εκπομπές μεθανίου και υποοξειδίου του αζώτου.

Δράσεις

- Δημιουργία ενός συναλλακτικού σχεδίου εκπομπών CO₂ στην ΕΕ.
- Ανάλυση καταγραφής και ανασκόπησης των επιδοτήσεων ενέργειας στα κράτη μέλη λαμβάνοντας υπόψη τη συμβατότητα με τους στόχους για την κλιματική αλλαγή.

¹⁷ Πολιτικές και μέτρα της ΕΕ για τη μείωση των εκπομπών αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου: Προς ένα Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Κλιματικής Αλλαγής (ΕΠΚΑ), COM(2000)88_τελικό

- Στήριξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μέσω της νέας οδηγίας και εξασφαλίζοντας επαρκή στήριξη στην απελευθερωμένη αγορά ενέργειας.
- Χρήση των μέσων αγοράς, για παράδειγμα μέσω της υιοθέτησης προτάσεων για ενεργειακή φορολογία.
- Προώθηση της εξοικονόμησης ενέργειας, τόσο στη θέρμανση όσο και στον κλιματισμό στα κτίρια.
- Περιβαλλοντική συμφωνία με τη βιομηχανία για την ενεργειακή απόδοση και τη μείωση συγκεκριμένων εκπομπών
- Καθορισμός ειδικής δράσης για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τα αεροπλάνα, εφόσον δεν συμφωνηθεί μια τέτοια δράση στο πλαίσιο του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας μέχρι το 2002.
- Η κλιματική αλλαγή ως βασικό θέμα της κοινοτικής πολιτικής για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη και στον συντονισμό της έρευνας στα κράτη μέλη.

Προετοιμασία για την κλιματική αλλαγή

Η χρονική υστέρηση μεταξύ της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και της μείωσης των πραγματικών συγκεντρώσεων είναι μεγάλη. Είναι πιθανόν ότι ακόμη και αν επιτύχουμε να μειωθούν οι εκπομπές σε αειφόρα επίπεδα, θα βιώσουμε κάποιο βαθμό κλιματικής μεταβολής από την συγκέντρωση αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα, που ήδη έχει συμβεί. Γι' αυτόν τον λόγο, πρέπει να καθορίσουμε και να εφαρμόσουμε μέτρα που να αποβλέπουν στην προσαρμογή στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής.

Υπάρχουν ήδη μελέτες, οι οποίες αναφέρονται σε ορισμένα πεδία ενδιαφέροντος, για παράδειγμα:

- συστήματα ενέργειας και μεταφορών καθώς και υποδομές, οι οποίες πρέπει να αντιστέκονται σε ακραία καιρικά φαινόμενα·
- σχεδιασμός πόλεων που να ενθαρρύνει περισσότερα πάρκα και χώρους πρασίνου και να προωθεί τη χρήση δομικών υλικών που βοηθούν τις πόλεις να γίνουν δροσερότερες·
- η χρήση της γης και οι γεωργικές πρακτικές πρέπει να προσαρμοστούν στην αλλαγή των καιρικών προτύπων·
- μέτρα δημόσιας υγείας για την καταπολέμηση νόσων όπως γαστρικές ασθένειες, των οποίων τα ποσοστά πιθανόν να αυξηθούν στην Ευρώπη με τον πιο βροχερό και θερμό καιρό·
- οι υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης να προσαρμοστούν και να εκσυγχρονισθούν με κατάλληλο εξοπλισμό και διαδικασίες και να πραγματοποιούν ρεαλιστικές εκτιμήσεις των πιθανών κινδύνων της κλιματικής αλλαγής.

Οι πολιτικές προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή εμπίπτουν πρωτίστως στα κράτη μέλη και τις περιφερειακές και τοπικές αρχές. Ωστόσο, η Κοινότητα μπορεί να στηρίξει τις προσπάθειές τους.

Δράσεις

- Ανασκόπηση των κοινοτικών πολιτικών, ειδικά εκείνων που αφορούν στη συνοχή, για να εξασφαλιστεί ότι η προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής αντιμετωπίζεται επαρκώς στις επενδυτικές αποφάσεις.
- Ανάπτυξη περιφερειακών κλιματικών μοντέλων και εργαλείων αξιολόγησης για την ετοιμασία μέτρων προσαρμογής και στήριξη της ευαισθητοποίησης των πολιτών και των επιχειρήσεων.

Πρωτοπορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για διεθνή δράση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να συνεχίσει να ηγείται σε διεθνές επίπεδο στη θέση και παρακολούθηση στόχων, οι οποίοι ανταποκρίνονται στην ανάγκη για αποτελεσματική δράση κατά της κλιματικής αλλαγής και στην πίεση για συμμόρφωση. Ένα πρώτο βήμα θα είναι η έγκαιρη επικύρωση του Πρωτοκόλλου του Κυότο για έναρξη ισχύος του το 2002.

Στις μελλοντικές διεθνείς συμφωνίες για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου πρέπει να περιληφθούν και χώρες που ακόμη δεν έχουν δεσμευθεί για τις μειώσεις εκπομπών του Πρωτοκόλλου του Κυότο, ειδικά εκείνες των οποίων τα επίπεδα ανάπτυξης και εισοδήματος είναι ήδη σχετικά υψηλά. Στους στόχους που θα τεθούν σε μελλοντικές συμφωνίες θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να επιδιώκεται η ισόρροπη κατανομή των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Δράση

- Επικύρωση και εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του Κυότο.

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί μια σημαντική πρόκληση για την σύγχρονη κοινωνία. Πρέπει να αντιμετωπιστεί σε διεθνές επίπεδο, με συντονισμένη δράση και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό. Εάν αντιμετωπιστεί με τον ορθό τρόπο, οι προσπάθειές μας να περιοριστεί η κλιματική αλλαγή πιθανόν να δημιουργήσουν σημαντικές δυνατότητες και οφέλη για τις επιχειρήσεις, καθώς και έμμεσα οφέλη όσον αφορά στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Η βιομηχανία θα βοηθηθεί να καινοτομήσει, να αναπτύξει νέα προϊόντα και υπηρεσίες και να κερδίσει νέες αγορές σε παγκόσμια κλίμακα. Αλλά το πλέον σημαντικό είναι ότι η επιτυχία θα βοηθήσει στην εξασφάλιση ότι οι μελλοντικές γενεές θα κληρονομήσουν ένα βιώσιμο περιβάλλον και μία αειφόρο κοινωνία.

4. ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ – ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΝΟΣ ΜΟΝΑΔΙΚΟΥ ΠΟΡΟΥ

4.1. Το πρόβλημα

Η ύπαρξη υγιών και ισόρροπων φυσικών συστημάτων παίζει ουσιαστικό ρόλο στη στήριξη της ζωής σε αυτόν τον πλανήτη. Η κοινωνία βασίζεται στην φύση για να μας παρέχει πόρους για την επιβίωσή μας: αέρα, νερό, τροφή, ίνες, φάρμακα και δομικά υλικά. Η φύση έχει επίσης αξία και ως έχει, ως παράγων παροχής υπηρεσιών, ως πηγή αισθητικής ευχαρίστησης και επιστημονικού ενδιαφέροντος. Τα παιδιά πρέπει να αναπτύξουν συνείδηση για τη φύση που τα περιβάλλει. Ως είδος, έχουμε ευθύνη να διατηρήσουμε την εγγενή αξία της φύσης, τόσο για τους εαυτούς μας όσο και για τις μελλοντικές γενεές.

Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να βρούμε απαντήσεις στις πιέσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας επάνω στην φύση και την βιοποικιλότητα που συντηρεί. Αυτές οι πιέσεις μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως ακολούθως.

- Η ρύπανση από τις μεταφορές, την βιομηχανία και τη γεωργία συνεχίζει να απειλεί φυσικές περιοχές και την άγρια ζωή. Η ρύπανση μπορεί να προέρχεται από άμεσα και δραματικά περιστατικά, όπως η καταστροφή του Baia Mare στην Ρουμανία όπου κυανιούχα και βαρέα μέταλλα διέρρευσαν από χρυσορυχείο στον ποταμό, προκαλώντας μαζική καταστροφή της άγριας ζωής. Οι επιπτώσεις μπορεί επίσης να συσσωρευτούν με τον χρόνο, για παράδειγμα η όξινη βροχή που φθείρει τα εδάφη, τα δάση και τις λίμνες, ή τα χημικά που απειλούν την ικανότητα των πτηνών και άλλων ζώων να αναπαραχθούν. Ο 'ευτροφισμός', ή το πλεόνασμα θρεπτικών ουσιών στο νερό που προκαλούν άλγη ή άλλη ανάπτυξη χλωρίδας, θα μπορούσε να αποτελέσει απειλή για την θαλάσσια ζωή ή εκείνη των γλυκών υδάτων. Η ιονίζουσα ακτινοβολία είναι μια δυνητική απειλή για την πανίδα και τη χλωρίδα και πρέπει να παρακολουθείται.
- Η πίεση προέρχεται από τις μεταβολές στον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούμε τη γη και όταν εκμεταλλευόμαστε τους φυσικούς πόρους με ρυθμό ταχύτερο από εκείνον που χρειάζεται για να ανανεωθούν, για παράδειγμα τα αποθέματα ιχθύων. Η κατασκευή νέων οδών, κατοικιών και άλλων αναπτυξιακών έργων κατατμεί την ύπαιθρο σε διαρκώς μικρότερες περιοχές, καθιστώντας δυσκολότερη την επιβίωση των ειδών. Όλες οι ενδείξεις πείθουν ότι η απώλεια της ανοιχτής υπαίθρου με την ανάπτυξη θα συνεχίσει στο μέλλον.
- Υπάρχουν ανησυχίες για τους δυνητικούς κινδύνους για τη βιοποικιλότητα από ανεπιθύμητες και απρόβλεπτες επιπτώσεις της εισαγωγής ορισμένων μη γηγενών ειδών, τα οποία δεν προσαρμόζονται στις τοπικές συνθήκες και/ή τη χρήση ΓΤΟ.

Η εκμετάλλευση της θάλασσας και οι διάφορες πιέσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον αντιπροσωπεύουν παρόμοιες πιέσεις που προέρχονται από ανθρώπινες δραστηριότητες.

Καθώς οι οικοτόποι υποβαθμίζονται ή χάνονται, η άγρια ζωή συχνά περιορίζεται ή ακόμη απειλείται με εξαφάνιση. Στην Ευρώπη, το 38% των ειδών των πτηνών και το 45% των πεταλούδων απειλούνται. Στη Βόρεια και Δυτική Ευρώπη, το 60% περίπου των υδροβιοτόπων έχουν αφανιστεί. Περίπου τα δύο τρίτα των δέντρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι υπό δοκιμασία και πυρκαγιές δασών αποτελούν πρόβλημα στον Νότο. Ορισμένα αλιεύματα κινδυνεύουν να αφανιστούν και ορισμένα είδη θαλάσσιας ζωής, εκτός των εμπορεύσιμων ιχθύων, έχουν αποδεκατιστεί. Σε παγκόσμια κλίμακα, η αποψίλωση δασών και

η παράνομη υλοτομία έχει οδηγήσει στην απώλεια του 90% των τροπικών παράκτιων δασών του Ατλαντικού στην Νότια Αμερική, τόπου με έντονη βιοποικιλότητα. Το διεθνές εμπόριο άγριας ζωής χαρακτηρίζεται ως απειλή για περίπου 30,000 είδη.¹⁸

Η διαφύλαξη της φύσης και της βιοποικιλότητας δεν σημαίνει απαραίτητα την απουσία ανθρώπινης δραστηριότητας. Μεγάλος μέρος του σημερινού πολύτιμου τοπίου και ημι-φυσικών οικοτόπων είναι αποτέλεσμα της γεωργικής κληρονομιάς μας. Ωστόσο, η οικολογική σταθερότητα τέτοιων σύγχρονων τοπίων, με ποικίλα είδη χλωρίδας και πανίδας απειλείται επίσης, καθώς η γη εγκαταλείπεται ή περιθωριοποιείται. Η διατήρηση πολύτιμων τοπίων όπως αυτά, απαιτεί κατάλληλες δραστηριότητες διαχείρισης της γης.

Το έδαφος είναι ένας πεπερασμένος πόρος, ζωτικός για την γεωργία και βρίσκεται υπό πίεση. Η διάβρωση που σχετίζεται με το κλίμα και τον καιρό αποτελεί ιδιαίτερο πρόβλημα στην Νότιο Ευρώπη, αλλά αυξάνεται επίσης και στον Βορρά. Η διάβρωση συνδέεται συχνά με το μειωμένο περιεχόμενο οργανικής ύλης στο έδαφος και αυτό μπορεί επίσης να οδηγήσει σε ερημοποίηση. Κάποιες γεωργικές πρακτικές και η εγκατάλειψη της γης είναι μεταξύ των παραγόντων προδιάθεσης. Άλλες απειλές είναι η ρύπανση και η απώλεια γης έναντι της ανάπτυξης.

Ο τουρισμός και το φυσικό περιβάλλον είναι στενά συνδεδεμένα. Η φύση και η βιοποικιλότητα, καθώς και η πολιτιστική κληρονομιά, εάν δεν υποβληθούν σε ορθή διαχείριση, μπορεί να επηρεαστούν βαθύτατα από την ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη. Ευαίσθητες περιοχές, όπως τα νησιά και παράκτιες και ορεινές περιοχές, παρέχουν πλούσια βιοποικιλότητα που απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και ειδικά ολοκληρωμένα μέσα διαχείρισης, όταν ασχολούνται με την τουριστική ανάπτυξη.

Η ποικιλία, η κατανομή, η σύνθεση όσον αφορά το μέγεθος και την ηλικία και η αφθονία των διαφόρων ειδών αποτελούν δείκτες της ευζωίας των φυσικών συστημάτων της Γης από τα οποία εξαρτάται η κοινωνία. Πρέπει να αναλάβουμε δράση για την διατήρηση των αναντικατάστατων πόρων της φύσης και της βιοποικιλότητας πριν να είναι πολύ αργά.

4.2. Σκοποί και στόχοι

Προστασία και, όπου είναι απαραίτητο, αποκατάσταση της δομής και λειτουργίας των φυσικών συστημάτων και σταμάτημα της απώλειας βιοποικιλότητας, τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και σε παγκόσμια κλίμακα.

Προστασία των εδαφών από τη διάβρωση και τη ρύπανση.

4.3. Πολιτική προσέγγιση

Η προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας στην Κοινότητα ακολουθεί μια πολυκάναλη προσέγγιση και μπορεί να στηριχθεί σε υπάρχουσες πολιτικές και μέσα:

- Την εγκαθίδρυση του δικτύου Natura 2000, το οποίο περιλαμβάνει τον εντοπισμό των πλέον αντιπροσωπευτικών φυσικών περιοχών και οικοσυστημάτων που χρειάζονται προστασία και διαχείριση.

¹⁸ 'Το περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην αλλαγή του αιώνα', Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 1999

- Τη συμβολή των έργων για τη φύση του προγράμματος LIFE στην εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής για τη φύση.
- Τη Στρατηγική Βιοποικιλότητας της Κοινότητας. Ως συνέχεια, καταρτίζεται ένας αριθμός σχεδίων δράσης, τα οποία θα αντιμετωπίσουν τα καίρια ζητήματα στους διάφορους τομείς οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής.
- Την κοινοτική νομοθεσία για την προστασία της ποιότητας του νερού και των υδάτινων πόρων, τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της οξίνισης και του ευτροφισμού και την επιταγή διενέργειας περιβαλλοντικών εκτιμήσεων έργων και (μελλοντικά) σχεδίων και προγραμμάτων χρήσης της γής.
- Την ανάπτυξη, στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, κυρίως αγρο-περιβαλλοντικών μέτρων από το 1992 και σχεδίων αγροτικής ανάπτυξης με έντονο περιβαλλοντικό περιεχόμενο για την περίοδο 2000-2006 σύμφωνα με την Ατζέντα 2000. Επιπλέον, οι νέες απαιτήσεις περιβαλλοντικής προστασίας για τους γεωργικούς τομείς (συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας απόσυρσης ή διακοπής άμεσων πληρωμών προκειμένου να επιβληθεί συμμόρφωση) που ορίστηκαν από την Ατζέντα 2000, παρέχουν τόσο επιταγή όσο και δυνατότητα στα κράτη μέλη να επιτύχουν καλύτερη ισορροπία μεταξύ γεωργίας και περιβάλλοντος.
- Την αναθεώρηση της Κοινής Πολιτικής Αλιείας μετά το 2002, που οδηγεί σε μεγαλύτερη ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης.
- Η Επιτροπή έχει, επιπλέον, προτείνει συστάσεις για την εφαρμογή ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιας ζώνης. Αυτή η πρωτοβουλία προτείνει μια ολοκληρωμένη και συμμετοχική προσέγγιση στα πολλά και σύνθετα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι παράκτιες ζώνες.

4.4. Ο διανοιγόμενος δρόμος

Η απειλή της ρύπανσης

Εφαρμογή

Η φύση και η βιοποικιλότητα θα επωφεληθεί ήδη από την πρακτική **εφαρμογή** της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στα κράτη μέλη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η εφαρμογή θα χρειαστεί να ενισχυθεί. Σημαντικές περιοχές για δράση βρίσκονται στο νερό και τον αέρα.

Καταστροφές και πολιτική προστασία

Η Κοινότητα χρειάζεται μία συνεκτική και παγιωμένη πολιτική για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και περιστασιακών κινδύνων. Η Κοινότητα μπορεί να βοηθήσει τα κράτη μέλη με μακροπρόθεσμα προληπτικά μέτρα, στηρίζοντας για παράδειγμα τα όργανα σχεδιασμού χρήσης της γης, και μέσα εκτίμησης και έγκαιρης προειδοποίησης καθώς και βελτιωμένη διαχείριση εκτάκτων αναγκών, χρησιμοποιώντας επί παραδείγματι δορυφορική επίβλεψη (μέσω του δορυφορικού συστήματος πλοήγησης Galileo) και ανταλλαγή εμπειριών.

Η Οδηγία Σεβέζο II¹⁹ παρέχει μια σωστή βάση για διαχείριση βιομηχανικών κινδύνων, αλλά θα πρέπει να επεκταθεί ώστε να καλύπτει νέες δραστηριότητες, όπως ατυχήματα μεταλλείων και αγωγών. Πρόσφατες μελέτες²⁰ δείχνουν ότι υπάρχει μεγάλη απόκλιση στο βαθμό στον οποίο τα κράτη μέλη καλύπτουν τον έλεγχο των κινδύνων σοβαρών ατυχημάτων που προκύπτουν από αγωγούς και ότι υπάρχουν σοβαρά κενά που πρέπει να καλυφθούν.

Δράση

- Κοινοτικός συντονισμός στην δράση των κρατών μελών για ατυχήματα και φυσικές καταστροφές.
- Μέτρα για υποβοήθηση της πρόληψης βιομηχανικών ατυχημάτων, συμπεριλαμβανομένης της επέκτασης της οδηγίας Σεβέζο II ώστε να καλύπτει αγωγούς και εξορύξεις, καθώς επίσης και μέτρα για τα απόβλητα εξορύξεων.

Προστασία από την ακτινοβολία

Το παρόν σύστημα προστασίας από την ακτινοβολία βασίζεται στην προστασία του ανθρώπου. Έχει ξεκινήσει μια διεθνής συζήτηση για την ανάγκη επίσης προστασίας των φυτών και των ζώων. Η Κοινότητα θα πρέπει να συμμετέχει σε αυτό το έργο.

Δράση

- Εξέταση της ανάγκης για μέτρα προστασίας των φυτών και των ζώων από την ιονίζουσα ακτινοβολία και ανάπτυξη περιβαλλοντικών ποιοτικών κριτηρίων γι' αυτόν τον σκοπό.

Χρήση της γης

Η προστασία των φυσικών περιοχών, τόσο στην ξηρά όσο και στην θάλασσα, και η βιοποικιλότητα που συντηρούν απαιτεί να διαχειριζόμαστε τις διάφορες πιέσεις ανάπτυξης και χρήσης τους. Αυτό σημαίνει αναγνώριση της σημασίας των περιβαλλοντικών πτυχών, παράλληλα με εκείνες της εξασφάλισης μιας υγιούς οικονομίας και κοινωνικής δομής στις αγροτικές και παράκτιες περιοχές μας.

Οι συνιστώσες μια τέτοιας προσέγγισης είναι οι ακόλουθες.

Προστασία και διαχείριση περιοχών ιδιαίτερης σημασίας - Natura 2000

Ο κεντρικός μοχλός της ευρωπαϊκής πολιτικής για την προστασία της βιοποικιλότητας και τα οικοσυστήματα που την συντηρούν παραμένει η πλήρης εφαρμογή του Natura 2000. Το πρώτο βήμα θα είναι η επίτευξη της έγκρισης των καταλόγων τοποθεσιών από την Επιτροπή. Ως δεύτερο στάδιο, τα κράτη μέλη θα πρέπει να στοχεύσουν στη δημιουργία σχεδίων διαχείρισης για κάθε τοποθεσία μέχρι το 2004.

¹⁹ Οδηγία του Συμβουλίου [96/82/ΕΚ](#) για τον έλεγχο των κινδύνων σοβαρών ατυχημάτων, ΕΕ Νο L 10, της 14^{ης} Ιανουαρίου 1997

²⁰ Κανονιστική μέθοδος αναφοράς για τον έλεγχο κινδύνων σοβαρών ατυχημάτων που αφορούν σε αγωγούς, ΚΚΕρ (1999)

Διαχείριση της υπαίθρου

Γεωργία

Οι μεταρρυθμίσεις της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής είχαν και θα συνεχίσουν να έχουν θετικό αποτέλεσμα στο αγροτικό περιβάλλον. Ωστόσο αυτό μπορεί να αναπτυχθεί περαιτέρω εξασφαλίζοντας τη χορήγηση μεγαλύτερου μέρους της διαθέσιμης χρηματοδότησης από την ΚΓΠ για μέτρα που είναι φιλικά προς το περιβάλλον.

- Στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, η Κοινή Γεωργική Πολιτική μπορεί να βοηθήσει στον εκσυγχρονισμό του καλλιεργητικού τομέα, αλλά πρέπει να εισαχθεί με προσοχή, με επικέντρωση στην αγροτική ανάπτυξη. Θα πρέπει να εκτιμηθεί η σκοπιμότητα χαρακτηρισμού ενός σημαντικού μέρους της γης ως αγρο-περιβαλλοντικών περιοχών.

Η χρήση μέτρων αγροτικής ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης από την Κοινότητα υπό το 'Ειδικό Πρόγραμμα Προσχώρησης για την Γεωργία και την Αγροτική Ανάπτυξη' (ΕΠΠΓΑΑ) θα πρέπει να επικεντρώνεται στην προώθηση της βιολογικής γεωργίας, ενεργειακών καλλιεργειών, άλλων υπηρεσιών συντήρησης του εδάφους και στην ανάπτυξη "μη καλλιεργητικών" δραστηριοτήτων στα αγροκτήματα.

Τοπία

Τα τοπία είναι συστήματα με τη δική τους γεωλογία, χρήση της γης, φυσικά και τεχνητά γνωρίσματα, πανίδα και χλωρίδα, υδατοδιαδρόμους και κλίμα. Διαμορφώνονται και χαρακτηρίζονται από κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και τύπους οικισμού. Η διαφύλαξη και βελτίωση των τοπίων είναι σημαντικές για την ποιότητα ζωής και τον αγροτικό τουρισμό, καθώς επίσης και τη λειτουργία των φυσικών συστημάτων. Ωστόσο, η ανάπτυξη και κάποια είδη γεωργίας μπορεί να απειλήσουν τη βιωσιμότητα και την ύπαρξη των τοπίων. Εις απάντηση, η Κοινή Γεωργική Πολιτική ενθαρρύνει ήδη μεθόδους καλλιέργειας που ευνοούν περισσότερο τη διατήρηση των παραδοσιακών τοπίων. Στο ευρύτερο πεδίο, η Σύμβαση Ευρωπαϊκού Τοπίου²¹ προβλέπει μέτρα για τον εντοπισμό και την αξιολόγηση τοπίων, ώστε να ορίσει τους ποιοτικούς στόχους για τα τοπία και να εισηγηθεί τα απαραίτητα μέτρα.

Σε κοινοτικό επίπεδο, οι περιφερειακές και γεωργικές πολιτικές πρέπει να εξασφαλίσουν ότι η προστασία, η διατήρηση και αποκατάσταση των τοπίων είναι ορθώς ενταγμένες στους στόχους, τα μέτρα και τους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς.

Το πρόγραμμα ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών αποτελεί παράδειγμα των απαραίτητων μέτρων και προσεγγίσεων για τον συμβιβασμό της οικονομικής ευημερίας και της καλής κοινωνικής δομής με την προστασία της φύσης και των τοπίων.

Προστασία και αειφόρος ανάπτυξη των δασών

Τα δάση είναι ένας καίριος φυσικός πόρος και σημαντικό στοιχείο οικονομικού ενεργητικού. Καλά διατηρούμενα και αειφόρος διαχειριζόμενα δάση συμβάλλουν σημαντικά στην βιοποικιλότητα και την γεωργική ανάπτυξη. Η αειφόρος διαχείριση αποτελεί φράγμα ενάντια στους κινδύνους υποβάθμισης και πυρκαγιών. Χρειάζονται μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι τα

²¹ Σύμβαση Ευρωπαϊκού Τοπίου, που εγκρίθηκε από την Υπουργική Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 19 Ιουλίου 2000 και υπεγράφη στις 20 Οκτωβρίου 2000 από 18 χώρες κατά τη διάρκεια Υπουργικής Συνδιάσκεψης στη Φλωρεντία.

δάση δεν συντηρούν μόνον την εμπορική δραστηριότητα, αλλά επίσης ευρύτερες λειτουργίες σε σχέση με το νερό και την ποιότητά του, την προστασία και σταθερότητα του εδάφους, καθώς και τον έλεγχο των καθιζήσεων και των χιονοστιβάδων. Αυτό θα πρέπει να γίνει στα πλαίσια της στρατηγικής για τα δάση 1998, η οποία στηρίζει ιδιαίτερα δράσεις σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Από τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (UNCED), που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992, έχουν αναληφθεί σημαντικές προσπάθειες παγκοσμίως για την εφαρμογή της έννοιας της αειφορίας στα δάση. Ειδικές συστάσεις για δράση έχουν συμφωνηθεί στα πλαίσια της διακυβερνητικής ομάδας και φόρουμ για τα δάση, της Διεθνούς Συμφωνίας Τροπικής Ξυλείας, της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα και άλλα φόρουμ. Στην Ευρώπη, η Υπουργική Συνδιάσκεψη για την Προστασία των Δασών της Ευρώπης (MCPFE) καθιέρωσε μια πλατφόρμα εργασίας για την αειφόρο διαχείριση και προστασία των δασών. Στο ψήφισμά του της 15^{ης} Δεκεμβρίου 1998 για μια δασοκομική στρατηγική για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Συμβούλιο τόνισε τον πολύπλευρο ρόλο των δασών και καθόρισε την εφαρμογή των διεθνών δεσμεύσεων που αναπτύχθηκαν από τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η περαιτέρω ανάπτυξη της δασοκομίας στα πλαίσια των Σχεδίων Αγροτικής Ανάπτυξης, με ιδιαίτερη έμφαση σε διαχείριση που θα επιδιώκει λειτουργίες πολλαπλών στόχων, συμπεριλαμβανομένης της βιοποικιλότητας, της διατήρησης της φύσης, της προστασίας και αναδημιουργίας της. Θα πρέπει να καταρτιστούν σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο προγράμματα για τα δάση που θα προωθούν την αειφόρο διαχείριση των δασών, ακολουθώντας κατάλληλες κατευθυντήριες γραμμές. Αυτά τα προγράμματα θα πρέπει να περιλαμβάνουν ποιοτικούς περιβαλλοντικούς στόχους, οι οποίοι να αναφέρονται στην παραγωγή, τη βιοποικιλότητα, τις επιπτώσεις στο νερό και την αναδημιουργία.

Η δασική πιστοποίηση στοχεύει να δείξει στους καταναλωτές ότι το ξύλο ή τα ξύλινα προϊόντα προέρχονται από δάση, όπου η εμπορική εκμετάλλευση είναι αειφόρος και ακολουθεί σωστή περιβαλλοντική πρακτική. Θα πρέπει να ενθαρρύνεται η ανάπτυξη αξιόπιστων συστημάτων δασικής πιστοποίησης.

Προστασία του εδάφους

Μέχρι τώρα, δεν έχει δοθεί ικανή προσοχή στη συλλογή δεδομένων και την έρευνα όσον αφορά στα εδάφη. Ωστόσο, οι αυξανόμενες ανησυχίες για τη διάβρωση και απώλεια του εδάφους για ανάπτυξη, καθώς και η ρύπανσή του, αντικατοπτρίζει την ανάγκη για μια συστηματική προσέγγιση για την προστασία του εδάφους, καλύπτοντας:

- Διάβρωση και ερημοποίηση
- Ρύπανση από χωματερές, βιομηχανία και εξορύξεις.
- Ρύπανση από τον αέρα, το νερό και από ορισμένες γεωργικές πρακτικές και την απόθεση λάσπης λυμάτων καθαρισμού μολυσμένων από βαρέα μέταλλα, οργανικούς ρύπους ή παθογόνους οργανισμούς.
- Απώλεια γης και επομένως εδάφους για ανάπτυξη.
- Ρόλο που διαδραματίζει το έδαφος στην κλιματική αλλαγή ως συλλέκτης άνθρακα.

Δεδομένης της σύνθετης φύσης των πιέσεων που επιβαρύνουν τα εδάφη και της ανάγκης για δόμηση μιας εδαφικής πολιτικής πάνω σε μια σταθερή βάση δεδομένων και αξιολόγησης,

προτείνεται μια θεματική στρατηγική για το έδαφος. Τα ερευνητικά προγράμματα της ΕΕ θα πρέπει να στηρίζουν αυτό το έργο.

Θαλάσσιο περιβάλλον

Παρά την σημασία του, τόσο για την παροχή τροφής όσο και για αναψυχή, καθώς επίσης και ως καθοριστικός παράγοντας του κλίματος, η γνώση για τη δομή και τη λειτουργία του θαλάσσιου περιβάλλοντος είναι ακόμη εντυπωσιακά περιορισμένη. Επίσης πολύ αδύναμες είναι η κατανόησή μας και η ικανότητα πρόβλεψης του ανθρώπινου αντίκτυπου στα θαλάσσια οικοσυστήματα. Η κοινωνία μας, ωστόσο, έχει σημαντική επίδραση στο θαλάσσιο περιβάλλον και τη βιοποικιλότητά του, ειδικά από την μόλυνση των ποταμών, παράκτιων υδάτων και θαλασσών από βιομηχανικές και οικιακές πηγές. Άλλες πιέσεις προέρχονται από πλοία που αδειάζουν τις δεξαμενές πετρελαίου, από ατυχήματα πλοίων και έντονη ανθρώπινη χρήση των παράκτιων περιοχών. Η εισαγωγή μη αυτοχθόνων (αλλοχθόνων) ειδών σε νέα θαλάσσια περιβάλλοντα, μπορεί επίσης να προκαλέσει περιβαλλοντική δοκιμασία.

Αυτό έχει οδηγήσει σε αυξημένη διαταραχή και μόλυνση των θαλασσών μας με αρνητικά αποτελέσματα στους θαλάσσιους οικοτόπους και τη θαλάσσια ζωή.

Σε όλες σχεδόν τις περιφερειακές θάλασσες καταγράφεται πτώση των αλιευτικών αποθεμάτων. Πολλά αποθέματα ιχθύων αποτελούν αντικείμενο υπερεκμετάλλευσης. Υπάρχει ανάγκη για μείωση της πίεσης από την αλιεία. Αυτό με τη σειρά του θα έχει ευεργετικά αποτελέσματα στα αποθέματα ιχθύων, στα θαλάσσια θηλαστικά, τα ερπετά και τον πληθυσμό των πτηνών, καθώς επίσης και στους θαλάσσιους οικοτόπους. Η Κοινή Πολιτική Αλιείας θα ανασκοπηθεί το 2002 και στην ανάλυση και σε οποιεσδήποτε συστάσεις για το μέλλον θα ενταχθούν πλήρως και περιβαλλοντικές πτυχές, εκτός εκείνων που σχετίζονται με την αειφόρο χρήση υπό εκμετάλλευση πληθυσμών.

Ωστόσο, η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητάς του εκτείνεται πολύ πέραν της αειφόρου εκμετάλλευσης ανανεώσιμων θαλάσσιων πόρων και για να αντιμετωπιστεί η ρύπανση και η υποβάθμιση των θαλάσσιων οικοτόπων και των ακτών χρειάζεται ολοκληρωμένη στρατηγική. Η Κοινότητα χρειάζεται συντονισμένες δράσεις για τον καθορισμό και την ποσοτική έκφραση αυτών των προβλημάτων, έτσι ώστε να μπορέσουν να εφαρμοστούν κατάλληλα μέτρα. Αυτά θα αντιμετωπίσουν τις πολλαπλές πιέσεις που προέρχονται από διάφορες ανθρώπινες οικονομικές δραστηριότητες:

- Αύξηση του ανθρώπινου πληθυσμού και αστικοποίηση των παράκτιων περιοχών.
- Υπερβολικές ποσότητες αζώτου και φωσφόρου από τη χερσαία δραστηριότητα και από τον αέρα, που μπορεί να προκαλέσουν ευτροφισμό.
- Μη αειφόρος ανάπτυξη του χερσαίου τουρισμού.
- ρύπανση από ατυχήματα, ειδικά από τάνκερ πετρελαίου και άλλων χημικών προϊόντων.
- ρύπανση από τη ναυτιλία, για παράδειγμα άδειασμα των δεξαμενών πετρελαίου.
- ρύπανση από ποταμούς και λιμάνια.
- προβλήματα από καλωδιώσεις και αγωγούς.
- ρύπανση που προκαλείται από απελευθέρωση ραδιενεργών ουσιών από πρακτικές που ενέχουν κίνδυνο από ιονίζουσα ακτινοβολία.

- απόρριψη στη θάλασσα της ιλύος και των ιζημάτων των λιμανιών
- πίεση από τις αλιευτικές δραστηριότητες, που απειλεί τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των αποθεμάτων ιχθύων και άλλων οργανισμών.

Η κατάλληλη και πλήρης εφαρμογή των οδηγιών για τα αστικά λύματα και τα αζωτούχα λιπάσματα θα αποτελέσουν σημαντικό θετικό παράγοντα στη μείωση του ευτροφισμού, ο οποίος αποτελεί σοβαρή απειλή για το θαλάσσιο περιβάλλον.

Δράσεις

- Θεματική στρατηγική για το έδαφος
- Ένταξη της προστασίας και αποκατάστασης τοπίου στη γεωργική και περιφερειακή πολιτική
- Επέκταση του Natura 2000 στο θαλάσσιο περιβάλλον
- Ενθάρρυνση αξιόπιστων συστημάτων πιστοποίησης δασών
- Περαιτέρω ανάπτυξη της δασοκομίας και της σωστής δασικής διαχείρισης στα πλαίσια σχεδίων αγροτικής ανάπτυξης
- Αυξημένες προσπάθειες για την ένταξη του περιβάλλοντος στις πολιτικές για την γεωργία, την αλιεία και τα δάση
- Ανασκόπηση της Κοινής Πολιτικής Αλιείας
- Ανάπτυξη στρατηγικής για την θαλάσσια προστασία
- Εφαρμογή ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών

Ενίσχυση ελέγχων, παρακολούθησης, επισήμανσης και ιχνηλασιμότητας των ΓΤΟ

Η σύγχρονη βιοτεχνολογία διευκολύνει την ταυτοποίηση και χαρακτηρισμό της βιοποικιλότητας σε γενετικό επίπεδο, παρέχοντας δυνατότητες για ανάπτυξη και χρήση προϊόντων και διαδικασιών πιο φιλικών προς το περιβάλλον. Αν και η χρήση σύγχρονης βιοτεχνολογίας, συμπεριλαμβανομένης της απελευθέρωσης γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον, μπορεί να προσφέρει δυνητικά οφέλη για τη μείωση της ρύπανσης και για τη βιοποικιλότητα, δεν θα πρέπει να παραβλεφθούν οι δυνητικοί μακροπρόθεσμοι κίνδυνοι, ειδικά για τη βιοποικιλότητα. Η Κοινότητα διαθέτει νομοθεσία που ελέγχει την παρουσία αυτών των προϊόντων στην αγορά, η οποία απαιτεί αξιολόγηση των δυνητικών κινδύνων για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Αυτή η νομοθεσία ενισχύεται μέσω της εισαγωγής υποχρεωτικής παρακολούθησης, καθώς επίσης και επισήμανσης και ιχνηλασιμότητας σε κάθε στάδιο διάθεσης στην αγορά. Αυτά τα μέτρα θα πρέπει να διευκολύνουν την παρακολούθηση από τα κράτη μέλη, τα οποία είναι υπεύθυνα για την επιβολή αυτής της νομοθεσίας, οιασδήποτε μακροπρόθεσμων επιπτώσεων. Προτεραιότητα επίσης θα αποτελέσει και η επικύρωση και εφαρμογή του Πρωτοκόλλου της Καρθαγένης για τη βιοασφάλεια.

Δράσεις

- Ενίσχυση των ελέγχων παρακολούθησης, επισήμανσης και ιχνηλασιμότητας των ΓΤΟ

4.5. Διεθνής δράση

Στο διεθνές επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει όφελος από την προώθηση πιο αειφόρου γεωργίας, δασοκομίας, αλιείας, εξόρυξης και άντλησης πετρελαίου και άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων. Αυτό δεν θα βοηθήσει μόνον στην προστασία της βιοποικιλότητας, αλλά θα εξασφαλίσει και ότι τα φυσικά συστήματα του πλανήτη θα συνεχίσουν να λειτουργούν

σωστά. Θα συμβάλει στην ανάπτυξη κοινωνιών που θα είναι αειφόρες, ευημερούσες και πιο ικανές να συναλλάσσονται.

Για να επιτευχθεί αυτό, οι πολιτικές²² για το εμπόριο, την ανάπτυξη και τις ενισχύσεις πρέπει να συνεχίσουν να λαμβάνουν υπόψη προβλήματα φύσης και βιοποικιλότητας, με ανάληψη πλήρων και σοβαρών περιβαλλοντικών εκτιμήσεων και έργων ενίσχυσης. Οι στρατηγικές μείωσης της φτώχειας, η περιβαλλοντική ασφάλεια, η βιωσιμότητα και η διατήρηση των φυσικών πόρων και της βιοποικιλότητας πρέπει να βρίσκονται στο κέντρο μιας τέτοιας προσέγγισης.

4.6. Στρατηγική και σχέδια δράσης για τη βιοποικιλότητα – συμπλήρωση του γνωστικού κενού

Πέραν της εφαρμογής των σχεδίων δράσης και των ερευνητικών προγραμμάτων στους διάφορους τομείς, οι μελλοντικές εργασίες για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας χρειάζεται να ενισχυθούν από περισσότερη γνώση. Συγκεκριμένα, χρειάζεται να γνωρίζουμε για την κατάσταση της βιοποικιλότητας και τις πιέσεις και τάσεις. Υπάρχει σημαντική έλλειψη δεδομένων σε αυτόν τον τομέα και οργανισμοί όπως ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος και οι εθνικές υπηρεσίες στατιστικής και ενημέρωσης πρέπει να στρέψουν την προσοχή τους στη συγκέντρωση βασικών πληροφοριών σε αυτόν τον τομέα.

Με σωστά δεδομένα μπορούν να αναπτυχθούν πιο χρήσιμα σύνολα δεικτών για να εξηγήσουν στους φορείς χάραξης πολιτικών και στο ευρύτερο κοινό τις τάσεις και τις αιτίες. Έχουν ήδη δρομολογηθεί εργασίες με γεωργικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες για τον καθορισμό των δεικτών και των αντίστοιχων αναγκών δεδομένων.

Καλύτερη κατανόηση των επιπτώσεων της κοινωνίας μας και της οικονομίας στην βιοποικιλότητα θα μας βοηθούσε να αντιδράσουμε με καλύτερες και πιο επικεντρωμένες πολιτικές. Αυτή θα πρέπει να εξετάζει δευτερεύουσες και μη αναμενόμενες επιπτώσεις, για παράδειγμα τα αποτελέσματα των φορολογικών εκπτώσεων για τις δεύτερες κατοικίες. Σε αυτόν τον τομέα πρέπει να αναληφθεί έρευνα.

Δράση

- Πρόγραμμα για τη συγκέντρωση δεδομένων και πληροφοριών για τη φύση και τη βιοποικιλότητα
- Στήριξη της έρευνας για τη βιοποικιλότητα

²² Σύμφωνα με την πολιτική ανάπτυξης της Κοινότητας όπως εκφράστηκε στην κοινή Διακήρυξη του Συμβουλίου / Επιτροπής της 10^{ης} Νοεμβρίου 2000

5. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ

5.1. Το πρόβλημα

Τις τελευταίες δεκαετίες, υπάρχει αυξημένη συνειδητοποίηση ότι η ποιότητα του αέρα, του νερού, του εδάφους και της τροφής μας, επηρεάζει την ποιότητα της υγείας και της ζωής μας. Αυτή ποικίλει από αυξημένες αλλεργίες, αναπνευστικές νόσους και καρκίνους μέχρι τη διαταραχή του ορμονικού και του αναπαραγωγικού συστήματος του σώματος και τον πρόωρο θάνατο. Οι αιτίες των διάφορων προβλημάτων περιβάλλοντος-υγείας είναι πολυάριθμες και περιλαμβάνουν τη ρύπανση από τις μεταφορές, τις γεωργικές δραστηριότητες, τις βιομηχανικές διαδικασίες, τα οικιακά λύματα και τη διαχείριση αποβλήτων. Επομένως, η αντιμετώπιση ζητημάτων περιβάλλοντος και υγείας απαιτεί δράσεις και πρωτοβουλίες σε πολλά και διάφορα μέτωπα.

Τα τελευταία 30 έτη, η πολιτική της Κοινότητας για το περιβάλλον έχει καταλήξει σε μια σειρά αποτελεσματικών πολιτικών και μέτρων που στοχεύουν στη μείωση των εκπομπών και συγκεντρώσεων ρυπαντών. Σε ορισμένες πόλεις και αγροτικές περιοχές, τα επίπεδα πολλών ατμοσφαιρικών ρύπων έχουν μειωθεί σημαντικά. Οι συγκεντρώσεις σε PCB και διοξίνες που βρίσκονται στο περιβάλλον και την τροφή μας, έχουν μειωθεί αν και ακόμη χρειάζονται πολλά να γίνουν²³. Τα πόσιμα ύδατά μας είναι πλέον πολύ πιο καθαρά από ό,τι ήταν πριν 20 χρόνια. Οι πρόσφατες αναθεωρήσεις και ενημερώσεις της νομοθεσίας και προτύπων της ΕΚ υπό το φως νέων αποδεικτικών στοιχείων και της τεχνολογικής προόδου δείχνουν ότι οι πολίτες της ΕΕ μπορούν να αναμένουν περαιτέρω βελτιώσεις σε πολλούς τομείς, εφόσον η νομοθεσία εφαρμόζεται πλήρως από τα κράτη μέλη.

Αλλά παρά τα διάφορα επιτεύγματα, περισσότερα παιδιά παθαίνουν άσθμα, πολλοί από τους ποταμούς μας και πολλές λίμνες μας δεν είναι ασφαλή για κολύμβηση και υπάρχουν ενδείξεις ότι σωματίδια (σκόνη) και το όζον της τροπόσφαιρας μπορεί να επηρεάζουν την υγεία εκατοντάδων ανθρώπων κάθε χρόνο, προκαλώντας πρόωρους θανάτους. Έχουμε ενδείξεις ότι εκατοντάδες, αν όχι χιλιάδες, χημικά που φτιάχνει ο άνθρωπος συμπεριλαμβανομένων των γεωργικών φαρμάκων, διατηρούνται στο περιβάλλον και συσσωρεύονται με τον καιρό και μόλις τώρα αρχίζουμε να συνειδητοποιούμε τις επιπτώσεις αυτού του γεγονότος στην υγεία μας. Μια χαμηλού επιπέδου έκθεση σε σύμπλεγμα ρύπων στην ατμόσφαιρα, το νερό, την τροφή, καταναλωτικά προϊόντα και κτίρια μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στο άσθμα, τις αλλεργίες, κάποια είδη καρκίνου, νευρο-τοξικότητα και ανοσοκαταστολή. Επίσης αντιμετωπίζουμε αυξανόμενο πρόβλημα ηχορύπανσης²⁴.

Επιπλέον, δυσκολευόμαστε να κατανοήσουμε τα αποτελέσματα μικρών ποσοτήτων ρύπων που συσσωρεύονται στο σώμα μας καθώς επίσης και τον τρόπο με τον οποίον αντιδρούν μεταξύ τους οι διάφοροι ρυπαντές στο σώμα μας (συνήα αναφερόμενο ως 'φαινόμενο κοκτέιλ'). Επιπλέον, κάποια από τα υπάρχοντα κριτήριά μας έχουν καθιερωθεί λαμβάνοντας υπόψη τον 'μέσο' ενήλικα χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη προστασίας ιδιαιτέρως ευάλωτων ομάδων της κοινωνίας, όπως τα παιδιά και οι ηλικιωμένοι. Η κατάσταση απαιτεί να δώσουμε ανανεωμένη προσοχή στα προβλήματα περιβάλλοντος και υγείας.

²³ 'Το Περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην αλλαγή του αιώνα', Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 1999

²⁴ 'Το Περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην αλλαγή του αιώνα', Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 1999

5.2. Γενικός στόχος Περιβάλλον-Υγεία

Επίτευξη ποιότητας περιβάλλοντος όπου τα επίπεδα των ανθρωπογενών ρυπαντών, συμπεριλαμβανομένων και των διάφορων ειδών ακτινοβολίας, να μην προκαλούν σημαντικές επιπτώσεις ή κινδύνους στην ανθρώπινη υγεία.

Η υγεία ορίζεται ως κατάσταση πλήρους φυσικής, νοητικής και κοινωνικής ευζωίας και όχι απλώς ως απουσία νόσου ή αναπηρίας.

5.3. Γενική πολιτική προσέγγιση

Στο παρελθόν, η αντιμετώπιση προβλημάτων περιβάλλοντος-υγείας αφορούσε εξέταση μεμονωμένων ρυπαντών και τον καθορισμό προτύπων σε κάθε ένα μέσον ξεχωριστά (π.χ. αέρας, νερό, απόβλητα, κλπ.) Ωστόσο, καθώς η ικανότητά μας για κατανόηση των προβλημάτων αυξάνει, είναι σαφές ότι η αλληλεπίδραση μεταξύ υγείας και περιβάλλοντος δεν είναι τόσο απλή. Η ρύπανση, για παράδειγμα, μπορεί να μην είναι άμεσα βλαπτική, αλλά γίνεται όταν παραληφθεί μέσω του εδάφους ή του νερού. Πολλά από τα προβλήματα επίσης είναι συνδεδεμένα με το γεγονός του ότι όταν δρούμε σε ένα πρόβλημα μπορεί να οξύνουμε ή να αμβλύνουμε ένα άλλο. Αυτό απαιτεί την υιοθέτηση μιας πιο ολιστικής και περιεκτικής πολιτικής προσέγγισης.

Επίσης χρειάζεται μεγαλύτερη εστίαση στην πρόληψη και προφύλαξη. Πρέπει να αυξήσουμε τις υποχρεώσεις των παραγωγών ή χρηστών για παροχή δεδομένων και αξιολογήσεων όσον αφορά στους κινδύνους για την υγεία που έχουν σχέση με τη χρήση συγκεκριμένης χημικής ουσίας. Πρόληψη και προφύλαξη, επίσης, σημαίνει ότι θα πρέπει να στοχεύουμε στην υποκατάσταση της χρήσης επικίνδυνων ουσιών από λιγότερο επικίνδυνες, όταν αυτό είναι τεχνικώς και οικονομικώς εφικτό.

Η γενική πολιτική προσέγγισης την οποία σκοπεύει να εφαρμόσει η Κοινότητα τα προσεχέτα είναι η ακόλουθη. Για κάθε είδος ή ομάδα ρυπαντών:

- εντοπισμός των κινδύνων για την ανθρώπινη υγεία, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερως ευάλωτων ομάδων, όπως τα παιδιά και οι ηλικιωμένοι, και καθορισμός ανάλογων κριτηρίων. Τακτική ανασκόπηση και αναθεώρηση αυτών, υπό το φως των νέων επιστημονικών γνώσεων και τεχνικής προόδου. Όπου υπάρχει αβεβαιότητα για τους κινδύνους, αλλά υπάρχει η υποψία ότι τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις ενδεχομένως να είναι σοβαρές, θα υιοθετείται η προσέγγιση της προφύλαξης²⁵.
- εκτίμηση μέσω ποιας ή ποιων οδών οι ρυπαντές παράγοντες προσεγγίζουν το ανθρώπινο σώμα και καθορισμός της πιο αποτελεσματικής πορείας δράσης που χρειάζεται για ελαχιστοποίηση των επιπέδων έκθεσης ή τουλάχιστον μείωση σε αποδεκτά επίπεδα (τα οποία σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να είναι μηδενικά).
- ένταξη των διάφορων προτεραιοτήτων περιβάλλοντος-υγείας σε συγκεκριμένες πολιτικές και πρότυπα για τον αέρα, το νερό, τα απόβλητα και το έδαφος, καθώς επίσης σε μία νέα Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντων, προκειμένου να προσδιοριστούν οι δυνατότητες εξάλειψης των εκπομπών ή της χρήσης επικίνδυνων ουσιών σε προϊόντα και παραγωγικές διαδικασίες.

²⁵ COM (2000) 1 τελικό, Ανακοίνωση για την αρχή της προφύλαξης

Η έννοια της ολοκληρωμένης πρόληψης και ελέγχου της ρύπανσης θα συνεχίσει να παίζει σημαντικό ρόλο στην αξιολόγηση των επιπτώσεων των βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Η πλήρης εφαρμογή της θα είναι δυνατή μόνον εφόσον είναι διαθέσιμα όλα τα σχετικά έγγραφα αναφοράς BAT. Επιπλέον, θα είναι απαραίτητο αυτές οι τεκμηριώσεις να ενημερώνονται για να καλύπτουν τη ανάπτυξη της τεχνολογίας και των τεχνικών. Η IPPC θα διαδραματίσει επίσης καίριο ρόλο στην διαδικασία προσχώρησης.

Το νέο ευρωπαϊκό μητρώο ρυπογόνων εκπομπών (EMPE), που προβλέπεται από την οδηγία για την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης θα έχει μεγάλη σημασία, αφού θα παρέχει προσιτή και συγκρίσιμη περιβαλλοντική πληροφόρηση για τις εκπομπές ρύπων από βιομηχανικές πηγές. Το EMPE είναι ένα περαιτέρω βήμα για βελτίωση της συνειδητοποίησης του κοινού και προς το 'δικαίωμα του γνωρίζειν' του κοινού για τη βιομηχανική ρύπανση. Είναι ένα πρώτο βήμα προς την ανάπτυξη ενός πλήρως ολοκληρωμένου μητρώου απελευθέρωσης και μεταφοράς ρύπων, όπως απαιτείται από τη Σύμβαση του Aarhus για την 'πρόσβαση σε πληροφορίες και δημόσια συμμετοχή σε περιβαλλοντικά ζητήματα'.

Αναφορικά με τις προς ένταξη χώρες, μία από τις κύριες προκλήσεις είναι η αντιμετώπιση των επιπτώσεων στην υγεία και των κινδύνων που συνδέονται με έναν αριθμό σημαντικών θερμών σημείων όσον αφορά στην ρύπανση της ατμόσφαιρας και του νερού. Η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΚ σε αυτές τις χώρες θα συνδράμει στην αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων, αλλά οι προσπάθειες πρέπει να εστιαστούν και στη μεταφορά τεχνολογίας, καλύτερων πρακτικών και ενίσχυσης με θεσμική ενδυνάμωση σε ότι αφορά την εκπόνηση και εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής.

Δράσεις

- Ενίσχυση των ερευνητικών και ειδικών επιστημονικών γνώσεων της Κοινότητας για στήριξη της επίτευξης των στόχων για την υγεία και το περιβάλλον και, ειδικά:
 - τον καθορισμό των τομέων προτεραιότητας για έρευνα και δράση·
 - τον καθορισμό και την ανάπτυξη δεικτών υγείας και περιβάλλοντος
 - την επανεξέταση υπάρχοντων προτύπων και οριακών τιμών υπό το πρίσμα συγκεκριμένων υπό σκέψη σημείων, π.χ. των ευάλωτων ομάδων (ηλικιωμένοι, παιδιά, ασθματικοί, κλπ.) για να διαπιστωθεί αν χρειάζονται ενημέρωση, και εάν ναι, πως μπορεί να γίνει αυτό με τον καλύτερο τρόπο·
 - τη χάραξη, ανασκόπηση και επικύρωση των τελευταίων τάσεων έρευνας και παρακολούθησης, προκειμένου να υπάρξει έγκαιρος εντοπισμός δυνητικών νέων ή αναδυόμενων προβλημάτων·
 - την περαιτέρω εφαρμογή και ανάπτυξη της οδηγίας ΟΠΕΡ
- Ανάπτυξη του ευρωπαϊκού μητρώου ρυπογόνων εκπομπών (EMPE) σε ένα πιο περιεκτικό μητρώο απελευθέρωσης και μεταφοράς ρύπων (MAMP).

5.4. Χημικά προϊόντα: Στοχεύοντας σε ένα μη τοξικό περιβάλλον

Το πρόβλημα

Υπάρχουν κάπου 30.000 τεχνητά χημικά για τα οποία, αν και αυτή τη στιγμή παράγονται και χρησιμοποιούνται σε όγκους άνω του ενός τόννου, για τη μεγάλη μάζα τους, διαθέτουμε μια πολύ περιορισμένη μόνο, αν όχι μηδενική, γνώση των κινδύνων που παρουσιάζουν για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Οι δυνητικοί κίνδυνοι είναι πολλοί και μπορεί να είναι πολύ σοβαροί, συμπεριλαμβανομένου του καρκίνου, εκ γενετής ελαττωμάτων, διαταραχής του ορμονικού συστήματος του σώματος, βλάβης σε ζωτικά όργανα, διαταραχών του δέρματος, αλλεργιών, άσθματος, κλπ. Ωστόσο, τα χημικά προσφέρουν πολλά οφέλη στην κοινωνία, συμπεριλαμβανομένης για παράδειγμα, της βελτιωμένης υγειονομικής περίθαλψης.

Η πρόκληση, λοιπόν, που αναφέρεται είναι να διασφαλιστεί η δημιουργία ενός νέου συστήματος αξιολόγησης και διαχείρισης κινδύνων από τα παραγόμενα, χρησιμοποιούμενα και διατιθέμενα στην αγορά χημικά, το οποίο να επιτρέπει στην κοινωνία να δρέπει τα οφέλη από τη χρήση των χημικών με ταυτόχρονη αποφυγή τυχόν μη αποδεκτών κινδύνων για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.

Σκοποί και στόχοι

Σκοπός

Επίτευξη ενός περιβάλλοντος όπου τα επίπεδα των ανθρωπογενών χημικών δεν θα προκαλούν σημαντικούς κινδύνους και επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.

Στόχοι

Αξιολόγηση όλων των χημικών που παράγονται σε σημαντικές ποσότητες με μια προσέγγιση βήμα προς βήμα με σαφείς χρονικούς στόχους και προθεσμίες (όπως εκτίθενται στη Λευκή Βίβλο για τη νέα στρατηγική για τα χημικά), ξεκινώντας με τα παραγόμενα σε μεγάλες ποσότητες χημικά και τα χημικά που εμπνέουν ιδιαίτερη ανησυχία.

Προσέγγιση από πλευράς πολιτικής

Η τρέχουσα κοινοτική νομοθετική προσέγγιση για τα χημικά χωρίζεται σε αυτή που ασχολείται με τα χημικά που ήδη υπάρχουν στην αγορά και αυτή που ασχολείται με την κυκλοφορία νέων χημικών στην αγορά. Η Κοινότητα έχει δημιουργήσει περιεκτική και αυστηρή νομοθεσία²⁶ και διαδικασίες για τη γνωστοποίηση των νέων χημικών. Έτσι εξασφαλίζεται η σωστή αξιολόγηση οιαδήποτε κινδύνου και τα αποτελέσματα χρησιμοποιούνται για να αποφασίσουμε εάν, και εάν ναι, πώς ένα νέο χημικό μπορεί να παραχθεί και να χρησιμοποιηθεί χωρίς να θέτει σημαντικούς κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.

Το κύριο πρόβλημα αφορά στα υπάρχοντα χημικά (χημικά που αναπτύχθηκαν πριν από το 1981, όταν τέθηκε για πρώτη φορά σε ισχύ η προαναφερθείσα νομοθεσία). Υπάρχουν τουλάχιστον 30.000 τέτοιες ουσίες που παράγονται επί του παρόντος, εκ των οποίων 2500 έχουν χαρακτηριστεί από την Επιτροπή ως χημικά υψηλού όγκου παραγωγής και χρήσης τους και μόλις που αρχίζουμε να κατανοούμε τους κινδύνους που συνδέονται με πολλά από αυτά. Η Επιτροπή έχει ήδη καταρτίσει έναν κατάλογο 140 επικίνδυνων ουσιών, που χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή και αξιολόγηση επικινδυνότητας. Δυστυχώς, η μέχρι σήμερα πρόοδος εμφανίζει υπερβολικά αργό ρυθμό.

Σε διεθνές επίπεδο, η Κοινότητα δεσμεύεται να οριστικοποιήσει και να επικυρώσει τη Σύμβαση των Η.Ε. για τους ανθεκτικούς οργανικούς ρύπους (AOP), η οποία στοχεύει να μειώσει και να εξαλείψει από την παραγωγή και χρήση 12 ανθεκτικούς οργανικούς ρύπους, να κάνει εκκαθάριση σε παλαιά συσσωρευμένα αποθέματα και μολυσμένες ζώνες και να εντοπίσει νέες ενώσεις που θα περιληφθούν στην σύμβαση. Η Κοινότητα έχει επίσης επικυρώσει και βρίσκεται στη διαδικασία εφαρμογής ενός αριθμού συμβάσεων (π.χ. OSPAR²⁷ και HELCOM²⁸), οι οποίες στοχεύουν στην προστασία των θαλάσσιων υδάτων της Κοινότητας από τη ρύπανση, περιλαμβάνοντας περιορισμούς ή απόσυρση της παραγωγής και χρήσης ορισμένων χημικών.

²⁶ Να υπάρξει πλήρης παραπομπή σε σχετικές οδηγίες, κανονισμούς, κλπ.

²⁷ Σύμβαση για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του Βορειο-Ανατολικού Ατλαντικού

²⁸ Σύμβαση για την προστασία του θαλάσσιου Περιβάλλοντος της περιοχής της Βαλτικής Θάλασσας, 1992

Σε Κοινοτικό επίπεδο, η στρατηγική της Επιτροπής είναι να αναθεωρηθεί η πολιτική για τα χημικά της Κοινότητας στοχεύοντας στην επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων και εξασφαλίζοντας ότι θα αναληφθούν τα ακόλουθα είδη δράσης.

Δράσεις

- Ανάπτυξη ενός νέου ενιαίου συστήματος δοκιμής, αξιολόγησης και διαχείρισης κινδύνων νέων και υπαρχόντων χημικών.
- Ανάπτυξη συστήματος δοκιμών εξαρτώμενου από τις ιδιότητες, τις χρήσεις, την έκθεση και τις ποσότητες των παραγόμενων ή εισαγόμενων χημικών. Όλα τα χημικά θα πρέπει να καταχωρούνται. Στην περίπτωση δεδομένων αυξημένων ποσοτήτων ή στην περίπτωση εξειδικευμένων και καθορισμένων επικίνδυνων ιδιοτήτων, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίνεται στις μακροπρόθεσμες και χρόνιες επιδράσεις.
- Ουσίες με ορισμένες επικίνδυνες ιδιότητες, που εμπνέουν ιδιαίτερα σοβαρές ανησυχίες, πρέπει να υπόκεινται σε νέες ειδικές και ταχείες διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων πριν να μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε ιδιαίτερες χρήσεις.
- Προσαρμογή της πληροφόρησης που παρέχεται από την βιομηχανία για τις ιδιότητες κάθε χημικού που παράγει και χρησιμοποιεί – αυτή περιλαμβάνει επέκταση της πληροφόρησης πέραν των θεωρήσεων για την επαγγελματική υγεία, ώστε να καλύψει δυνητικούς κινδύνους για το περιβάλλον.
- Αναβάθμιση των πόρων και δομών για την ενασχόληση με τη διαχείριση των χημικών σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών, ώστε να εξασφαλιστεί ο προαναφερθείς στόχος και η δυνατότητα πραγματοποίησης και εκτέλεσης δράσεων.

5.5. Γεωργικά φάρμακα

Το πρόβλημα

Μια ομάδα χημικών που απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή είναι τα γεωργικά φάρμακα (π.χ. προϊόντα φυτοπροστασίας και βιοκτόνα). Αυτά μπορούν να πλήξουν την ανθρώπινη υγεία μέσω της μόλυνσης που επιφέρουν στα υπόγεια ύδατα, το έδαφος, την τροφή ακόμη και τον αέρα. Κενά στα τρέχοντα δεδομένα του προβλήματος καθιστούν δύσκολο το να είμαστε ακριβείς για την κλίμακα και τις τάσεις του προβλήματος, αλλά υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις που δηλώνουν ότι είναι σοβαρό και αυξάνεται. Η μόλυνση των υπόγειων υδάτων προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία. Κατά μέσο όρο, 65 % του Ευρωπαϊκού πόσιμου νερού προέρχεται από υπόγεια ύδατα και ακόμη και μετά την πραγματοποίηση ενεργειών εξυγίανσης για την πρόληψη περαιτέρω μόλυνσης, συχνά χρειάζεται μεγάλο χρονικό διάστημα για να επανέλθουν σε αποδεκτά ποιοτικά επίπεδα. Επίσης ανησυχητική είναι η μόλυνση των τροφίμων μας και οι ενδείξεις συνεχούς συσσώρευσης συγκεκριμένων γεωργικών φαρμάκων σε φυτά και ζώα, με σχετικές επιπτώσεις στην υγεία και την ικανότητά τους για αναπαραγωγή.

Στόχος

Επίτευξη μιας κατάστασης όπου η χρήση και τα επίπεδα των γεωργικών φαρμάκων στο περιβάλλον μας να μην προκαλούν σημαντικούς κινδύνους ή επιπτώσεις στην ανθρώπινη ζωή και την φύση. Αυτός θα περιλαμβάνει γενική μείωση του κινδύνου που συνδέεται με τη χρήση γεωργικών φαρμάκων.

Προσέγγιση από πλευράς πολιτικής

Ενώ υπάρχουν ήδη αυστηρά πρότυπα για την ποιότητα του πόσιμου νερού όσον αφορά τη μόλυνση από γεωργικά φάρμακα στο τελικό σημεία παροχής, υπάρχει έκδηλη ανάγκη να σταματήσει η εισχώρηση γεωργικών φαρμάκων στις πηγές πόσιμου νερού. Πρέπει επίσης να ελαχιστοποιήσουμε τους κινδύνους για την υγεία μας από την μόλυνση των τροφών από γεωργικά φάρμακα, καθώς και να μειώσουμε τις επιπτώσεις στα φυτά και την άγρια ζωή.

Η Κοινότητα έχει υιοθετήσει μια προσέγγιση δύο δρόμων για την ελαχιστοποίηση των κινδύνων που σχετίζονται με τη χρήση γεωργικών φαρμάκων:

α) κατάργηση ή αυστηρός περιορισμός της κυκλοφορίας στην αγορά και χρήσης των πλέον επικίνδυνων γεωργικών φαρμάκων·

β) εξασφάλιση ότι εφαρμόζεται η βέλτιστη πρακτική σχετικά με τη χρήση των υπόλοιπων επιτρεπόμενων γεωργικών φαρμάκων.

Ένας αριθμός πάγιων βημάτων έχουν ήδη αναληφθεί προς αυτή τη κατεύθυνση από την Κοινότητα, συμπεριλαμβανομένων των μέγιστων επιτρεπτών επιπέδων υπολειμμάτων γεωργικών φαρμάκων μέσα και επάνω στα δημητριακά, τα φρούτα, τα λαχανικά και άλλα τρόφιμα και κανόνες που διέπουν την κυκλοφορία νέων γεωργικών φαρμάκων και την επανέγκριση των υπαρχόντων γεωργικών φαρμάκων στην αγορά. Η επανέγκριση υπαρχόντων γεωργικών φαρμάκων έχει σημειώσει πολύ μικρή πρόοδο και η Κοινότητα προσφάτως έλαβε αποφάσεις για την επιτάχυνση αυτού του έργου. Αναμένεται ότι θα καταλήξει στην εθελοντική απόσυρση από την αγορά ορισμένων από τα πλέον προβληματικά γεωργικά φάρμακα. Υπάρχει επίσης ανάγκη για αναθεώρηση της βασικής νομοθεσίας για τα γεωργικά φάρμακα, ώστε να βελτιωθεί ο συνολικός μηχανισμός του συστήματος έγκρισης.

Αυτό που απουσιάζει μέχρι τώρα, είναι μια συμφωνημένη κοινοτική στρατηγική και σχέδιο δράσης για την αειφόρο χρήση των γεωργικών φαρμάκων. Μόνον εάν τα γεωργικά φάρμακα χρησιμοποιούνται με υπευθυνότητα, μπορεί να ελεγχθεί η επίπτωσή τους στο περιβάλλον και την υγεία μας. Το μέγιστο σαφώς μέρος της ευθύνης και δράσης για την εξασφάλιση βέλτιστης πρακτικής στη χρήση γεωργικών φαρμάκων, ανήκει στα κράτη μέλη και τον αγροτικό τομέα.

Γεωργικά φάρμακα που παρουσιάζονται προβληματικά στην ΕΕ, προκαλούν συχνά σοβαρότερα προβλήματα στις αναπτυσσόμενες χώρες και στις χώρες που βρίσκονται σε μεταβατική περίοδο (όπως οι προς ένταξη χώρες). Ως ελάχιστο μέτρο, η Κοινότητα πρέπει να πληροφορεί σωστά αυτές τις χώρες για τα πορίσματα που προέρχονται από την αξιολόγησή της. Προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην κατάργηση εξαγωγής τουλάχιστον των πλέον προβληματικών ουσιών και στην ανάπτυξη των ικανοτήτων αυτών των κρατών να διαχειρίζονται χημικά και γεωργικά φάρμακα. Αυτό ισχύει ιδιαίτερος για τα αυξανόμενα αποθέματα πεπαλαιωμένων γεωργικών φαρμάκων.

Δράσεις

- Κώδικας Ορθής Πρακτικής για τη χρήση γεωργικών φαρμάκων.
- Αναθεώρηση της οδηγίας 91/414 για την έγκριση γεωργικών φαρμάκων για χρήση στην αγορά, ώστε να βελτιωθεί ο συνολικός μηχανισμός του συστήματος έγκρισης, περιλαμβάνοντας κυρίως μια συγκριτική αξιολόγηση.
- Κοινοτική θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση γεωργικών φαρμάκων. Στα στοιχεία αυτής δυνατόν να περιλαμβάνονται:

- ελαχιστοποίηση του κινδύνου από τη χρήση γεωργικών φαρμάκων, που συνδέεται κυρίως με την τοξικότητα των ουσιών, και παρακολούθηση της προόδου·
- καλύτερος έλεγχος της χρήσης και διανομής των γεωργικών φαρμάκων·
- αντικατάσταση των πλέον επικίνδυνων δραστικών ουσιών από πιο ασφαλείς, συμπεριλαμβανομένων μη χημικών εναλλακτικών·
- ευαισθητοποίηση και κατάρτιση των χρηστών·
- ενθάρρυνση εφαρμογής γεωργικών μεθόδων με μικρή ή μηδενική χρήση γεωργικών φαρμάκων και χρήσης τεχνικών ολοκληρωμένης διαχείρισης επιβλαβών οργανισμών (ΟΔΕΟ)·
- ενθάρρυνση εισαγωγής φορολογικών κινήτρων για μείωση της χρήσης των πλέον επικίνδυνων γεωργικών φαρμάκων, όπως φόρος γεωργικών φαρμάκων·
- σύνδεση της χορήγησης κονδυλίων αγροτικής ανάπτυξης με την αποδοχή εφαρμογής του Κώδικα Ορθής Πρακτικής για τη χρήση γεωργικών φαρμάκων.
- Επικύρωση της Σύμβασης του Rotterdam για τη διαδικασία συναίνεσης μετά από ενημέρωση (PIC) για ορισμένα επικίνδυνα χημικά και γεωργικά φάρμακα στο διεθνές εμπόριο.
- Τροποποίηση του κοινοτικού κανονισμού (2455/92) σχετικά με την εισαγωγή και εξαγωγή επικίνδυνων χημικών για να ευθυγραμμιστεί με τη σύμβαση του Rotterdam, ώστε να βελτιωθούν ορισμένοι από τους διαδικαστικούς του μηχανισμούς και η πληροφόρηση στις αναπτυσσόμενες χώρες.
- Ανάπτυξη/πλήρης εφαρμογή κοινοτικών προγραμμάτων για τη βελτίωση της διαχείρισης χημικών και γεωργικών φαρμάκων στις αναπτυσσόμενες χώρες και στις προς ένταξη χώρες, συμπεριλαμβανομένης της εξάλειψης των αποθεμάτων πεπαλαιωμένων γεωργικών φαρμάκων.
- Στήριξη των ερευνητικών προσπαθειών που στοχεύουν στη μείωση και αειφόρο χρήση των γεωργικών φαρμάκων

5.6. Διασφάλιση της αειφόρου χρήσης και καλής ποιότητας των υδάτινων πόρων μας

Το πρόβλημα

Τις τελευταίες 2-3 δεκαετίες έχουν γίνει σημαντικές βελτιώσεις σχετικά με πολλές πτυχές της ποιότητας νερού, τρέχοντα όμως δεδομένα και προβλέψεις μας δείχνουν ότι αντιμετωπίζουμε πάντα κάποια προβλήματα και αρνητικές τάσεις, για παράδειγμα, σχετικά με την ρύπανση των υπόγειων υδάτων από γεωργικά φάρμακα και αζωτούχα λιπάσματα, ως αποτέλεσμα των γεωργικών δραστηριοτήτων. Και ενώ τα παράκτια ύδατα κολύμβησης σταδιακά βελτιώνονται, σε πολλά μέρη πρέπει να γίνουν αρκετά.

Η συνολική άντληση και κατανάλωση υδάτινων πόρων στην ΕΕ, προς το παρόν, είναι αιεφόρος σε μακροπρόθεσμη προοπτική. Ωστόσο, κάποιες περιοχές μπορεί να αντιμετωπίσουν μη βιώσιμες τάσεις, ειδικά στη Νότια Ευρώπη. Οι τρεις κύριοι χρήστες ύδατος είναι ο γεωργικός, ο βιομηχανικός και ο οικιακός τομέας. Σε πολλούς βιομηχανικούς τομείς έχουν γίνει σημαντικές βελτιώσεις στην απόδοση σχετικά με τη χρήση του νερού, αλλά πολύ μικρή πρόοδος έχει σημειωθεί αναφορικά με την γεωργική και την οικιακή χρήση.

Σκοπός

Επίτευξη επιπέδων ποιότητας ύδατος που να μην προκαλούν απαράδεκτες επιπτώσεις και κινδύνους στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον και διασφάλιση ότι μακροπρόθεσμα τα ποσοστά άντλησης των υδάτινων πόρων μας είναι βιώσιμα.

Προσέγγιση από πλευράς πολιτικής

Πολλές από τις πολιτικές, νομοθεσία και πρότυπα που χρειάζονται για να επιτευχθούν οι στόχοι μας για την ποιότητα ύδατος έχουν ήδη τεθεί σε εφαρμογή. Η κύρια πρόκληση είναι η εξασφάλιση πλήρους και σωστής εφαρμογής της υπάρχουσας νομοθεσίας και η επίτευξη της ένταξης των κοινοτικών στόχων ποιότητας ύδατος σε άλλες τομεακές πολιτικές όπως η γεωργική, η βιομηχανική και η περιφερειακή πολιτική. Υπάρχει επίσης ανάγκη για ενημέρωση συγκεκριμένης νομοθεσίας όπως η οδηγία για τα ύδατα²⁹ ώστε να ληφθούν υπόψη νέα επιστημονικά στοιχεία και τεχνολογικές εξελίξεις. Τα κράτη μέλη επίσης πρέπει να λάβουν μέτρα για να εξασφαλίσουν την ένταξή τους στις αποφάσεις τοπικού σχεδιασμού και χρήσης της γης. Η εφαρμογή της οδηγίας για τα αζωτούχα λιπάσματα³⁰ απαιτεί περαιτέρω προσπάθειες από τα κράτη μέλη.

Η Κοινότητα πρόσφατα ενέκρινε μια νέα οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα³¹(ΟΠΥ), που επεκτείνει την προστασία σε όλα τα ύδατα και θέτει ένα νομικώς δεσμευτικό στόχο 'καλής κατάστασης' για τα εν λόγω ύδατα. Επίσης υποχρεώνει τα κράτη μέλη να χρησιμοποιούν την τιμολόγηση για υπηρεσίες ύδατος ως ένα αποτελεσματικό μέσον για την προώθηση της συντήρησης των υδάτων. Αυτό επίσης μπορεί να επιτρέψει τη λήψη υπόψη του περιβαλλοντικού κόστους στην τιμή του ύδατος. Δεδομένου ότι η διαχείριση και ποιότητα των υδάτων πρέπει να ανταποκρίνεται στις τοπικές συνθήκες και ανάγκες, οι οποίες θα ποικίλουν από περιφέρεια σε περιφέρεια, η ΟΠΥ τονίζει την ανάγκη της ανάληψης των ευθυνών τους από παράγοντες σε διάφορα επίπεδα. Για παράδειγμα, εθνικές, περιφερειακές, και τοπικές αρχές πρέπει μεταξύ άλλων να εισάγουν μέτρα για τη βελτίωση της αποδοτικότητας στη χρήση ύδατος και να ενθαρρύνουν απαραίτητες αλλαγές στις γεωργικές πρακτικές ώστε να προστατεύονται οι υδάτινοι πόροι και η ποιότητά τους. Σωστή εφαρμογή της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα θα οδηγήσει σε περαιτέρω βελτιώσεις στην ποιότητα των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων μας.

²⁹ Οδηγία του Συμβουλίου [76/160/ΕΟΚ](#) της 8^{ης} Δεκεμβρίου 1975 σχετικά με την ποιότητα του ύδατος κολύμβησης, ΕΕ L31, 05.02.76, σ. 1-7,· όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία του Συμβουλίου [90/656/ΕΟΚ](#) της 4^{ης} Δεκεμβρίου 1990, ΕΕ L 353, 17.12.90 και την οδηγία του Συμβουλίου [91/692/ΕΟΚ](#) της 23^{ης} Δεκεμβρίου 1991, ΕΕ L 377, 31.12.91

³⁰ Οδηγία του Συμβουλίου [91/676/ΕΟΚ](#) της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1991 που αφορά στην προστασία των υδάτων από τα αζωτούχα λιπάσματα, ΟJ L 375, 31.12.1991, σ 1-8

³¹ Οδηγία 2000/... του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καθιέρωση πλαισίου για κοινοτική δράση στον τομέα της πολιτικής για τα ύδατα

Τα κοινοτικά ερευνητικά προγράμματα μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη προηγμένων τεχνολογιών, καλύτερων διαχειριστικών πρακτικών και μεθοδολογιών και μέσων για τη στήριξη της νομοθεσίας για το νερό.

Δράσεις

- Εξασφάλιση πλήρους και σωστής εφαρμογής της οδηγίας πλαισίου για τα ύδατα (ΟΠΥ).
- Εξασφάλιση πλήρους και σωστής εφαρμογής της οδηγίας για τα αζωτούχα, λιπάσματα με σκοπό την παύση του ευτροφισμού των λιμνών, των ποταμών, και θαλασσών της Κοινότητας και τον περιορισμό των επιπτώσεων στα υπόγεια ύδατα πέραν των ορίων της οδηγίας για το πόσιμο νερό
- Εξάλειψη της απόρριψης συγκεκριμένων επικίνδυνων ουσιών στα κοινοτικά ύδατα μέσα στις προθεσμίες που ορίζονται από την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα (π.χ. μέχρι το 2020 το αργότερο).
- Αναθεώρηση της οδηγίας για τα ύδατα κολύμβησης.
- Ένταξη της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα και άλλων πολιτικών για την ποιότητα των υδάτων σε περαιτέρω εξελίξεις της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής και της Πολιτικής Περιφερειακής Ανάπτυξης της Κοινότητας.

5.7. Ρύπανση του αέρα

Το πρόβλημα

Η κοινοτική νομοθεσία, π.χ. για τις εκπομπές από σταθμούς παραγωγής ενέργειας, βιομηχανικές μονάδες και οχήματα με κινητήρα, έχει οδηγήσει σε σημαντικές βελτιώσεις στην ποιότητα του αέρα τα τελευταία χρόνια και περαιτέρω πρόοδος θα σημειωθεί αυτήν τη δεκαετία. Ωστόσο, τα προβλήματα εμμένουν για κάποιους ρύπους, όπως τα σωματίδια (σκόνη) και το όζον της τροπόσφαιρας, οι οποίοι πλήττουν την υγεία πολλών πολιτών κάθε χρόνο και απαιτούνται επιπλέον ειδικά μέτρα. Προβλήματα επίσης συσσωρεύονται σε συγκεκριμένες περιοχές και πόλεις λόγω της συγκέντρωσης πηγών (κλιματισμός κτιρίων και βιομηχανία), των κλιματικών και γεωγραφικών συνθηκών. Σε αυτές τις περιπτώσεις η ευθύνη ανήκει κατά μεγάλο μέρος στις αρμόδιες τοπικές και περιφερειακές αρχές, ώστε να αναλάβουν την απαραίτητη δράση για την μείωση των εκπομπών.

Αν και οι εν γένει τάσεις στην ποιότητα του αέρα είναι ενθαρρυντικές, εξακολουθούν να χρειάζονται συνεχείς προσπάθειες και επαγρύπνηση για να συνεχιστούν οι τάσεις αυτές προς τη σωστή κατεύθυνση όπως, για παράδειγμα, στην περίπτωση της οξίνισης.

Σκοπός

Επίτευξη επιπέδων ποιότητας του αέρα που να μην προκαλεί απαράδεκτες επιπτώσεις και κινδύνους στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.

Προσέγγιση από πλευράς πολιτικής

Η Κοινότητα δρα σε πολλά επίπεδα για να μειώσει την έκθεση στην ατμοσφαιρική ρύπανση: μέσω της νομοθεσίας της ΕΚ, μέσω εργασιών σε ευρύτερο διεθνές επίπεδο προκειμένου να μειωθεί η διασυνοριακή μόλυνση, μέσω συνεργασίας με τομείς υπεύθυνους για την ατμοσφαιρική ρύπανση και με εθνικές, περιφερειακές αρχές και ΜΚΟ και μέσω της έρευνας.

Τα επόμενα 10 χρόνια, η επικέντρωση θα είναι στην:

- **εφαρμογή:** για να εξασφαλισθεί ότι τα νέα ποιοτικά πρότυπα του αέρα, συμπεριλαμβανομένων των προτύπων για σωματίδια, διοξείδιο του θείου, διοξείδιο του αζώτου, μονοξείδιο του άνθρακα, βαρέα μέταλλα και αρωματικούς υδρογονάνθρακες όπως το βενζόλιο, θα επιτευχθούν μέχρι το 2005 και 2010 αντίστοιχα και ότι θα υπάρξει συμμόρφωση με τα πρότυπα για τα οχήματα και σταθερές πηγές ρύπανσης.
- **συνοχή:** για να αναπτυχθεί ένα περιεκτικό, ολοκληρωμένο και συνεπές πλαίσιο για όλη τη νομοθεσία για τον αέρα και τις σχετικές πολιτικές πρωτοβουλίες υπό τον τίτλο 'Καθαρή Ατμόσφαιρα για την Ευρώπη (ΚΑΕ)'.

Σχετικά με τη **ρύπανση του αέρα εσωτερικού χώρου**, υπάρχει ανάγκη να εξεταστούν τα τρέχοντα αποδεικτικά στοιχεία και να βελτιωθεί η έρευνα και τα δεδομένα, έτσι ώστε να μπορούμε να καταλαβαίνουμε καλύτερα το πρόβλημα, να καθορίζουμε προτεραιότητες και να εκτιμούμε την ανάγκη για δράση σε επίπεδο ΕΕ. Μέρος του προβλήματος του αέρα εσωτερικού χώρου σχετίζεται με την ποιότητα του εξωτερικού ατμοσφαιρικού αέρα, που θα αντιμετωπιστεί όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Όμως το πρόβλημα έχει επίσης σχέση με την απελευθέρωση χημικών ουσιών που χρησιμοποιούνται σε προϊόντα όπως, τάπητες, κόλες, βαφές και άλλα κατασκευαστικά υλικά. Καθώς τα προβλήματα και οι προτεραιότητες

γίνονται σαφέστερα, αυτά, για παράδειγμα, θα χρειαστεί να συνδεθούν με τις πρωτοβουλίες της Επιτροπής και των κρατών μελών για την Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντων και την αναθεωρημένη πολιτική για τα χημικά της Κοινότητας.

Δράσεις

- Ανασκόπηση από την Επιτροπή των προγραμμάτων ποιότητας αέρα των κρατών μελών βάσει της νομοθεσίας της ΕΚ για την διασφάλιση της αποτελεσματικότητάς τους.
- Βελτίωση της παρακολούθησης και των δεικτών και πληροφόρησης του κοινού για την ποιότητα αέρα και τα αίτια
- Ανάπτυξη θεματικής στρατηγικής για τη ρύπανση του αέρα (ΚΑΕ), τα κύρια στοιχεία της οποίας είναι:
 - εντοπισμός κενών και προτεραιοτήτων για περαιτέρω δράση (π.χ. σωματίδια, αιθαλομίχλη, ΝΟ_x), λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους για τις ευάλωτες ομάδες.
 - ανασκόπηση και, εάν είναι απαραίτητο, ενημέρωση των υπάρχοντων ποιοτικών προτύπων για τον αέρα και των ανώτατων επιπέδων εθνικών εκπομπών (με προσοχή στις ευάλωτες ομάδες).
 - καλύτερα συστήματα συλλογής πληροφοριών, μοντέλων και πρόβλεψης.
- Εξέταση και έρευνα του θέματος της ποιότητας του αέρα εσωτερικού χώρου και των επιπτώσεων του στην ανθρώπινη υγεία, για τον καθορισμό προτεραιοτήτων και εκτίμηση της ανάγκης για κοινοτική στρατηγική και σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

5.8. Μείωση της ηχορύπανσης σε αποδεκτά επίπεδα

Το πρόβλημα

Στην Ευρώπη, ο θόρυβος αποτελεί εξελισσόμενο πρόβλημα που εκτιμάται ότι επηρεάζει την υγεία και την ποιότητα ζωής του 25 % τουλάχιστον του πληθυσμού της ΕΕ. Αυξάνει τα επίπεδα του άγχους, διαταράσσει τον ύπνο και μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένο κίνδυνο καρδιακών παθήσεων. Μεγάλο μέρος του προβλήματος σχετίζεται με τις μεταφορικές και κατασκευαστικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των αυτοκινήτων, φορτηγών, αεροπλάνων και κατασκευαστικών οχημάτων και εξοπλισμών.

Σκοποί και στόχοι

Επίτευξη μείωσης του αριθμού των ατόμων που επηρεάζεται σε τακτή βάση από μακροχρόνια υψηλά επίπεδα ήχου από 100 εκατ. ατόμων κατ' εκτίμηση το έτος 2000 κατά 10% περίπου μέχρι το έτος 2010 και 20% μέχρι το 2020.

Προσέγγιση από πλευράς πολιτικής

Μέχρι σήμερα, οι κοινοτικές πρωτοβουλίες για τη μείωση της ηχορύπανσης έχουν εστιαστεί στον καθορισμό ορίων θορύβου για συγκεκριμένα είδη εξοπλισμού συμπεριλαμβανομένων γεννητριών, χορτοκοπτικών μηχανών και οχημάτων με κινητήρα. Ωστόσο, αν και αυτό αποτελεί σημαντική συμβολή στην αντιμετώπιση του προβλήματος, η μεγαλύτερη πρόκληση είναι η αντιμετώπιση της ηχορύπανσης από τις μεταφορές γενικά, ειδικά τις εναέριες και τις οδικές μεταφορές.

Αντί να επιβάλλει στόχους μείωσης του θορύβου από πάνω προς τα κάτω, στρατηγική της Κοινότητας είναι να καθορίσει δράσεις που θα μπορούσαν να μειώσουν τα επίπεδα θορύβου σε τοπικό επίπεδο και να αναπτύξει μέτρα πολιτικής για την ενθάρρυνση τέτοιου είδους δράσεων. Ως πρώτο βήμα στο χρονικό πλαίσιο του Προγράμματος, η Κοινότητα θα πρέπει να εγκρίνει και να εφαρμόσει νομοθεσία για την εκτίμηση της ηχορύπανσης. Τα κύρια στοιχεία της είναι η εναρμόνιση των δεικτών, προκειμένου να επιτευχθεί κοινός κώδικας κατανόησης και γλώσσα για τον θόρυβο· και απαίτηση για δημιουργία χαρτών θορύβου και θέση στόχων για τον θόρυβο σε τοπικές αποφάσεις σχεδιασμού. Πληροφόρηση σχετικά με τον θόρυβο πρόκειται να διατεθεί στο κοινό. Η Κοινότητα θα αναθεωρήσει και θα ορίσει όρια θορύβου όπου αυτό είναι απαραίτητο, για διάφορα είδη οχημάτων, μηχανημάτων και άλλων προϊόντων.

Δράση

– Έγκριση και εφαρμογή της προτεινόμενης κοινοτικής οδηγίας για τους θορύβους.

6. ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

6.1. Αποδοτικότητα και διαχείριση των πόρων

6.1.1. Το πρόβλημα

Οι πόροι του πλανήτη, ιδιαίτερα **οι περιβαλλοντικοί και ανανεώσιμοι πόροι** όπως το έδαφος, το νερό, ο αέρας, η ξυλεία, η βιοποικιλότητα και τα αλιευτικά αποθέματα δέχονται σοβαρές πιέσεις καθώς η αύξηση του πληθυσμού και τα τρέχοντα πρότυπα οικονομικής ανάπτυξης μεταφράζονται σε αυξουσες απαιτήσεις επί των πόρων αυτών. Υπάρχουν αυξουσες ενδείξεις ότι μπορεί να υπερβούμε τη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος σε ορισμένα μέτωπα. Οι απαιτήσεις σε γλυκό νερό αυτή τη στιγμή υπερβαίνουν συχνά το ρυθμό αναπλήρωσης σε πολλά μέρη του κόσμου. Ομοίως, πολλές περιοχές εμφανίζουν φαινόμενα ερημοποίησης, αποψίλωσης και υποβάθμισης των εδαφών σε ανησυχητικό βαθμό.

Ορισμένοι δείκτες των αυξουσών απαιτήσεων της ανθρώπινης δραστηριότητας στους παγκόσμιους πόρους

Δείκτης	Μονάδες	1950	1972	1997
Πληθυσμός	(δισεκατομμύρια άτομα)	2.5	3.8	5.8
Μεγάλες πόλεις	(πόλεις άνω των 8 εκατ. κατοίκων)	2	9	25
Τρόφιμα	(μέση ημερήσια παραγωγή σε θερμίδες/ κεφαλή)	1980	2450	2770
Αλιεύματα	(ετήσια αλιευτική παραγωγή σε εκατ. τόννους)	19	58	91
Κατανάλωση νερού	(ετήσια κατανάλωση νερού σε εκατ. τόννους)	1300	2600	4200
Οχήματα	(εκατ. κυκλοφορούντων οχημάτων)	70.3	279.5	629 ¹
Κατανάλωση λιπασμάτων	(εκατ. τόννους)	36.5 ²	83.7	140.3 ³
Κάλυψη δάση βροχής	από (δείκτης δασικής κάλυψης 1950 = 100)	100	85	70
Ελέφαντες	(εκατ. ζώων)	6.0	2.0	0.6

Υποσημειώσεις:

1. στοιχεία 1994

2. στοιχεία 1961

3. στοιχεία 1994

Πηγή: World Resources Institute

Η χρήση **μη ανανεώσιμων πόρων**, όπως τα μέταλλα, τα ορυκτά και οι υδρογονάνθρακες, καθώς και η εκ τούτων δημιουργία αποβλήτων, έχει πολυάριθμες επιπτώσεις στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία. Η κατανάλωση σπανίων μη ανανεώσιμων πόρων μας θέτει επίσης μπροστά στο ηθικό δίλημμα του τι μέρος θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε εμείς και τι μέρος θα πρέπει να αφήσουμε στις μελλοντικές γενεές, πράγμα το οποίο δεν είναι ένα αυστηρώς

περιβαλλοντικό πρόβλημα και αντιμετωπίζεται καλύτερα υπό το πρίσμα μιας ευρύτερης στρατηγικής αειφόρου αναπτύξεως.

6.1.2. Σκοποί

Να διασφαλιστεί ώστε η κατανάλωση ανανεώσιμων και μη ανανεώσιμων πόρων και οι σχετικές επιπτώσεις να μην υπερβαίνουν τη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος, να επιτευχθεί δε η αποσύνδεση της χρήσης πόρων από την οικονομική ανάπτυξη μέσω σημαντικής βελτίωσης της αποδοτικότητας των πόρων, απεξάρτησης της οικονομίας από τους υλικούς πόρους και πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων.

6.1.3. Προσέγγιση από πλευράς πολιτικής

Μεγάλο μέρος του υφιστάμενου κοινοτικού πλαισίου περιβαλλοντικής πολιτικής έχει συνταχθεί ακριβώς για τον περιορισμό των επιπτώσεων στο περιβάλλον και την υγεία που προκύπτουν από τη χρήση φυσικών πόρων. Σε αυτό περιλαμβάνονται, π.χ., κοινοτικά μέτρα με στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων στη χρήση ενεργείας καθώς και την αειφόρο χρήση του νερού και του εδάφους. Για τους μη ανανεώσιμους πόρους, η κατάσταση είναι διαφορετική. Αν και η κατάσταση επηρεάζεται έμμεσα από πολλές και διάφορες πολιτικές, η Κοινότητα δεν διαθέτει κάποια συνεκτική πολιτική η οποία να επικεντρώνεται στην επίτευξη μιας γενικής αποσύνδεσης της χρήσης πόρων από την οικονομική ανάπτυξη.

Ως ένα πρώτο βήμα, συνεπώς, η Κοινότητα χρειάζεται να αναπτύξει μια θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση των πόρων, ιδιαίτερα των μη ανανεώσιμων πόρων. Η βασική προσέγγιση πρέπει να είναι:

- η κατάρτιση ενός συνεπούς αναλυτικού πλαισίου για τον εντοπισμό κριτηρίων καθορισμού προτεραιοτήτων και την πραγματοποίηση της αναγκαίας ανάλυσης και συλλογής δεδομένων για να διαπιστωθεί ποιοι πόροι συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Τα κριτήρια θα χρειαστεί να αναφέρονται σε ζητήματα όπως π.χ. αν η περιβαλλοντική ζημιά που σχετίζεται με τη χρήση ενός συγκεκριμένου πόρου ενδέχεται να είναι μακροπρόθεσμη και ανέκκλητη, αν οι μελλοντικές γενεές θα διαθέτουν ή όχι υποκατάστατα, κλπ
- η ταυτοποίηση και εφαρμογή ειδικών μέτρων πολιτικής υφής, τα οποία να οδηγούν σε μείωση της κατανάλωσης αυτών των πόρων π.χ. τροποποιώντας τις απαιτήσεις, βελτιώνοντας την αποδοτικότητα με την οποία χρησιμοποιούνται, προλαμβάνοντας την κατασπατάληση των πόρων αυτών και βελτιώνοντας τους ρυθμούς με τους οποίους ανακυκλώνονται στην οικονομία μετά τη χρήση τους.

Στα μέτρα τα οποία μπορούν να ενταχθούν σε μια τέτοια θεματική στρατηγική περιλαμβάνονται:

- Η έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη προς την κατεύθυνση προϊόντων και μεθόδων παραγωγής μικρότερης έντασης από πλευράς πόρων.
- Προγράμματα βέλτιστης πρακτικής για επιχειρήσεις.
- Μετατόπιση του φορολογικού βάρους στη χρήση φυσικών πόρων, επιβολή φόρου στις παρθένες πρώτες ύλες και άλλα οικονομικά μέτρα όπως εμπορεύσιμες άδειες για την ενθάρρυνση της χρήσης αποδοτικών από πλευράς πόρων τεχνολογιών, προϊόντων και υπηρεσιών.

- Η κατάργηση επιδοτήσεων που ενθαρρύνουν την υπερκατανάλωση πόρων.
- Η ένταξη της διάστασης της αποδοτικότητας των πόρων σε μια Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντων (ΟΠΠ), σε συστήματα οικολογικής επισήμανσης, σε οικολογικές πολιτικές προμηθειών και στις αναφορές για το περιβάλλον.

Η μείωση της χρήσης και η βελτίωση της αποδοτικότητας με την οποία η οικονομία και η κοινωνία μας χρησιμοποιούν τους πόρους θα απαιτήσουν δράσεις σε διάφορα κυβερνητικά επίπεδα και στους διάφορους τομείς της οικονομίας. Θα πρέπει, ταυτόχρονα, να κατανοήσουμε ότι η βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων θα αυξήσει την οικονομική αποδοτικότητα γενικότερα και θα οδηγήσει, συνεπώς, σε ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση της καινοτομίας.

Δράσεις

– Θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση των πόρων.

6.2. Πρόληψη και διαχείριση των αποβλήτων

6.2.1. Το πρόβλημα

Χωρίς νέες πρωτοβουλίες, οι όγκοι των αποβλήτων στην Κοινότητα προβλέπεται ότι θα συνεχίσουν να αυξάνουν στο προβλεπτό μέλλον. Εκτός από τον απαιτούμενο πολύτιμο χώρο γης, η διαχείριση των αποβλήτων απελευθερώνει πολυάριθμους ρύπους στον αέρα, τα ύδατα και το έδαφός μας συμπεριλαμβανομένων των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από χωματερές και τη μεταφορά αποβλήτων. Συχνά, επίσης, τα απόβλητα αντιπροσωπεύουν απώλεια πολύτιμων πόρων, πολλοί από τους οποίους είναι σπάνιοι και θα μπορούσαν να ανακτηθούν και να ανακυκλωθούν ώστε να μας βοηθήσουν να μειώσουμε τις απαιτήσεις μας σε παρθένες πρώτες ύλες.

Καθώς η κοινωνία καθίσταται πλουσιότερη και πιο παραγωγική, η ζήτηση για προϊόντα αυξάνει. Σε συνδυασμό με τη μείωση του κύκλου ζωής των προϊόντων, αυτό έχει ως επακόλουθο αυξημένες ποσότητες αποβλήτων μεταχειρισμένων προϊόντων και σχετικών αποβλήτων εξόρυξης και μεταποίησης. Ταυτόχρονα, πολλά προϊόντα γίνονται όλο και περισσότερο πολύπλοκα με χρήση μιας μεγάλης ποικιλίας χημικών και άλλων επικίνδυνων ουσιών, που μπορούν να οξύνουν περαιτέρω τους κινδύνους από τα απόβλητα για την υγεία μας και το περιβάλλον. Είναι σαφές ότι αν συνεχίσουμε με τα τρέχοντα πρότυπά μας κατανάλωσης και παραγωγής, αυτό θα οδηγήσει σε αύξουσες ποσότητες αποβλήτων – σημαντικό τμήμα των οποίων θα συνεχίσει να είναι επικίνδυνο.

Η έλλειψη συγκεντρωτικών στοιχείων σε επίπεδο ΕΕ καθιστά δύσκολη την αξιολόγηση του αν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση των αποβλήτων βελτιώνονται ή επιδεινώνονται. Οι νέες εγκαταστάσεις επεξεργασίας αποβλήτων τηρούν εξαιρετικά υψηλά λειτουργικά πρότυπα, τα οποία μειώνουν σημαντικά τις εκπομπές και τους κινδύνους. Ωστόσο, μεγάλο μέρος των αποβλήτων μας συνεχίζει να οδηγείται σε παλαιότερες και με λιγότερο καλή διαχείριση εγκαταστάσεις, εν μέρει λόγω της αδυναμίας των κρατών μελών να εφαρμόσουν σωστά την κοινοτική νομοθεσία για τα απόβλητα. Οι επιπτώσεις της διαχείρισης και της μεταφοράς των αποβλήτων είναι ακόμη, συνεπώς, προβληματικές σε πολλές περιοχές της Κοινότητας.

6.2.2. Σκοποί και στόχοι

Σκοποί

- Η αποσύνδεση της δημιουργίας αποβλήτων από την οικονομική ανάπτυξη και η επίτευξη σημαντικής γενικής μείωσης των όγκων των δημιουργούμενων αποβλήτων μέσω βελτιωμένων πρωτοβουλιών πρόληψης αποβλήτων, καλύτερης αποδοτικότητας των πόρων και μετακίνησης προς πλέον αειφόρα πρότυπα κατανάλωσης.

Για απόβλητα που συνεχίζουν να παράγονται, η δημιουργία ενός καθεστώτος όπου:

- τα απόβλητα να είναι μη επικίνδυνα ή, τουλάχιστον, να παρουσιάζουν πολύ μικρούς μόνον κινδύνους για το περιβάλλον και την υγεία μας
- το μεγαλύτερο μέρος των αποβλήτων είτε να ανακυκλώνεται στον οικονομικό κύκλο είτε να επιστρέφει στο περιβάλλον με χρήσιμη (π.χ. λιπασματοποίηση) ή αβλαβή μορφή
- τα απόβλητα που χρειάζεται πάντα να οδηγηθούν για τελική διάθεση να μειωθούν στο απόλυτο δυνατό και να καταστρέφονται ή να διατίθενται με ασφάλεια.
- Τα απόβλητα υποβάλλονται σε επεξεργασία όσο το δυνατό κοντύτερα εκεί όπου παράγονται.

Στόχοι – στα πλαίσια μιας γενικής στρατηγικής πρόληψης αποβλήτων και αυξημένης ανακύκλωσης:

- Μείωση της ποσότητας των αποβλήτων που οδηγούνται για τελική διάθεση κατά 20% μέχρι το 2010 σε σύγκριση με το 2000 και κατά 50% μέχρι το 2050.
- Μείωση του όγκου των παραγομένων επικίνδυνων αποβλήτων κατά 20% μέχρι το 2010 σε σύγκριση με το 2000 και κατά 50% μέχρι το 2020

6.2.3. Προσέγγιση από πλευράς πολιτικής

Η προσέγγιση της Κοινότητας από πλευράς πολιτικής διαχείρισης των αποβλήτων βασίζεται στην αρχή της ιεράρχησης, η οποία δίνει προτεραιότητα πρώτα στην πρόληψη των αποβλήτων, κατόπιν στην ανακύκλωση, κατόπιν στην ανάκτηση και αποτέφρωση των αποβλήτων και, τέλος, στην απόθεση. Η τρέχουσα αρχιτεκτονική της πολιτικής και της νομοθεσίας της Κοινότητας για τα απόβλητα συνίσταται από τρία κύρια στοιχεία:

- (i) νομοθεσία πλαίσιο για ορισμούς των αποβλήτων, παροχή αδειών τόπων, ελέγχους φορτίων αποβλήτων, κλπ
- (ii) νομοθεσία που διέπει τα λειτουργικά πρότυπα εγκαταστάσεων αποβλήτων όπως χώροι απόθεσης και αποτεφρωτήρες
- (iii) νομοθεσία ειδικά για συγκεκριμένους τομείς αποβλήτων προτεραιότητας όπως μεταχειρισμένα οχήματα με πρωταρχικό στόχο την αύξηση των επιπέδων ανακύκλωσης και τη μείωση της επικινδυνότητας των αποβλήτων αυτών.

Η προσέγγιση αυτή υποστηρίζεται σοβαρά από την πλειονότητα των κρατών μελών και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και θα συνεχίσει να αποτελεί ένα κεντρικό στοιχείο στη στρατηγική της Κοινότητας για τη διαχείριση των αποβλήτων. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να

δοθεί στη σημαντική βελτίωση της εφαρμογής των υφισταμένων μέτρων από τα κράτη μέλη. Η Επιτροπή πρέπει επίσης να συνεργαστεί με τη Eurostat και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος για τη βελτίωση των γνώσεών μας και των στοιχείων για τις εκπομπές και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση των αποβλήτων στην Κοινότητα.

Καθώς αυτές που φέρουν συχνά το βάρος της εφαρμογής των απαιτήσεων της κοινοτικής νομοθεσίας για τα απόβλητα είναι οι τοπικές αρχές, η Επιτροπή σκοπεύει επίσης να αναβαθμίσει τη συμμετοχή τους στην κατάρτιση της νομοθεσίας και την παρεχόμενη υποστήριξη για την ανταλλαγή εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών μεταξύ τους.

Στις υπό ένταξη χώρες, η αύξηση της κατανάλωσης και η αλλαγή του τρόπου ζωής είναι πιθανόν να αυξήσουν τις πιέσεις στα, συχνά ήδη, υπερπυκνωμένα συστήματα και υποδομές διαχείρισης αποβλήτων. Έτσι, εκτός από τη βελτίωση των υφισταμένων συστημάτων διαχείρισης αποβλήτων, προτεραιότητα θα έχουν οι επενδύσεις στην πρόληψη των αποβλήτων και πρωτοβουλίες και υποδομές ανακύκλωσης.

Πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων: Μικρότεροι όγκοι και μικρότερη επικινδυνότητα

Αν και η ανωτέρω αναφερόμενη προσέγγιση υπήρξε επιτυχής στη βελτίωση των προτύπων της διαχείρισης αποβλήτων, ωστόσο, μέχρι τώρα, απέτυχε να μειώσει την αυξητική τάση του όγκου των αποβλήτων. Ο στόχος χρειάζεται τώρα να είναι η πρόληψη των αποβλήτων τόσο σε ποσοτική (δηλ. όγκος) όσο και σε ποιοτική (δηλ. επικινδυνότητα) βάση. Για τους φορείς χάραξης πολιτικής, αυτή είναι μια από τις πιο προκλητικές πτυχές του ζητήματος των αποβλήτων. Απαιτεί την αποσύνδεση της δημιουργίας αποβλήτων από την οικονομική ανάπτυξη.

Η πρόληψη των αποβλήτων συνδέεται στενά με τη βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων, την αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων και τη μείωση της δημιουργίας αποβλήτων που σχετίζεται με προϊόντα καθ' όλο τον κύκλο ζωής τους της παραγωγής, χρήσης και του σημείου όπου το ίδιο το προϊόν καθίσταται απόβλητο. Συνεπώς, η δράση για την πρόληψη αποβλήτων πρέπει, πρώτα και κύρια, να κατευθύνεται «στην πηγή». Αυτό σημαίνει, αφενός, την ανεύρεση τρόπων επιμήκυνσης του χρόνου ζωής των προϊόντων, τη χρήση λιγότερων πόρων στα προϊόντα, τη μετακίνηση σε καθαρότερες, λιγότερο σπάταλες μεθόδους παραγωγής και, αφετέρου, την ώθηση των επιλογών και ζήτησης των καταναλωτών στην αγορά προς την κατεύθυνση λιγότερο σπάταλων προϊόντων και υπηρεσιών. Αυτό πρέπει να αποτελέσει καίριο τμήμα των σχεδιαζόμενων κοινοτικών πολιτικών διαχείρισης πόρων, της Ολοκληρωμένης Πολιτικής Προϊόντων και, όσον αφορά την επικινδυνότητα των αποβλήτων, της κοινοτικής στρατηγικής για τα χημικά.

Ειδικότερα, αυτό σημαίνει:

- Ταυτοποίηση των επικίνδυνων ουσιών που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα σε διάφορα είδη αποβλήτων και ενθάρρυνση της υποκατάστασής τους με λιγότερο επικίνδυνες ουσίες ή εναλλακτικά σχέδια προϊόντων όπου αυτό είναι εφικτό και όπου δεν είναι, επικέντρωση στη διασφάλιση συστημάτων κλειστού κύκλου όπου ο παραγωγός θα είναι υπεύθυνος να εξασφαλίζει τη συλλογή, επεξεργασία και ανακύκλωση των αποβλήτων με τρόπο που ελαχιστοποιεί τους κινδύνους και τις επιπτώσεις στο περιβάλλον.
- Ένταξη αντικειμένων και προτεραιοτήτων πρόληψης αποβλήτων στην Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντων (ΟΠΠ) της Κοινότητας με στόχο τον

εντοπισμό και εκμετάλλευση ευκαιριών για μείωση της περιεκτικότητας των προϊόντων σε επικίνδυνες ουσίες, επέκταση του χρόνου ζωής των προϊόντων, ευκολότερη ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση των προϊόντων, κλπ.

- Ενθάρρυνση της χρήσης οικονομικών μέσων, π.χ., οικολογικοί φόροι σε προϊόντα και μεθόδους έντασης πόρων και αποβλήτων.
- Όπου είναι δυνατό, ανάληψη από τους παραγωγούς της ευθύνης για τα προϊόντα τους όταν καθίστανται απόβλητα.
- Ωθηση της καταναλωτικής ζήτησης προς την κατεύθυνση προϊόντων και μεθόδων που δημιουργούν λιγότερα απόβλητα π.χ. μέσω οικολογικών πολιτικών προμηθειών, οικολογικών επισημάνσεων, εκστρατειών ενημέρωσης και άλλων μέσων.
- Ξεκίνημα μελέτης για υποβοήθηση εντοπισμού των πλέον προβληματικών και επικίνδυνων ειδών αποβλήτων που παράγονται από διάφορους παραγωγικούς τομείς (π.χ. εξορύξεις, παραγωγή ενέργειας, μεταποίηση, κατασκευές, γεωργία, κλπ) και συνεργασία με τους υπόψη τομείς για την ανεύρεση τρόπων μείωσης και εξάλειψης των ειδών αυτών αποβλήτων. Στις πιθανές λύσεις περιλαμβάνονται δράσεις όπως η συγχρηματοδότηση έρευνας και ανάπτυξης καθαρότερων τεχνολογιών, καινοτόμων διεργασιών και η ενθάρρυνση της διάδοσης βέλτιστων τεχνολογιών και πρακτικών.

Δράσεις

- Ένταξη αντικειμένων και κριτηρίων πρόληψης αποβλήτων στην Ολοκληρωμένη Πολιτική για τα Προϊόντα της Κοινότητας και στην κοινοτική στρατηγική για τα χημικά.

Ενθάρρυνση της ανακύκλωσης

Σύμφωνα με την ιεράρχηση στην αντιμετώπιση των αποβλήτων, απόβλητα τα οποία δεν μπορούν να προληφθούν θα πρέπει κατά το δυνατό να ανακυκλώνονται. Αυτό βοηθά στη μείωση της ζήτησης παρθένων υλών από την κοινωνία. Βοηθά επίσης στην ανάπτυξη συνειδητοποίησης μεταξύ των πολιτών για τις συνέπειες που έχουν από πλευράς αποβλήτων οι καταναλωτικές τους επιλογές – πράγμα το οποίο οδηγεί συχνά σε αυξημένη καταναλωτική ζήτηση για λιγότερο σπάταλα προϊόντα και συστήματα συσκευασίας.

Η προσέγγιση της Κοινότητας όσον αφορά την ανακύκλωση είναι η επικέντρωση σε απόβλητα «προτεραιότητας», όπως απόβλητα συσκευασιών και μεταχειρισμένα οχήματα, και η προώθηση οδηγιών που θέτουν προς εκπλήρωση από τα κράτη μέλη στόχους ανακύκλωσης. Στην προσέγγιση αυτή περιλαμβάνεται η παροχή έμφασης στο να καταστούν οι παραγωγοί υπεύθυνοι για την ανακύκλωση των προϊόντων τους όταν αυτά γίνονται απόβλητα και να μειωθεί η περιεκτικότητα των προϊόντων σε επικίνδυνες ουσίες. Η εμπειρία από την εφαρμογή των οδηγιών αυτών δείχνει ότι υπάρχει ανάγκη χάραξης μιας συνεπούς πολιτικής σε επίπεδο Κοινότητας για την ενθάρρυνση εν γένει της ανακύκλωσης. Προς τούτο χρειάζεται να λαμβάνονται υπόψη οι διάφορες επιπτώσεις στο περιβάλλον και τα σχετικά αντισταθμίσματα.

Στόχος είναι η ανάκτηση και ανακύκλωση των αποβλήτων σε λογικά επίπεδα, μέχρις ενός σημείου δηλ. στο οποίο να επιτυγχάνεται καθαρό περιβαλλοντικό όφελος και να είναι οικονομικά και τεχνικά εφικτό.

. Δράσεις

- Αναθεώρηση της οδηγίας για τις λάσπες
- Σύσταση για τα απόβλητα των κατασκευών και των κατεδαφίσεων
- Νομοθετική πρωτοβουλία για τα βιοαποικοδομήσιμα απόβλητα.
- Θεματική στρατηγική για την ανακύκλωση των αποβλήτων στην οποία θα περιλαμβάνονται οι ακόλουθοι τύποι δράσεων:
 - Εντοπισμός του ποια απόβλητα θα πρέπει να ανακυκλώνονται κατά προτεραιότητα, με βάση κριτήρια συνδεδεμένα με τις προτεραιότητες διαχείρισης πόρων, τα αποτελέσματα αναλύσεων που εντοπίζουν πού η ανακύκλωση αποφέρει εμφανές καθαρό περιβαλλοντικό όφελος και την ευκολία και το κόστος της ανακύκλωσης των αποβλήτων
 - Διατύπωση πολιτικών και μέτρων, που διασφαλίζουν τη συλλογή και ανακύκλωση των εχόντων προτεραιότητα ειδών αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων ενδεικτικών στόχων ανακύκλωσης και συστημάτων παρακολούθησης για την παρακολούθηση και σύγκριση της καταγεγραμμένης προόδου από τα κράτη μέλη.
 - Ταυτοποίηση πολιτικών και μέσων για ενθάρρυνση της δημιουργίας αγορών για ανακυκλωμένα υλικά.

7. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΟΝ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΚΟΣΜΟ

7.1. Η διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση

Οι δράσεις που περιγράφονται στο παρόν πρόγραμμα θα αναληφθούν σε μια διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά την πορεία του προγράμματος, η είσοδος των νέων μελών θα μεταβάλλει την εικόνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης από 15 σε 28 ή και περισσότερες χώρες θα συνοδευτεί από μια αύξηση του πληθυσμού κατά 170 εκατ. τουλάχιστον κατοίκους, μια κατά 58% αύξηση του εδάφους της και μια μοναδική σειρά περιβαλλοντικών προβλημάτων και πλεονεκτημάτων.

Όσον αφορά τις 10 υποψήφιες χώρες από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, μεγάλο μέρος της υπαίθρου τους παραμένει απρόσβλητο από περιβαλλοντικά προβλήματα, με περιοχές από παλαιά δάση. Η γεωργία τείνει να είναι εκτατική και αποτελεί στήριγμα μιας πλούσιας βιοποικιλότητας. Στο άλλο άκρο βρίσκονται τα βιομηχανικά κέντρα ή πρώην στρατιωτικές τοποθεσίες που εμφανίζουν βαριά ρύπανση και απαιτούν τεράστιες προσπάθειες για τον καθαρισμό τους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει την πλέον ολοκληρωμένη και προηγμένη περιβαλλοντική νομοθεσία στον κόσμο. Υιοθετώντας και εφαρμόζοντας τη νομοθεσία αυτή, οι υποψήφιες χώρες όχι μόνο θα πληρούν τις ευρύτερες προϋποθέσεις για είσοδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά θα επωφεληθούν κιόλας μακροπρόθεσμα από ένα καθαρότερο και υγιέστερο περιβάλλον. Συμβολική αναγνώριση των οφελών αυτών αποτελεί η απόφαση υποψηφίων χωρών να εισέλθουν στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος πριν από την εισδοχή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η πλήρης εφαρμογή της νομοθεσίας παραμένει βασική προτεραιότητα αλλά θα απαιτήσει ισχυρές και καλά εξοπλισμένες διοικητικές αρχές. Ωστόσο, συχνά θα είναι απαραίτητο να καθοριστούν προτεραιότητες. Πρέπει να υπάρχει διαθέσιμη κοινοτική χρηματοδότηση για να βοηθήσει, ιδιαίτερα, στην εφαρμογή δαπανηρών οδηγιών όπως π.χ. στην περίπτωση εγκαταστάσεων επεξεργασίας υδατικών αποβλήτων. Η Κοινότητα πρέπει να διασφαλίζει την προσαρμογή αυτής της χρηματοδότησης στις τοπικές συνθήκες και ανάγκες. Οι διάφορες λύσεις πρέπει να ταιριάζουν στις διάφορες χώρες, περιοχές και τοποθεσίες. Η πλήρης εφαρμογή των προτύπων της Κοινότητας για το περιβάλλον και την υγεία αποτελεί βασικό καθήκον των υποψηφίων χωρών.

Για να προχωρήσει αυτή η διαδικασία της επίτευξης, με το χρόνο, της πλήρους εφαρμογής του περιβαλλοντικού κεκτημένου στις υποψήφιες χώρες, χρειάζεται να έχει ολοκληρωθεί μέχρι το χρόνο της ένταξης η μεταφορά του περιβαλλοντικού κεκτημένου στην εθνική έννομη τάξη. Θα πρέπει να δοθεί η επιβαλλόμενη προτεραιότητα στην εφαρμογή οδηγιών-πλαισίων καθώς και οδηγιών οριζόντιου χαρακτήρα.

Τα βασικά ζητήματα, πέραν της εφαρμογής της νομοθεσίας της Κοινότητας για το περιβάλλον, εστιάζονται στην ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον οικονομικό και τον κοινωνικό τομέα. Οι βασικές προκλήσεις θα είναι οι εξής:

– *Αειφόρος οικονομική ανάπτυξη*

Η οικονομική αναδιάρθρωση και ανανέωση στις υποψήφιες χώρες προσφέρει μια ευκαιρία για οικονομική ανάπτυξη βασισμένη σε νέες και καθαρότερες τεχνολογίες και βελτιωμένη διαχείριση του περιβάλλοντος. Πολλές από τις με εξαγωγικό προσανατολισμό εταιρείες που είναι εγκατεστημένες στις υποψήφιες χώρες βλέπουν ήδη την περιβαλλοντική διαχείριση ως ένα καίριο στοιχείο ανταγωνιστικότητας. Η τάση αυτή θα πρέπει να ενθαρρυνθεί. Οι κοινωνίες των υποψήφιων χωρών έχουν την ευκαιρία να κτίσουν κοινότητες που να είναι βιώσιμες, θελκτικές και ευημερούσες. Θα είναι ιδιαίτερα σημαντικό να καταδειχθούν στους φορείς χάραξης πολιτικής τα δυνητικά οφέλη, ακόμη και από πλευράς πόρων και οικονομικών, ενός υγιούς περιβάλλοντος. Από την άποψη αυτή χρήσιμο ρόλο μπορούν να παίξουν οργανώσεις όπως το Περιφερειακό Κέντρο Περιβάλλοντος. Στην πράξη, το κλειδί θα είναι η χρήση στρατηγικών περιβαλλοντικών εκτιμήσεων και η επικράτηση περιβαλλοντικών στόχων και πολιτικών σε άλλες υπηρεσίες.

– *Δημόσιες μεταφορές – ένα στοιχείο ενεργητικού που χρειάζεται να προστατευθεί*

Τη στιγμή αυτή, στις υποψήφιες χώρες, υπάρχει καλύτερη ισορροπία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών μεταφορών σε σύγκριση με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ήδη υπάρχουν προβλήματα με χαμηλά επίπεδα επενδύσεων στα συστήματα των δημόσιων μεταφορών στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Θα είναι σημαντικό να υποστηριχθούν στο μέλλον άλλες λύσεις εκτός των οδικών μεταφορών. Η Κοινότητα μπορεί να βοηθήσει μέσω της παροχής χρηματοδοτικής στήριξης στις μεταφορές, όπως συμβαίνει ήδη π.χ. με προγράμματα για τις σιδηροδρομικές μεταφορές. Οι οδικές μεταφορές πρέπει να σχεδιάζονται με προσοχή έτσι ώστε τα νέα αναπτυξιακά σχέδια να μην επιφέρουν ζημιές στις πόλεις ή στη φύση και την άγρια ζωή. Τη στιγμή αυτή είναι σε εξέλιξη στην Κοινότητα πρωτοβουλίες για την ενθάρρυνση των σιδηροδρομικών μεταφορών, την εκμετάλλευση των υδάτινων οδών και, γενικότερα, των συνδυασμένων μεταφορών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το ίδιο δε θα πρέπει να γίνει και στις υπό ένταξη χώρες.

– *Προγραμματισμένη ανάπτυξη*

Η χρήση του αστικού χωροταξικού σχεδιασμού στις υποψήφιες χώρες θα πρέπει να ενθαρρυνθεί ώστε να βοηθήσει να διασφαλιστεί καλύτερος έλεγχος της αστικής επέκτασης και να μην είναι σε βάρος του περιβάλλοντος. Στην πράξη, αυτό σημαίνει προτίμηση στην ανακαίνιση των πόλεων αντί της εξάπλωσης σε νέες τοποθεσίες στην ανοικτή ύπαιθρο.

– *Αύξηση της συνειδητοποίησης*

Οι διαμαρτυρίες για το περιβάλλον ήταν ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα της αντίδρασης στα παλαιά καθεστώτα στις υποψήφιες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Η συνειδητοποίηση αυτή χρειάζεται να αναπτυχθεί περισσότερο δείχνοντας ότι το περιβάλλον και η οικονομική ανάπτυξη δεν αποκλείουν το ένα το άλλο. Ακόμη καλύτερα, χρειάζεται να περάσει το μήνυμα ότι οι υποψήφιες χώρες έχουν την ευκαιρία να δομήσουν μια σύγχρονη και ευημερούσα κοινωνία, η οποία όμως θα μπορεί να διατηρήσει παρθένα τα τοπία της και την ύπαιθρό της. Ωστόσο, στις δράσεις για αύξηση της συνειδητοποίησης δεν πρέπει να παραμελούνται οι νέοι άνθρωποι, οι οποίοι μπορούν να αποτελέσουν μοχλό θετικής αλλαγής για το περιβάλλον στο μέλλον.

Δράση

– Εκτεταμένος διάλογος με τις αρχές των υποψήφιων χωρών για αειφόρο ανάπτυξη.

- Συνεργασία με περιβαλλοντικές ΜΚΟ και επιχειρήσεις στις υποψήφιες χώρες για αύξηση της συνειδητοποίησης.

7.2. Συνεισφορά στην επίλυση διεθνών προβλημάτων

Η οικονομική παγκοσμιοποίηση σημαίνει ότι η ανάγκη ανάληψης δράσης για το περιβάλλον σε διεθνές επίπεδο είναι τώρα ακόμη περισσότερο πειστική σε σχέση με μόλις λίγα χρόνια πριν. Η παγκοσμιοποίηση επηρεάζει ανθρώπους και πολιτική σε όλες σχεδόν τις χώρες. Αγαθά, υπηρεσίες, χρήμα, πληροφορίες και άνθρωποι ταξιδεύουν σε όλη την υδρόγειο. Η παγκοσμιοποίηση έχει σημαντικές περιβαλλοντικές συνέπειες και απαιτεί νέες αντιδράσεις από πλευράς πολιτικών.

Ως Ευρωπαίοι και ως ανήκοντες σε ορισμένες από τις πλουσιότερες κοινωνίες στον κόσμο, έχουμε ισχυρή συνείδηση του ρόλου μας και των ευθυνών μας διεθνώς. Από τη μια μεριά, συμβάλλουμε σε μεγάλο βαθμό σε παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα όπως οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και καταναλώνουμε ένα μεγάλο, ορισμένοι μάλιστα θα έλεγαν και άδικο, μερίδιο των ανανεώσιμων και μη ανανεώσιμων πόρων του πλανήτη, όπως ορυκτά, ψάρια και ξυλεία. Από την άλλη μεριά, η Ευρώπη βρίσκεται στην πρωτοπορία της ανάληψης διεθνούς περιβαλλοντικής δράσης και συνεργασίας. Η συνεργασία αυτή θα πρέπει να επεκταθεί στην αναζήτηση μεγαλύτερης διεθνούς συναίνεσης, βοηθώντας έτσι στην αποφυγή εμπορικών συγκρούσεων και στην αποδοχή μιας προσέγγισης που να βασίζεται στην αρχή της προφύλαξης, όπου είναι αναγκαίο.

Με την αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών, δημιουργείται η ανάγκη για μια παγκόσμια εταιρική σχέση. Στο μέλλον, καθώς οι αναπτυσσόμενες χώρες θα έχουν μεγαλύτερο μερίδιο στις περιβαλλοντικές πιέσεις, θα είναι αναγκαίο να εφαρμοστούν υψηλά περιβαλλοντικά πρότυπα. Υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν ότι τα χαμηλά πρότυπα συμβαδίζουν με τη φτώχεια. Η βελτίωση του περιβάλλοντος συμπληρώνει την επιτυχή οικονομική ανάπτυξη, οι αναπτυσσόμενες όμως χώρες θα χρειαστούν τα εργαλεία και τους πόρους για την αύξηση της παραγωγικότητάς τους και των μεθόδων παραγωγής. Οι πολίτες των αναπτυσσόμενων χωρών χρειάζεται να κατανοήσουν ότι υπάρχει θετική σχέση μεταξύ ανάπτυξης, ποιότητας του περιβάλλοντος και βιοτικού επιπέδου.

Σκοποί

Ένταξη των περιβαλλοντικών προβληματισμών και στόχων σε όλες τις πτυχές των εξωτερικών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι διεθνείς οργανισμοί λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους και διαθέτουν τους κατάλληλους πόρους για το περιβάλλον.

Εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων, ιδιαίτερα για το κλίμα, τη βιοποικιλότητα, τα χημικά και την ερημοποίηση.

Βοήθεια για την προστασία του περιβάλλοντος των γειτονικών χωρών

Η Κοινότητα πρέπει να συνεργαστεί με τις γειτονικές της χώρες για την αύξηση της δημόσιας και πολιτικής συνειδητοποίησης για το περιβάλλον και για τη διασφάλιση εφαρμογής, τόσον από την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και από τους γείτονές της, μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος.

Δράση

- Πρόβλεψη ενός ισχυρού περιβαλλοντικού πυλώνα στην Ευρωμεσογειακή Εταιρική Σχέση και στο πρόγραμμα Tacis που καλύπτει ΝΑΚ
- Πρόβλεψη της αειφόρου ανάπτυξης ως στόχου της υπό ίδρυση Ευρωμεσογειακής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (EMΖΕΣ).

Ένταξη του περιβάλλοντος στις εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η περιβαλλοντική διάσταση θα πρέπει να αποτελέσει βασική αρχή των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ και, ιδιαίτερα:

- Η αναπτυξιακή πολιτική πρέπει να συνεχίσει να υποστηρίζει την αειφόρο διαχείριση των υδάτων, του εδάφους και των δασών, την πρόσβαση και νομή των πόρων, την πρόσβαση σε αειφόρο ενέργεια και την αμφίδρομη δράση μεταξύ υγείας, φτώχειας και του αστικού περιβάλλοντος.
- Η εμπορική πολιτική, σε πολυμερές επίπεδο καθώς και σε όλες τις περιφερειακές και διμερείς συμφωνίες, θα πρέπει να προσφέρει στήριγμα στην προστασία του περιβάλλοντος. Το εμπόριο και οι διεθνείς επενδυτικές ροές και εξαγωγικές πιστώσεις πρέπει να καταστούν θετικότεροι παράγοντες στην προσπάθεια για προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρο ανάπτυξη.
- Η προστασία του περιβάλλοντος θα πρέπει να αποτελεί τμήμα των γενικών πολιτικών της ΕΕ για την πρόληψη και επίλυση των συγκρούσεων, ακόμη και στα πλαίσια της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Αρχικά, αυτό θα έχει ως επικέντρωση τα ύδατα και τη χρήση γης.

Δράση

- Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα στην ανάπτυξη και τη συνεργασία στις εξωτερικές πολιτικές, με ενθάρρυνση της διάδοσης βέλτιστων πρακτικών.
- Συνέχιση της ανάπτυξης μεθοδολογιών και κριτηρίων για την διεξαγωγή εκτιμήσεων επιπτώσεων στην αειφορία σε όλες τις πολυμερείς και διμερείς εμπορικές συμφωνίες
- Συνέχιση των προσπαθειών για προώθηση ορθών περιβαλλοντικών πρακτικών στις άμεσες ξένες επενδύσεις και στις εξαγωγικές πιστώσεις.

Ενίσχυση της διεθνούς περιβαλλοντικής διαχείρισης

Οι υφιστάμενοι διεθνείς οργανισμοί που ασχολούνται με περιβαλλοντικά θέματα πρέπει να ενισχυθούν ώστε να αποκτήσουν μεγαλύτερο ειδικό βάρος και επιρροή και να καταστούν αποτελεσματικότεροι. Αυτό σημαίνει:

- ενίσχυση του διεθνούς θεσμικού πλαισίου, ιδιαίτερα του UN Environment Programme (UNEP) βραχυπρόθεσμα, και εξασφάλιση καλύτερου συντονισμού των περιβαλλοντικών θεσμών, συμπεριλαμβανομένης της βελτίωσης του συντονισμού μεταξύ συμβάσεων μέσω συνοίκησης των γραμματειών, χρηματοδότησης και μηχανισμών συμμόρφωσης·
- διασφάλιση χρηματοδότησης και παροχή μεγαλύτερης προσοχής σε πολιτικό επίπεδο·

- παροχή έμφασης, κατά την ανάπτυξη του διεθνούς περιβαλλοντικού δικαίου, στην καλύτερη εφαρμογή και παρακολούθηση των υφισταμένων συμβάσεων.

Μακροπρόθεσμα, το παγκόσμιο θεσμικό γίνεσθαι για το περιβάλλον θα πρέπει να μπορεί να αντεπεξέρχεται στον οικονομικό θεσμικό πυλώνα.

Ανάληψη ενεργότερου ρόλου από την ΕΕ στα διεθνή φόρα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να παίζει ενεργότερο ρόλο στα διεθνή φόρα και να καθιερώσει την αποτελεσματικότερη παρουσία της σε διεθνείς περιβαλλοντικούς οργανισμούς, ιδιαίτερα στο UNEP. Η ΕU θα πρέπει επίσης να εργαστεί για την ισχυρότερη ένταξη των περιβαλλοντικών πτυχών στις δραστηριότητες άλλων οργάνων της ΕΕ και των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η δράση αυτή θα πρέπει να συμβαδίζει με μια εξίσου ισχυρή και συνασπισμένη επίπτωση σε σχετικές οικονομικές συνομιλίες μέσω καλύτερου συντονισμού με τα κράτη μέλη. Υπάρχει πεδίο βελτίωσης του διαλόγου με τις τρίτες χώρες, συμπεριλαμβανομένων και ορισμένων βασικών αναπτυσσόμενων χωρών, σε διεθνή περιβαλλοντικά θέματα.

8. ΧΑΡΑΞΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΡΘΗ ΓΝΩΣΗ

8.1. Καλύτερες ρυθμίσεις

Προώθηση της καινοτομίας μέσω ρυθμίσεων

Οι περιβαλλοντικές ρυθμίσεις αποτελούν κεντρικό πυρήνα των επιτυχιών της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής, π.χ. στη μείωση της ρύπανσης του αέρα και των υδάτων. Ωστόσο, οι πηγές της περιβαλλοντικής ρύπανσης δεν βρίσκονται πλέον εντοπισμένες στις επιμέρους βιομηχανικές εγκαταστάσεις αλλά στις πολλαπλού χαρακτήρα οικονομικές δραστηριότητες και στη συμπεριφορά των καταναλωτών. Το γεγονός αυτό περιορίζει τις δυνατότητες επίλυσής τους μέσω του απλού τρόπου της εντολής και ελέγχου.

Στην κατάσταση αυτή, οι επιχειρήσεις έχουν έναν ενισχυμένο ρόλο στην επίτευξη περιβαλλοντικών αντικειμενικών και τελικών στόχων και η ρύπανση είναι ένα σημάδι αναποτελεσματικής ή με κακή διαχείριση επιχείρησης. Οι εταιρείες που καινοτομούν σε μια προσπάθεια κατάκτησης νέων αγορών ή αύξησης της ανταγωνιστικότητας θα πρέπει να επιδιώκουν και τη μείωση των επιπέδων τους ρύπανσης και αποβλήτων. Υπάρχουν πράγματι πολλά παραδείγματα εταιρειών που εκσυγχρονίζουν με επιτυχία τους τρόπους εργασίας τους για ανακύκλωση των αποβλήτων και περικοπή του κόστους.

Οι ρυθμίσεις μπορούν να χρησιμεύσουν στην ώθηση των επιχειρήσεων να καινοτομούν με επικερδή γ' αυτές τρόπο, τόσο από πλευράς αγοράς όσο και από πλευράς περιβάλλοντος. Η νομοθεσία θα πρέπει να στοχεύει στον καθορισμό των ενδεδειγμένων υψηλών προτύπων που πρέπει να επιτυγχάνονται, αλλά να στοχεύει στη ρύθμιση των αποτελεσμάτων ή της τελικής έκβασης αντί να καθορίζει τα μέσα για επίτευξη των στόχων. Οι ρυθμίσεις πρέπει να είναι ευέλικτες, παρέχοντας τη δυνατότητα ευρείας οικονομικής και γεωγραφικής διαφοροποίησης και επιτρέποντας την πρόβλεψη μεταβατικών περιόδων, όπου χρειάζεται. Τέλος, οι ρυθμίσεις μπορούν να προσφέρουν θετικά κίνητρα σε εταιρείες που λειτουργούν σωστά, ακόμη και για υπέρβαση π.χ. των καθορισμένων προτύπων.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα πλέον κατάλληλα και ευέλικτα μέσα αντιμετώπισης περιβαλλοντικών θεμάτων μπορεί να είναι μη ρυθμιστικές μέθοδοι. Η Επιτροπή εξετάζει τη στιγμή αυτή νέες μεθόδους διαχείρισης, συμπεριλαμβανομένων και εναλλακτικών, αντί της παραδοσιακής κανονιστικής ρύθμισης, μεθόδων όπως εθελοντικές δεσμεύσεις και συμφωνίες, οι οποίες μπορούν να βελτιώσουν την ικανότητα των επιχειρήσεων στο θέμα της καινοτομίας και της αλλαγής. Στο τελευταίο αυτό περιλαμβάνεται επίσης, όπου ενδείκνυται, η κατάρτιση ρυθμιστικού πλαισίου με στόχους πολιτικής και η άφεση προσδιορισμού των μέτρων πρακτικής εφαρμογής από τη βιομηχανία στη βάση συμφωνίας, προς υποστήριξη του νομικού πλαισίου ("συν-ρύθμιση").

Δέσμευση για ευρύ διάλογο και ορθή επιστημονική γνώση

Το πρόγραμμα εκθέτει το στρατηγικό πλαίσιο και προτεραιότητες ευρέος χαρακτήρα για την κοινοτική περιβαλλοντική δράση κατά την επόμενη δεκαετία. Για να βελτιωθούν οι προοπτικές λήψης εφαρμόσιμων μέτρων και αποτελεσματικών ρυθμίσεων, η διαμόρφωση των στόχων και της δράσης από πλευράς πολιτικής πρέπει να γίνουν έπειτα από ανοικτό διάλογο με όλες τις ενδιαφερόμενες ομάδες.

Ο διάλογος αυτός θα χρειαστεί να υποστηρίζεται από ορθή επιστημονική και οικονομική αξιολόγηση, με βάση πληροφορίες και στοιχεία για την κατάσταση του περιβάλλοντος και

για τις πιέσεις και τις κινητήριες δυνάμεις που βρίσκονται πίσω από τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Η εργασία θα πρέπει να υποστηρίζεται, όσο είναι δυνατό, μέσω ανάπτυξης σεναρίων και εργαλείων πρόβλεψης. Αυτό θα απαιτήσει τη σημαντική αναβάθμιση της ποιότητας του περιβάλλοντος και οικονομικά στοιχεία, εκτιμήσεις και αξιολογήσεις πολιτικής που είναι τη στιγμή αυτή διαθέσιμα για την υποστήριξη του συστήματός μας λήψης αποφάσεων. Εμπειρίες που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια του 5^{ου} προγράμματος για πρωτοβουλίες όπως τα πρότυπα ποιότητας αέρα έχουν δείξει ότι αν και η προσέγγιση αυτή είναι απαιτητική από πλευράς χρόνου και πόρων, μπορεί να επιτύχει ένα υψηλότερο επίπεδο δέσμευσης από τα ενδιαφερόμενα μέρη και βοηθά στον καθορισμό φιλόδοξων μεν, αλλά ρεαλιστικών και εφικτών στόχων. Η ενδεδειγμένη εξέταση του πλήρους φάσματος των δυνατικών μέτρων πολιτικής επιτρέπει την επιλογή των πλέον αποδοτικών μέσων και τον προσδιορισμό της σωστής ισορροπίας μεταξύ δράσεων σε όλα τα επίπεδα ευθύνης - Κοινότητα, εθνικό και τοπικό.

Περαιτέρω, τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε τώρα είναι συχνά πιο πολύπλοκα από εκείνα που αντιμετωπίζαμε 20 χρόνια πριν η ύπαρξη διασυνδέσεων και αντισταθμίσεων μεταξύ τους έχει καταστεί πιο εμφανής. Η ανάληψη δράσης πάνω σε ένα πρόβλημα μπορεί να αποδειχθεί επιβλαβής ή επωφελής στη λύση άλλων προβλημάτων. Τα μέτρα χρειάζεται, συνεπώς, να αξιολογούνται με ένα ολοκληρωμένο τρόπο για την αποφυγή ανεπιθύμητων παρενεργειών.

Η ανάλυση της αποδοτικότητας βάσει κόστους αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο των προτάσεων για το περιβάλλον και η εμπειρία από τα προγράμματα Auto Oil είναι ένα καλό παράδειγμα μεγιστοποίησης των οφελών για το περιβάλλον με το μικρότερο δυνατό κόστος. Το γεγονός αυτό επιτρέπει στους φορείς χάραξης πολιτικής να βελτιστοποιούν the value for money από μέτρα και θα αποτελέσει μια καίρια αρχή για τα μέτρα που απορρέουν από το παρόν πρόγραμμα.

Διεύρυνση του διαλόγου

Η Επιτροπή έχει δεσμευτεί να προωθήσει μια πιο ανοικτή και διαφανή διαχείριση, η οποία να φέρνει τους ευρωπαίους πολίτες κοντύτερα στους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία στην περίπτωση της διαδικασίας χάραξης πολιτικής όπου χρειάζεται να γίνουν πραγματικές προσπάθειες για να διασφαλιστεί ότι δίνεται η ευκαιρία σε όλο το φάσμα των ενδιαφερομένων ομάδων να επηρεάζει τη λήψη αποφάσεων. Στο φάσμα αυτό πρέπει να περιλαμβάνονται οι ομάδες οικονομικών συμφερόντων, οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές και οι περιβαλλοντικές ομάδες.

Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) έχουν να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο στη διοχέτευση των απόψεων του "κοινού ανθρώπου" στους φορείς λήψης αποφάσεων, συμμετέχοντας σε ομάδες εμπειρογνομόνων ή τεχνικών και παρακολουθώντας την εφαρμογή της νομοθεσίας. Αντιπροσωπεύουν το ευρύτερο δημόσιο ενδιαφέρον στην πολιτική διεργασία.

Δράσεις

- Η νέα προσέγγιση στρατηγικής πολιτικής και σχεδιασμού της Επιτροπής θα προσφέρει έγκαιρη ειδοποίηση σε όλες τις ομάδες των χωρών όπου η Επιτροπή σκοπεύει να καταθέσει προτάσεις.
- Η Κοινότητα θα συνεχίσει να παρέχει χρηματοδοτική υποστήριξη σε ΜΚΟ για διευκόλυνση της συμμετοχής τους στις διαδικασίες διαλόγου.

Ο ρόλος της έρευνας

Η έρευνα μπορεί να υποστηρίξει τη διαμόρφωση κοινοτικών περιβαλλοντικών πολιτικών βοηθώντας μας να καταλάβουμε τη φύση των αλληλεπιδράσεων μας με το περιβάλλον και τις συνέπειές τους. Η πολυπλοκότητα του περιβάλλοντός μας είναι τέτοια ώστε η γνώση αυτή να είναι κρίσιμη για τη χάραξη αποτελεσματικών πολιτικών. Η συζήτηση επί των ανωτέρω θεμάτων δείχνει ότι έχει ένα γενικότερο ενδιαφέρον, έχει όμως ιδιαίτερη σημασία σε ορισμένους τομείς όπως η αλλαγή του κλίματος και η αλληλεξάρτηση περιβάλλοντος υγείας, τα οικοσυστήματα, η βιοποικιλότητα, η προστασία και η αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων και των αποβλήτων. Η έρευνα παίζει επίσης βασικό ρόλο στην ανάπτυξη των καινοτόμων τεχνολογιών και πρακτικών διαχείρισης, οι οποίες συνεχίζουν να είναι απαραίτητες για την επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Η υποστήριξη των προτάσεων και αποφάσεων με επιστημονικές γνώμες της υψίστης διαθέσιμης ποιότητας είναι ουσιώδης παράγοντας για να κερδηθεί η αποδοχή των εμπλεκόμενων μερών και να αποφευχθούν άσκοπες συγκρούσεις με του εμπορικούς μας εταίρους. Η ευρωπαϊκή ζώνη ερευνών προσφέρει ευκαιρίες από την άποψη αυτή και θα πρέπει να γίνει πλήρης εκμετάλλευσή της.

Όπως εξηγείται στην ανακοίνωση της Επιτροπής για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας, τα κοινοτικά προγράμματα έρευνας αντιπροσωπεύουν το 5% περίπου της δημόσιας χρηματοδότησης ερευνών στην Κοινότητα. Είναι συνεπώς σημαντικό, πέραν των κοινοτικών προγραμμάτων έρευνας στον τομέα αυτό, να ενθαρρυνθεί ο συντονισμός των εθνικών προγραμμάτων ερευνών ώστε να αυξηθεί η επίδρασή τους.

Σημαντικό θα είναι επίσης να δοθεί προσοχή στη βελτίωση της διασποράς των ερευνητικών αποτελεσμάτων έτσι ώστε να είναι και χρησιμότερα για τους φορείς χάραξης πολιτικής και να βοηθήσουν στην κατανόηση των περιβαλλοντικών θεμάτων από το ευρύ κοινό.

Δράσεις

- Δύο ετήσιες ανασκοπήσεις των περιβαλλοντικών ερευνητικών προγραμμάτων και των αναδυόμενων ερευνητικών αναγκών και προτεραιοτήτων.
- Δημιουργία διαφόρων φόρα εμπλεκόμενων μερών για την προαγωγή της αμφίδρομης δράσης, την ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών και την αποτελεσματική διασπορά των ερευνητικών αποτελεσμάτων.
- Ενθάρρυνση των κρατών μελών να συνεχίσουν να δίνουν υψηλή προτεραιότητα σε περιβαλλοντικά ζητήματα στα ερευνητικά τους προγράμματα. Αυτά θα πρέπει να συντονίζονται σε κοινοτικό επίπεδο για αύξηση της προστιθέμενης αξίας τους.
- Διασφάλιση συνέχισης της παρουσίας των περιβαλλοντικών θεμάτων σε εξέχουσα θέση στα κοινοτικά προγράμματα ερευνών.

8.2. Πληροφορίες για χάραξη πολιτικής και αξιολόγηση

Κατάσταση του περιβάλλοντος, τάσεις και κινητήριες δυνάμεις

Για την παρακολούθηση της επιτυχίας του παρόντος προγράμματος και για τη χάραξη γενικότερα μιας ενημερωμένης πολιτικής, χρειαζόμαστε να έχουμε σωστή γνώση των τρεχόντων περιβαλλοντικών προβλημάτων, της γεωγραφικής τους κατανομής και των κοινωνικοοικονομικών τάσεων οι οποίες, συχνά, αποτελούν την κινητήρια δύναμη της

υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Αυτό σημαίνει τη συλλογή σχετικών και συνεπών στοιχείων για μια ορισμένη χρονική περίοδο και τη διασφάλιση ευφούς ερμηνείας και παρουσίας των στοιχείων αυτών. Ωστόσο, είναι σαφές ότι τα κράτη μέλη χρειάζεται να δίνουν μεγαλύτερη προτεραιότητα στην παροχή των απαιτούμενων στοιχείων. Τα θέματα του περιβάλλοντος και της αειφορίας πρέπει να βρίσκονται σε ψηλό σημείο της επιστημονικής και στατιστικής ατζέντας και να δίνεται μεγαλύτερη προτεραιότητα στην πλήρωση των κενών των βασικών δεδομένων. Αυτό θα βοηθήσει στη διασφάλιση της ύπαρξης μιας ολοκληρωμένης εικόνας των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Η λήψη αποφάσεων σε επίπεδο πολιτικής μπορεί επίσης να βοηθηθεί από την καλή γνώση των τάσεων για διάφορα προβλήματα, που μπορούν να δώσουν τη δυνατότητα κατασκευής σεναρίων και μοντέλων για να δοκιμαστεί η πιθανή αποτελεσματικότητα διαφόρων μέτρων. Η καλή γνώση των κοινωνικοοικονομικών τάσεων, οι οποίες είναι συχνά οι βασικές κινητήριες δυνάμεις πίσω από περιβαλλοντικά θέματα, είναι επίσης κρίσιμη στη χάραξη αποτελεσματικής πολιτικής.

Μέτρηση της προόδου – Αναφορά, δείκτες και αξιολόγηση

Η μέτρηση της προόδου προς την κατεύθυνση της επίτευξης των στόχων μας απαιτεί πληροφορίες για την κατάσταση του περιβάλλοντος και τις αιτίες των προβλημάτων. Χρειάζεται, επίσης, ένα αποτελεσματικό σύστημα υποβολής εκθέσεων όσον αφορά τη μεταφορά της νομοθεσίας, την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα των μέτρων μας σε επίπεδο πολιτικής. Το τρέχον σύστημα υποβολής εκθέσεων και στοιχείων μας δίνει μια κατά προσέγγιση μόνο εικόνα της κατάστασης του ευρωπαϊκού περιβάλλοντος και των συναφών κοινωνικοοικονομικών τάσεων και μια ατελή εικόνα της μεταφοράς στις εθνικές νομοθεσίες και της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται σοβαρούς περιορισμούς στην ικανότητά μας να επιτύχουμε την ουσιαστική αξιολόγηση των πολιτικών μας και να κατανοήσουμε την επίδραση που έχει το ανθρώπινο γένος στο περιβάλλον.

Η Επιτροπή σκοπεύει να αναπτύξει μια συστηματική διαδικασία αξιολόγησης για να βελτιωθεί η μελλοντική πολιτική και εφαρμογή της και να μπορούν να εκτιμώνται οι πιθανές μελλοντικές εξελίξεις. Η ύπαρξη μιας σειράς δεικτών θα είναι ένας κρίσιμος παράγοντας για τη μεσοπρόθεσμη εκτίμηση της προόδου στην εφαρμογή του παρόντος προγράμματος.

Χρειάζεται να ερευνήσουμε και να ορίσουμε σαφείς και συνεπείς σειρές δεικτών, οι οποίες να μετρούν την πρόοδο βάσει ταυτοποιημένων στόχων, συμπεριλαμβανομένων και δεικτών χρηματικής αποτίμησης των επιπτώσεων της υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Οι δείκτες μπορούν επίσης να παίξουν σημαντικό ρόλο στην αύξηση της συνειδητοποίησης τόσο των φορέων λήψης αποφάσεων, όσο και του ευρέος κοινού όσον αφορά την κατάσταση και τις τάσεις των διαφόρων θεμάτων. Τη στιγμή αυτή, διαμορφώνονται ορισμένες σαφείς και συνεπείς σειρές δεικτών που μετρούν την πρόοδο συναρτήσει ταυτοποιημένων στόχων. Μια σειρά βασικών δεικτών για την Ευρωπαϊκή Ένωση θα αποτελέσει τη βάση εξέτασης της προόδου στα βασικά θέματα που προβλέπονται στο παρόν πρόγραμμα. Η σειρά αυτή θα υποστηρίζεται από μια πιο εξειδικευμένη σειρά δεικτών ποιότητας του περιβάλλοντος και βασικών σειρών δεικτών ένταξης για κάθε τομέα πολιτικής όπως οι μεταφορές (κάτι το οποίο βρίσκεται ήδη σε προηγμένο στάδιο λόγω της πρωτοβουλίας για τη δημιουργία ενός "μηχανισμού υποβολής εκθέσεων για τις μεταφορές και το περιβάλλον"), η γεωργία και η ενέργεια.

Για να διευκολυνθεί αυτή η διαδικασία, υφίσταται η ανάγκη μιας ευρείας ανασκόπησης του όλου συστήματος (η οποία να καλύπτει την κατάσταση και τις τάσεις του περιβάλλοντος, την

υποβολή στατιστικών αναφορών, τις νομικές απαιτήσεις και την αξιολόγηση της πολιτικής). Η ανασκόπηση αυτή θα βοηθήσει στον εντοπισμό των κατά προτεραιότητα αναγκών σε στοιχεία και θα παράσχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να εστιάσουν πόρους στη συλλογή δεδομένων προτεραιότητας. Για παράδειγμα, η απλούστευση και εναρμόνιση των υποβαλλομένων στοιχείων για σκοπούς συμμόρφωσης και για στατιστικούς λόγους θα βελτιώσει σε μεγάλο βαθμό την ικανότητα του στατιστικού συστήματος στην παροχή των αναγκαίων δεδομένων. Η ανασκόπηση αυτή θα καλύπτει το φάσμα των δραστηριοτήτων που μας παρέχουν τα στοιχεία, τους δείκτες και τις πληροφορίες που μας επιτρέπουν να εξετάζουμε την πρόοδο, να ανασκοπούμε και να βελτιώνουμε τις πολιτικές μας και να προλέγουμε τις μελλοντικές εξελίξεις.

Δράση

- Σύνταξη και τακτική δημοσίευση έκθεσης με βασικούς περιβαλλοντικούς δείκτες
- Κατάρτιση τακτικών εκθέσεων δεικτών για την κατάσταση του περιβάλλοντος
- Τακτική αναφορά προόδου σε συνάρτηση με σειρές δεικτών ένταξης που θα καλύπτουν ειδικότερα τη γεωργία και τα δάση, την ενέργεια, τα αλιεύματα και τη θάλασσα, τον τουρισμό, τη βιομηχανία, την περιφερειακή πολιτική και τις μεταφορές.
- Ανάπτυξη επιδημιολογικών δεικτών και δεικτών κόστους ζημιών, καθώς και σχετικών βάσεων δεδομένων αξιοποίησης.
- Καθιέρωση ευρείας ανασκόπησης των συστημάτων πληροφόρησης και αναφοράς, η οποία θα οδηγήσει στην εισαγωγή ενός συνεπέστερου και αποτελεσματικότερου συστήματος αναφοράς και αξιολόγησης με υψηλής ποιότητας και συγκρίσιμα στοιχεία και πληροφορίες για το περιβάλλον.
- Παροχή υποστήριξης στα κράτη μέλη για την εγκαθίδρυση κατάλληλων συστημάτων συλλογής δεδομένων και, ιδιαίτερα, τον καθορισμό προτεραιοτήτων για τη βελτιστοποίηση της χρήσης σπανιζόντων δημοσιονομικών πόρων.
- Ενίσχυση της ανάπτυξης συστημάτων γεωγραφικών πληροφοριών και εφαρμογών παρακολούθησης χώρων, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβουλίας 'Global Monitoring for Environment and Security' για στήριξη της χάραξης και εφαρμογής πολιτικών.

8.3. Αρχές χάραξης της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ

Η περιβαλλοντική πολιτική της Κοινότητας μπορεί να στηριχθεί σε ορισμένες σταθερές αρχές. Η αρχή της προφύλαξης και οι αρχές ότι η ρύπανση θα πρέπει να αντιμετωπίζεται στην πηγή της, ότι ο ρυπαίνων θα πρέπει να πληρώνει και ότι θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στην προληπτική δράση, είναι ήδη καταχωρημένες στη συνθήκη και αποτελούν το στήριγμα μεγάλου μέρους της ισχύουσας περιβαλλοντικής μας νομοθεσίας. Επίσης, στη συνθήκη, υπάρχει η αρχή της ενσωμάτωσης, η οποία απαιτεί, σε όλες τις υπόλοιπες πολιτικές, να λαμβάνονται πλήρως και κατάλληλα υπόψη οι περιβαλλοντικοί στόχοι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, κατά τη λήψη πολιτικών αποφάσεων.

Επιπλέον, θα πρέπει να διερευνούμε την πιθανότητα εφαρμογής σε ευρύτερη βάση των ακόλουθων προσεγγίσεων:

- Ενθάρρυνση της υποκατάστασης επικίνδυνων από λιγότερο επικίνδυνες ουσίες, εφόσον υπάρχουν διαθέσιμες κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις ('υποκατάσταση'), και
- ανάληψη από τους παραγωγούς της ευθύνης της απόδειξης ότι τυχόν επικίνδυνες ουσίες που χρησιμοποιούν τώρα και οποιαδήποτε άλλη που δημιουργούν και σχεδιάζουν να χρησιμοποιήσουν, δεν παρουσιάζουν άσκοπους ή μη αποδεκτούς κινδύνους για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία ('αντιστροφή του βάρους της απόδειξης').

Πρόταση

ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

για τη θέσπιση του κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον 2001-2010

(Υποβαλλόμενη από την Επιτροπή)

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 1992, ξεκίνησε το πέμπτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, 'Με στόχο την αειφορία'. Μέχρι το πέρας του προγράμματος, κατέστη σαφές ότι, παρά την ύπαρξη περιεκτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας, το περιβάλλον συνέχιζε να απαιτεί την προσοχή μας.

Το νέο αυτό πρόγραμμα δράσης επιδιώκει να εντοπίσει τους τομείς όπου απαιτείται νέα δράση ή κάποιος νέος προσανατολισμός. Πολλά από τα συμπεράσματα και μέτρα που προτάθηκαν στο πέμπτο πρόγραμμα παραμένουν έγκυρα, τίθεται όμως σε μεγάλο βαθμό το ζήτημα της επιτόπιας εφαρμογής τους. Ορισμένα επίμονα και άλυτα προβλήματα, όπως η αλλαγή του κλίματος, απαιτούν μια πλέον συντονισμένη προσπάθεια σε κοινοτικό επίπεδο για να αντιμετωπιστούν. Το παρόν πρόγραμμα δράσης θέτει αυτή την ατζέντα και τις προκλήσεις της περιβαλλοντικής πολιτικής σε ένα ευρύτερο πλαίσιο αειφόρου αναπτύξεως, την αλληλεξάρτηση της οικονομικής προόδου και ένα υγιές περιβάλλον, την παγκοσμιοποίηση και τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΜΠΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Κατά την ανασκόπηση του πέμπτου προγράμματος περιβαλλοντικής δράσης, ζητήθηκε από την Επιτροπή να προβεί σε μια γενική αξιολόγηση των επιτευγμάτων του προγράμματος αυτού. Η αξιολόγηση αυτή, με βάση την έκθεση για την κατάσταση του περιβάλλοντος του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι είχε γίνει μια πρόοδος στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων, υπήρχαν όμως ακόμη πολλά που χρειαζόνταν να γίνουν. Η γενική αξιολόγηση δημοσιεύτηκε ως μια πλατφόρμα συζήτησης για τις μελλοντικές προτεραιότητες για το περιβάλλον.

3. ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΙΣ

Μετά τη δημοσίευση της "Γενικής Αξιολόγησης", έγιναν ευρείες διαβουλεύσεις με ενδιαφερόμενα μέρη στα κράτη μέλη. Στις διαβουλεύσεις αυτές περιλαμβάνονταν 12 σεμινάρια, που οργανώθηκαν από τις εθνικές αρχές, ένα σεμινάριο με εκπροσώπους της βιομηχανίας και των επιχειρήσεων, συναντήσεις και επαφές με διάφορες μη κυβερνητικές οργανώσεις και γραπτά σχόλια από περιφερειακούς φορείς και άτομα. Για να διευκολυνθεί η διαδικασία, μπήκε και σχετική σελίδα στο διαδίκτυο.

Οι υποψήφιας χώρες ενθαρρύνθηκαν επίσης να εκφράσουν τις απόψεις τους για τις προτεραιότητες ενός προγράμματος δράσης, το οποίο θα καλύπτει την περίοδο μετά τις πρώτες εισδοχές στην Ένωση. Το Περιφερειακό Κέντρο Περιβάλλοντος στην Ουγγαρία συντόνιζε την ολοκληρωμένη προσαγωγή στοιχείων από τις εθνικές αρχές και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

4. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Το πέμπτο πρόγραμμα περιβαλλοντικής δράσης έπαιξε ουσιαστικό ρόλο στην καθιέρωση της αειφόρου αναπτύξεως ως αντικειμενικού στόχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό επιβεβαιώθηκε στη συνθήκη του Άμστερνταμ.

Αειφόρος ανάπτυξη δεν μπορεί να επιτευχθεί με μόνη την πολιτική για το περιβάλλον. Απαιτεί τη δέσμευση όλων των φορέων χάραξης πολιτικών, συμπεριλαμβανομένου του περιβάλλοντος, σε όλο το φάσμα των πολιτικών της Κοινότητας, με στόχο την επίτευξη της άριστης ισορροπίας μεταξύ οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων.

Ο ρόλος, έτσι, του νέου αυτού προγράμματος περιβαλλοντικής δράσης αλλάζει χαρακτήρα. Αντιπροσωπεύει την περιβαλλοντική διάσταση μιας ευρύτερης κοινοτικής στρατηγικής για αειφορία. Στοχεύει στον εντοπισμό των καίριων περιβαλλοντικών προβλημάτων και των κινητήριων δυνάμεών τους. Η περιβαλλοντική ολοκλήρωση είναι ο μηχανισμός διασφάλισης του ότι οι υπόλοιπες πολιτικές ανταποκρίνονται στα προβλήματα με αποτελεσματικό τρόπο.

5. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Το πρόγραμμα δράσης περιγράφει τους στόχους προτεραιότητας που χρειάζεται να επιτευχθούν για να διασφαλιστεί ένα καθαρό και υγιές περιβάλλον. Εκθέτει τις καίριες προκλήσεις για το μέλλον, δεν προδιαγράφει όμως την ακριβή φύση των δράσεων και μέτρων που θα χρειαστούν. Αυτά θα αποτελέσουν αντικείμενο μεταγενέστερων πρωτοβουλιών, οι οποίες θα αντιμετωπίσουν το οικονομικό μέρος κάθε μέτρου.

6. ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΤΗΤΑ

Το πρόγραμμα δράσης ασχολείται με τα προβλήματα εκείνα του περιβάλλοντος, για τα οποία χρειάζεται δράση και καθοδήγηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αντικατοπτρίζει τη διασυνοριακή φύση των περιβαλλοντικών θεμάτων και τις λύσεις τους.

7. ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Το πρόγραμμα δράσης αναγνωρίζει διασύνδεση που υπάρχει μεταξύ των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών της Κοινότητας και της δυνητικής επίπτωσης στο περιβάλλον. Η περιβαλλοντική ολοκλήρωση, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 6 της συνθήκης, αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του προγράμματος δράσης.

8. ΔΕΚΑΕΤΕΣ ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Για το πρόγραμμα προτείνεται ένα δεκαετές χρονοδιάγραμμα. Το χρονοδιάγραμμα θεωρείται ως το ελάχιστο απαιτούμενο για:

- Την ανάπτυξη νέων μέτρων
- Τη μεταφορά και εφαρμογή των μέτρων

- Να παρουσιάσουν τα μέτρα ουσιαστικό αποτέλεσμα
- Την ύπαρξη δυνατότητας αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των μέτρων

Για να μπορεί να υπάρξει ανταπόκριση στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, προβλέπεται μια ενδιάμεση ανασκόπηση του προγράμματος. Θα δημοσιεύονται τακτικά δείκτες για την παρακολούθηση της προόδου και την ανάληψη αντίδρασης, όπου είναι αναγκαίο.

Πρόταση

ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

για τη θέσπιση του κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον 2001-2010

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και, ιδίως, το άρθρο 175 παράγραφος 3,

την πρόταση της Επιτροπής¹,

τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής²,

τη γνώμη της Επιτροπής των Περιφερειών³,

Αποφασίζοντας σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 251 της συνθήκης⁴,

Εκτιμώντας:

- (1) ότι ένα καθαρό και υγιές περιβάλλον είναι βασικό για τη συνέχιση της ευζωίας και ευημερίας της κοινωνίας, η συνεχιζόμενη όμως ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο θα οδηγήσει σε πρωτοφανείς πιέσεις στο περιβάλλον·
- (2) ότι το πέμπτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον "Με στόχο την αειφορία" τελείωσε στις 31 Δεκεμβρίου 2000, έχοντας προσφέρει ορισμένες σημαντικές βελτιώσεις.
- (3) ότι ορισμένα σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα επιμένουν και απαιτούν περαιτέρω δράση·
- (4) ότι η σώφρων χρήση των φυσικών πόρων και η προστασία του παγκόσμιου οικοσυστήματος παράλληλα με την οικονομική ευημερία και μια ισορροπημένη κοινωνική ανάπτυξη αποτελούν προϋπόθεση για αειφόρο ανάπτυξη·
- (5) ότι το παρόν πρόγραμμα στοχεύει την περιβαλλοντική διάσταση της αειφόρου αναπτύξεως, στοχεύοντας όμως ταυτόχρονα και στη γενική βελτίωση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής στην Ευρωπαϊκή Ένωση·

¹ OJ C , , p . .

² OJ C , , p . .

³ OJ C , , p . .

⁴ OJ C , , p . .

- (6) ότι το παρόν πρόγραμμα περιβαλλοντικής δράσης καθορίζει περιβαλλοντικές προτεραιότητες για κοινοτική αντίδραση, η οποία καλύπτει μια δεκαετή περίοδο ώστε να υπάρχει επαρκής χρόνος για εντοπισμό νέων μέτρων, εφαρμογή και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους·
- (7) ότι οι στόχοι, προτεραιότητες και δράσεις της παρούσας απόφασης θα έχουν εφαρμογή σε μια διευρυμένη Κοινότητα·
- (8) ότι η νομοθεσία παραμένει κεντρικός πυρήνας στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων και ότι η πλήρης και ορθή εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας πρέπει να αποτελέσει μια προτεραιότητα·
- (9) ότι η ένταξη των περιβαλλοντικών πτυχών στην οικονομική και κοινωνική πολιτική είναι βασικό για την αντιμετώπιση των κινητηρίων δυνάμεων των πιέσεων στο περιβάλλον και χρειάζεται να υπάρξει περαιτέρω πρόοδος·
- (10) ότι χρειάζεται μια στρατηγική προσέγγιση για την επίτευξη των αναγκαίων αλλαγών στα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης που επηρεάζουν την κατάσταση και τις τάσεις του περιβάλλοντος, εισάγοντας νέους τρόπους συνεργασίας με την αγορά, δίνοντας δυνατότητα λόγου στους πολίτες και ενθαρρύνοντας τη λήψη αποφάσεων καλύτερης διαχείρισης και σχεδιασμού της χρήσης γης·
- (11) ότι υπάρχει γενικότερη επιστημονική συμφωνία ότι η ανθρώπινη δραστηριότητα προκαλεί αύξηση των συγκεντρώσεων των αερίων του θερμοκηπίου, οδηγώντας σε υψηλότερες θερμοκρασίες στον πλανήτη και στρέβλωση του κλίματος·
- (12) ότι οι συνέπειες της αλλαγής του κλίματος για την ανθρώπινη κοινωνία και τη φύση είναι σοβαρές και χρειάζονται μέτρα για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου·
- (13) ότι η πρόληψη της αλλαγής του κλίματος μπορεί να επιτευχθεί χωρίς μείωση των επιπέδων ανάπτυξης και ευημερίας μέσω της αποσύνδεσης της οικονομικής ανάπτυξης από τις εκπομπές·
- (14) ότι η ύπαρξη υγιών και ισορροπημένων φυσικών συστημάτων είναι ουσιώδης παράγοντας για τη στήριξη της ζωής στον πλανήτη·
- (15) ότι η ανθρώπινη δραστηριότητα ασκεί σημαντικές πιέσεις στη φύση και τη βιοποικιλότητα, οι οποίες προκύπτουν κυρίως από τη ρύπανση και τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η εκμετάλλευση της γης και της θάλασσας·
- (16) ότι το έδαφος είναι ένας πεπερασμένος πόρος που βρίσκεται υπό πίεση·
- (17) ότι παρά τις βελτιώσεις στα περιβαλλοντικά πρότυπα, η ανθρώπινη υγεία επηρεάζεται από την ποιότητα του αέρα, του νερού και των τροφίμων και υπάρχουν ενδείξεις για αύξηση των αλλεργιών, των αναπνευστικών ασθενειών, του καρκίνου και άλλων ασθενειών·
- (18) ότι η ρύπανση από τις μεταφορές, τις γεωργικές δραστηριότητες, τις βιομηχανικές διεργασίες, τα οικιακά απόβλητα και τη διαχείριση των αποβλήτων συμβάλλουν στη χαμηλή ποιότητα του περιβάλλοντος, η οποία επηρεάζει την ανθρώπινη υγεία·

- (19) ότι απαιτείται μεγαλύτερη επικέντρωση στην πρόληψη και την προφύλαξη κατά την ανάπτυξη μιας προσέγγισης για την προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος·
- (20) ότι η ικανότητα του πλανήτη για αφομοίωση της ζήτησης και των αποβλήτων που προκύπτουν από τη χρήση πόρων βρίσκεται υπό πίεση, με δυσμενείς επιπτώσεις που ανακύπτουν από τη χρήση μετάλλων, ορυκτά και υδρογονάνθρακες·
- (21) ότι οι όγκοι των αποβλήτων στην Κοινότητα συνεχίζουν να αυξάνουν, οδηγώντας σε απώλεια γης και πόρων, καθώς και σε ρύπανση·
- (22) ότι ένα σημαντικό μέρος των αποβλήτων είναι επικίνδυνο·
- (23) ότι οικονομική παγκοσμιοποίηση σημαίνει αύξηση της ανάγκης για περιβαλλοντική δράση σε διεθνές επίπεδο, απαιτώντας νέες αντιδράσεις από την Κοινότητα όσον αφορά την πολιτική για το εμπόριο, την ανάπτυξη και τις εξωτερικές υποθέσεις·
- (24) ότι το σύστημα χάραξης περιβαλλοντικής πολιτικής, δεδομένης της πολυπλοκότητας των θεμάτων, χρειάζεται να βασίζεται σε ορθή επιστημονική και οικονομική αξιολόγηση, στηριζόμενες σε γνώση της κατάστασης και των τάσεων του περιβάλλοντος, σύμφωνα με το άρθρο 174 της συνθήκης·
- (25) ότι οι πληροφορίες προς τους φορείς χάραξης πολιτικής και το ευρύ κοινό πρέπει να είναι σχετικές, ενημερωμένες και ευκόλως κατανοήσιμες·
- (26) ότι η πρόοδος προς την εκπλήρωση των περιβαλλοντικών στόχων χρειάζεται να μετριέται και να αξιολογείται·
- (27) ότι στο ενδιάμεσο του προγράμματος θα πρέπει να γίνει ανασκόπηση της πραγματοποιηθείσας προόδου και εκτίμηση της ανάγκης για αλλαγή προσανατολισμού·

ΑΠΟΦΑΣΙΣΑΝ ΤΑ ΕΞΗΣ:

Άρθρο 1

Θέσπιση του προγράμματος

1. Η παρούσα απόφαση θεσπίζει πρόγραμμα κοινοτικής δράσης για το περιβάλλον, από τούδε αναφερόμενο ως "το πρόγραμμα", το οποίο εκθέτει τους προς επίτευξη στόχους προτεραιότητας.
2. Το πρόγραμμα αυτό θα καλύψει την περίοδο από 1 Ιανουαρίου 2001 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2010.

Άρθρο 2

Γενικός στόχος και αντικείμενα

1. Το πρόγραμμα θεσπίζει τους βασικούς περιβαλλοντικούς στόχους και προτεραιότητες της νυν και της μελλοντικής διευρυμένης Κοινότητας που θα συμβάλουν στην στρατηγική

αιεφόρου ανάπτυξης της Κοινότητας, με βάση μια αξιολόγηση της κατάστασης και των τάσεων του περιβάλλοντος και εντοπισμό των έμμονων εκείνων περιβαλλοντικών προβλημάτων που απαιτούν δράση από την Κοινότητα.

2. Το πρόγραμμα θα διευκολύνει την πλήρη ενσωμάτωση των απαιτήσεων προστασίας του περιβάλλοντος σε άλλες κοινοτικές πολιτικές διασφαλίζοντας, ταυτόχρονα, ότι τα προτεινόμενα και υιοθετούμενα υπέρ του περιβάλλοντος μέτρα λαμβάνουν υπόψη τους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής διάστασης της αιεφόρου αναπτύξεως, λαμβάνουν υπόψη το σύνολο των επιλογών και μέσων και ότι βασίζονται σε εκτεταμένο διάλογο και ορθές επιστημονικές γνώσεις.
3. Το πρόγραμμα στοχεύει στη σταθεροποίηση της ατμοσφαιρικής συγκέντρωσης των αερίων του θερμοκηπίου σε επίπεδα τα οποία να μην προκαλούν αφύσικες μεταβολές στο κλίμα της γης. Αυτό απαιτεί την επίτευξη προόδου προς την κατεύθυνση της μακροπρόθεσμης απαίτησης που προβλέφθηκε από τη διακυβερνητική ομάδα για την αλλαγή του κλίματος για μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου κατά 70% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990, με τους ακόλουθους στόχους:
 - Επικύρωση του πρωτοκόλλου του Κυότο και επίτευξη του στόχου μιας κατά 8% μείωσης στις εκπομπές μέχρι το 2008-12 σε σχέση με το 1990 για τα τρέχοντα κράτη μέλη.
 - Να αποκτήσει η Κοινότητα αξιόπιστο λόγο για να επιμείνει στη σύναψη διεθνούς συμφωνίας με ένα νέο στόχο για τη περίοδο μετά το Κυότο, η οποία θα στοχεύει στη σημαντική μείωση των εκπομπών.
4. Το πρόγραμμα στοχεύει να προστατεύσει και να αποκαταστήσει τη λειτουργία των φυσικών συστημάτων και να αναστείλει την απώλεια βιοποικιλότητας τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και σε παγκόσμια κλίμακα, με τους ακόλουθους στόχους:
 - Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από καταστροφικές ρυπαντικές εκπομπές.
 - Προστασία των εδαφών από τη διάβρωση και τη ρύπανση.
 - Προστασία της βιολογικής ποικιλότητας, σύμφωνα με τη στρατηγική της Κοινότητας για τη βιοποικιλότητα⁵.
 - Προστασία της βιοποικιλότητας και των αξιών του τοπίου στις αγροτικές περιοχές της Κοινότητας.
5. Το πρόγραμμα στοχεύει σε ένα περιβάλλον όπου τα επίπεδα των ανθρωπογενών ρυπαντών να μην προκαλούν σημαντικές επιπτώσεις ή μη αποδεκτούς κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία. Το πρόγραμμα στοχεύει ειδικά στην:
 - Επίτευξη καλύτερης κατανόησης των απειλών για την ανθρώπινη υγεία
 - Αξιολόγηση όλων των χημικών προϊόντων που παράγονται σε σημαντικές ποσότητες σε μια βήμα προς βήμα προσέγγιση με σαφείς χρονικούς στόχους και

⁵ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο για μια ευρωπαϊκή κοινοτική στρατηγική για τη βιοποικιλότητα, COM (98) 42 τελικό

προθεσμίες (όπως περιγράφεται στη Λευκή Βίβλο για τη νέα στρατηγική για τα χημικά προϊόντα), ξεκινώντας με τα παραγόμενα σε μεγάλες ποσότητες χημικά και χημικά ιδιαίτερου ενδιαφέροντος:

- Διασφάλιση ότι τα επίπεδα των γεωργικών φαρμάκων στο περιβάλλον δεν προκαλούν σοβαρούς κινδύνους ή επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον και, γενικότερα, επίτευξη μιας συνολικής μείωσης στη χρήση γεωργικών φαρμάκων.
- Επίτευξη επιπέδων ποιότητας των υδάτων που να μην προκαλούν σημαντικές επιπτώσεις ή κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον και διασφάλιση ότι οι ρυθμοί άντλησης υδάτινων πόρων είναι βιώσιμοι μακροπρόθεσμα.
- Επίτευξη επιπέδων ποιότητας του αέρα που να μη προκαλούν σημαντικές επιπτώσεις ή κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.
- Ουσιαστική μείωση του αριθμού των ατόμων που επηρεάζονται σε τακτή βάση από μακροπρόθεσμα και σημαντικά επίπεδα θορύβου.

6. Το πρόγραμμα στοχεύει σε καλύτερη αποδοτικότητα πόρων και διαχείριση πόρων και αποβλήτων, με τους ακόλουθους στόχους:

- Διασφάλιση ότι η κατανάλωση ανανεώσιμων και μη ανανεώσιμων πόρων και οι σχετικές επιπτώσεις δεν υπερβαίνουν τη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος.
- Σημαντική μείωση της ποσότητας των αποβλήτων που πηγαίνουν για τελική διάθεση και του όγκου των παραγομένων επικίνδυνων αποβλήτων, κατά τη διάρκεια του προγράμματος.
- Επίτευξη σημαντικής γενικής μείωσης στους όγκους των παραγομένων αποβλήτων μέσω πρωτοβουλιών πρόληψης αποβλήτων, καλύτερης αποδοτικότητας των πόρων και μετατόπισης προς την κατεύθυνση πιο αειφόρων καταναλωτικών προτύπων, αποσυνδεομένης έτσι της παραγωγής αποβλήτων από την οικονομική ανάπτυξη.
- Για απόβλητα που συνεχίζουν να παράγονται: θα πρέπει να είναι μη επικίνδυνα ή να παρουσιάζουν τον μικρότερο δυνατό κίνδυνο· θα πρέπει να προτιμάται η ανάκτηση και ειδικότερα η ανακύκλωση ενώ οι ποσότητες των αποβλήτων για τελική διάθεση θα πρέπει να ελαχιστοποιούνται και να καταστρέφονται ή να διατίθενται με ασφάλεια· τα απόβλητα θα πρέπει να υφίστανται επεξεργασία όσο το δυνατό κοντύτερα στον τόπο παραγωγής τους, στο βαθμό που αυτό είναι συμβατό με την κοινοτική νομοθεσία και να μην οδηγούν σε μείωση της οικονομικής και τεχνικής αποδοτικότητας στις εργασίες επεξεργασίας αποβλήτων.

7. Το πρόγραμμα πρέπει να προάγει την υιοθέτηση πολιτικών και προσεγγίσεων που να επιτρέπουν την αειφόρο ανάπτυξη στις υποψήφιες χώρες.

8. Προαγωγή του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης στις υποψήφιες χώρες μέσω:

- Εκτεταμένου διαλόγου με τις διοικήσεις των υποψηφίων χωρών για την αειφόρο ανάπτυξη.

- Συνεργασία με ΜΚΟ ασχολούμενες με το περιβάλλον και επιχειρήσεις στις υποψήφιες χώρες για αύξηση της συνειδητοποίησης.
9. Το πρόγραμμα πρέπει να προσδίδει ώθηση στην ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας για το περιβάλλον και να συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη διασφαλίζοντας:
- Την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών πτυχών και των πτυχών της αειφόρου ανάπτυξης σε όλες τις πλευρές των εξωτερικών σχέσεων της Κοινότητας.
 - Ότι οι διεθνείς οργανώσεις ασχολούνται και διαθέτουν τους κατάλληλους πόρους για περιβαλλοντικά θέματα.
 - Την εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων για το περιβάλλον.
 - Την ενεργό αναζήτηση συμφωνιών για την αξιολόγηση των κινδύνων για την υγεία και το περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένης της διάδοσης πληροφοριών, της συνεργασίας στην έρευνα και την ανάπτυξη διαδικασιών δοκιμής με σκοπό τη διευκόλυνση διεθνών συμφωνιών για προσεγγίσεις διαχείρισης κινδύνων, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της προφύλαξης, όπου είναι αναγκαίο.
10. Το πρόγραμμα πρέπει να διασφαλίζει ότι το κοινοτική διαδικασία χάραξης περιβαλλοντικής πολιτικής εφαρμόζεται με ολοκληρωμένο τρόπο, στη βάση εκτεταμένου και ευρέος διαλόγου με τα ενδιαφερόμενα μέρη, της συμμετοχής των πολιτών, ανάλυσης κόστους - αποδοτικότητας και ορθών επιστημονικών δεδομένων και πληροφοριών, λαμβάνοντας υπόψη τις τελευταίες ερευνητικές και τεχνολογικές εξελίξεις.

Άρθρο 3

Στρατηγικές προσεγγίσεις εκπλήρωσης περιβαλλοντικών στόχων

- Οι στόχοι που εκτίθενται στο άρθρο 2 για τις στρατηγικές προσεγγίσεις πρέπει να επιδιώκονται, μεταξύ άλλων, μέσω των ακόλουθων δράσεων προτεραιότητας.
1. Η προώθηση αποτελεσματικότερης εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας για το περιβάλλον και, υπό την επιφύλαξη του δικαιώματος της Επιτροπής για εκκίνηση κυρωτικών διαδικασιών, απαιτεί:
 - Παροχή υποστήριξης στην ανταλλαγή πληροφοριών για τις βέλτιστες πρακτικές εφαρμογής από το δίκτυο IMPEL.
 - Μέτρα για την καταπολέμηση των εγκλημάτων κατά του περιβάλλοντος.
 - Προώθηση βελτιωμένων κανόνων επιθεώρησης και παρακολούθησης από τα κράτη μέλη.
 2. Ενσωμάτωση απαιτήσεων προστασίας του περιβάλλοντος στον καθορισμό όλων των κοινοτικών πολιτικών και δραστηριοτήτων. Αυτό απαιτεί:
 - Διασφάλιση ότι οι στρατηγικές ενσωμάτωσης που αναπτύσσονται από το Συμβούλιο σε διάφορους τομείς πολιτικής μεταφράζονται σε αποτελεσματική δράση.

- Τακτική παρακολούθηση, μέσω σχετικών δεικτών, και υποβολή εκθέσεων για τη διαδικασία της κατά τομείς ενσωμάτωσης.
 - Περαιτέρω ενσωμάτωση περιβαλλοντικών κριτηρίων στα κοινοτικά χρηματοδοτικά προγράμματα.
3. Προώθηση της αρχής του ο ρυπαίνων πληρώνει, μέσω της χρήσης μέσων στηριζόμενων στην αγορά, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης του συναλλακτικού συστήματος για τις εκπομπές, περιβαλλοντικών φόρων, επιβαρύνσεων και επιχορηγήσεων, για να λαμβάνονται υπόψη τόσο οι αρνητικές όσο και οι θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.
4. Η προαγωγή συνεργασίας και εταιρικών σχέσεων με επιχειρήσεις και τους φορείς εκπροσώπησής τους για περιβαλλοντικά θέματα απαιτεί:
- Προώθηση ευρύτερης χρήσης των συστημάτων οικοδιαχείρισης και ελέγχου της Κοινότητας⁶ και ανάπτυξη πρωτοβουλιών για την ενθάρρυνση των εταιρειών να δημοσιεύουν σοβαρές και ελεγμένες από ανεξαρτήτους φορείς εκθέσεις απόδοσης σε θέματα περιβάλλοντος ή αειφόρου ανάπτυξης.
 - Θέσπιση προγράμματος βοήθειας για συμμόρφωση, με ειδική βοήθεια στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.
 - Προώθηση εφαρμογής συστημάτων ανταμοιβής εταιρειών για τις περιβαλλοντικές τους αποδόσεις.
 - Προώθηση ολοκληρωμένης πολιτικής προσέγγισης που θα ενθαρρύνει τη λήψη υπόψη των περιβαλλοντικών απαιτήσεων μέσω του κύκλου ζωής των προϊόντων και ευρύτερη εφαρμογή φιλικών στο περιβάλλον μεθόδων και προϊόντων.
 - Ενθάρρυνση εθελοντικών δεσμεύσεων και συμφωνιών για επίτευξη σαφών περιβαλλοντικών στόχων.
5. Για τη διασφάλιση καλύτερης ενημέρωσης των καταναλωτών για τις μεθόδους και τα προϊόντα από πλευράς επιπτώσεων στο περιβάλλον:
- Προώθηση της χρήσης οικολογικής επισήμανσης, που να επιτρέπει στους καταναλωτές να συγκρίνουν την περιβαλλοντική συμπεριφορά προϊόντων του ίδιου τύπου.
 - Ενθάρρυνση της χρήσης αξιόπιστων αυτοχαρακτηριζόμενων περιβαλλοντικών αξιώσεων και παρεμπόδιση παραπλανητικών αξιώσεων.
 - Προαγωγή οικολογικών προμηθειών, με ταυτόχρονη τήρηση των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού και της εσωτερικής αγοράς, με κατευθυντήριες γραμμές για τις βέλτιστες πρακτικές και εκκίνηση με μια ανασκόπηση των οικολογικών προμηθειών στους κοινοτικούς θεσμούς.
6. Για να υποστηριχθεί η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον οικονομικό τομέα απαιτείται:

⁶ Συμπεράσματα Συμβουλίου, 21 Μαΐου 1998 - Εισαγωγή πλήρους παραπομπής, όταν είναι διαθέσιμη

- Η εξέταση ανάληψης εθελοντικής πρωτοβουλίας με τον οικονομικό τομέα, η οποία να αφορά κατευθυντήριες γραμμές για την εισαγωγή δεδομένων περιβαλλοντικού κόστους στις ετήσιες λογιστικές καταστάσεις των εταιρειών και ανταλλαγή πληροφοριών για τις βέλτιστες πολιτικές πρακτικές μεταξύ των κρατών μελών
 - Πρόσκληση στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να προωθήσει την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών στόχων και θεωρήσεων στις δανειστικές της δραστηριότητες
7. Για τη δημιουργία κοινοτικού καθεστώτος ευθύνης απαιτείται:
- Νομοθεσία για περιβαλλοντική ευθύνη.
8. Για την προαγωγή καλύτερης κατανόησης των περιβαλλοντικών θεμάτων από τους Ευρωπαίους πολίτες απαιτείται:
- Υποστήριξη της παροχής προσβάσιμων πληροφοριών στους πολίτες για το περιβάλλον.
 - Παροχή ενός πακέτου εργαλείων πόρων με στόχο την υποβοήθηση τοπικών και περιφερειακών αρχών ή άλλων οργανισμών να επικοινωνούν με τους πολίτες για περιβαλλοντικά θέματα και, κυρίως, για την αξιολόγηση βάσει σημείων αναφοράς της περιβαλλοντικής συμπεριφοράς των νοικοκυριών και πληροφοριών για τη βελτίωσή της.
9. Για την ενθάρρυνση και προαγωγή λήψης αποφάσεων αποτελεσματικής διαχείρισης και σχεδιασμού της χρήσης γης στις οποίες να λαμβάνονται υπόψη οι περιβαλλοντικές πτυχές, με ταυτόχρονη τήρηση της αρχής της επικουρικότητας, απαιτείται:
- Προαγωγή βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά το σχεδιασμό αειφόρου χρήσης της γης, με ιδιαίτερη έμφαση στο πρόγραμμα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης της Παράκτιας Ζώνης.
 - Υποστήριξη προγραμμάτων και δικτύων προώθησης της ανταλλαγής εμπειριών και ανάπτυξης της ορθής πρακτικής στην αειφόρο αστική ανάπτυξη και στην αειφόρο εκμετάλλευση των θαλασσών.
 - Αύξηση πόρων και παροχή ευρύτερο πεδίου εφαρμογής για αγροπεριβαλλοντικά μέτρα στα πλαίσια της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής

Άρθρο 4

Τομείς προτεραιότητας για δράση στην αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος

Οι στόχοι που εκτίθενται στο άρθρο 2 για την αλλαγή του κλίματος θα επιδιωχθούν μέσω, μεταξύ άλλων, των ακόλουθων δράσεων προτεραιότητας.

1. Με σκοπό την εκπλήρωση των στόχων που τίθενται από το πρωτόκολλο του Κυότο:
 - Επικύρωση και εφαρμογή του πρωτοκόλλου του Κυότο.

- Καθορισμός των στόχων που πρέπει να επιτευχθούν με αποδοτικό τρόπο για μειώσεις στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στους διάφορους τομείς, σε συνδυασμό με το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την αλλαγή του κλίματος.
- Δημιουργία διακοινοτικού συστήματος συναλλαγής για εκπομπές CO₂.
- Καταγραφή και επανεξέταση των ενεργειακών επιδοτήσεων στα κράτη μέλη. Αυτό θα περιλαμβάνει εξέταση της συμβατότητας με την επίτευξη των στόχων για την αλλαγή του κλίματος.
- Ενθάρρυνση μετακίνησης προς καύσιμα χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα για την παραγωγή ρεύματος.
- Προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με σκοπό την επίτευξη ενός ποσοστού 12% ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μέχρι το 2010.
- Προώθηση της χρήσης φορολογικών μέτρων, και σε επίπεδο Κοινότητας, για την ενθάρρυνση της μετακίνησης προς καθαρότερη ενέργεια και μεταφορές και την ενθάρρυνση της τεχνολογικής καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένης της υιοθέτησης πλαισίου για τη φορολογία της ενέργειας.
- Ενθάρρυνση περιβαλλοντικής συμφωνίας με βιομηχανικούς τομείς για την ενεργειακή απόδοση.
- Προσδιορισμός ειδικών δράσεων για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τα αεροπλάνα, εφόσον δεν έχει συμφωνηθεί μια τέτοια δράση στα πλαίσια του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO) μέχρι το 2002.
- Διασφάλιση ένταξης της αλλαγής του κλίματος ως μείζονος θέματος τόσο της κοινοτικής πολιτικής για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη όσο και των εθνικών προγραμμάτων ερευνών.
- Ανάπτυξη μέσων υποβοήθησης των ΜΜΕ για προσαρμογή, καινοτομία και βελτίωση των επιδόσεών τους.
- Πρόβλεψη κινήτρων για ενίσχυση του συστήματος συνδυασμένης παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού.
- Προαγωγή οικολογικά αποδοτικών πρακτικών και τεχνικών στη βιομηχανία.
- Προώθηση της εξοικονόμησης ενέργειας στη θέρμανση και την ψύξη των κτιρίων.

2. Προετοιμασία για μέτρα με στόχο την προσαρμογή στις συνέπειες της αλλαγής του κλίματος, μέσω:

- Ανασκόπησης των κοινοτικών πολιτικών, ιδιαίτερα εκείνων που σχετίζονται με την πολιτική της συνοχής, έτσι ώστε η προσαρμογή να εντάσσεται κατάλληλα στις αποφάσεις για επενδύσεις.

- Ενθάρρυνσης κατάρτισης περιφερειακών μοντέλων και αξιολογήσεων για το κλίμα για την προετοιμασία περιφερειακών μέτρων προσαρμογής και ενίσχυση της συνειδητοποίησης μεταξύ των πολιτών και των επιχειρήσεων.

Άρθρο 5

Τομείς προτεραιότητας δράσης για τη φύση και τη βιοποικιλότητα

Οι στόχοι που εκτίθενται στο άρθρο για την προστασία και αποκατάσταση των φυσικών συστημάτων και της βιοποικιλότητας θα επιδιωχθούν μέσω των ακόλουθων δράσεων προτεραιότητας. Προς τούτο απαιτείται:

1. Για ατυχήματα και καταστροφές:
 - Προαγωγή του κοινοτικού συντονισμού σε δράσεις αναλαμβανόμενες από κράτη μέλη για την αντιμετώπιση ατυχημάτων και φυσικών καταστροφών.
 - Λήψη μέτρων για υποβοήθηση πρόληψης μεγάλων κινδύνων ατυχημάτων που προέρχονται από αγωγούς και εξορύξεις, και μέτρα για τα απόβλητα των εξορύξεων.
2. Μια θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους.
3. Προαγωγή της ενσωμάτωσης της προστασίας και αποκατάστασης του τοπίου σε άλλες πολιτικές.
4. Ενθάρρυνση περαιτέρω αναπτύξεως των θετικών στοιχείων της σχέσης μεταξύ γεωργίας και περιβάλλοντος σε μελλοντικές ανασκοπήσεις της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής.
5. Προώθηση μεγαλύτερης ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών πτυχών στην Κοινή Πολιτική Αλιείας, με την ευκαιρία της ανασκόπησής της το 2002.
6. Ανάπτυξη στρατηγικών και μέτρων για τα δάση, που να περιλαμβάνουν τα ακόλουθα στοιχεία:
 - Ανάπτυξη της εθνικής και περιφερειακής δασοκομίας και αειφόρου διαχείρισης των δασών, στα πλαίσια σχεδίων αγροτικής ανάπτυξης, σε συνδυασμό με τις εργασίες του Διακυβερνητικού Φόρουμ για τα Δάση και της Πανευρωπαϊκής Υπουργικής Διάσκεψης για την προστασία των δασών.
 - Συνέχιση των υφισταμένων κοινοτικών μέτρων για την προστασία των δασών με αυξημένη έμφαση στην παρακολούθηση των πολλαπλών λειτουργιών των δασών.
 - Προώθηση αξιόπιστων συστημάτων πιστοποίησης δασών.
 - Συνέχιση της ενεργού συμμετοχής της Κοινότητας στην εφαρμογή των ψηφισμάτων των υπουργικών διασκέψεων για την προστασία των δασών στην Ευρώπη και στις διεθνείς συζητήσεις και διαπραγματεύσεις για θέματα σχετικά με τα δάση.
7. Μια θεματική στρατηγική για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

8. Ενίσχυση των ελέγχων για την παρακολούθηση, επισήμανση και ιχνηλασιμότητα των ΓΤΟ.
9. Παρακολούθηση της εφαρμογής της κοινοτικής στρατηγικής και σχεδίων δράσης για τη βιοποικιλότητα μέσω προγράμματος συλλογής δεδομένων και πληροφοριών.

Άρθρο 6

Τομείς προτεραιότητας δράσης για το περιβάλλον και την υγεία

Οι στόχοι που εκτίθενται στο άρθρο 2 για την υγεία και το περιβάλλον θα επιδιωχθούν μέσω των ακόλουθων δράσεων προτεραιότητας:

1. Ενίσχυση της κοινοτικής έρευνας και επιστημονικών γνώσεων και ενθάρρυνση του συντονισμού των εθνικών προγραμμάτων ερευνών, για υποστήριξη της επίτευξης των στόχων για την υγεία και το περιβάλλον και, ιδιαίτερα:
 - Προσδιορισμός και συστάσεις για τους τομείς προτεραιότητας για έρευνα και δράση.
 - Καθορισμός και ανάπτυξη δεικτών υγείας και περιβάλλοντος.
 - Εξέταση της ανάγκης ενημέρωσης των τρεχόντων προτύπων υγείας και οριακών τιμών, συμπεριλαμβανομένου του που λαμβάνονται υπόψη οι επιδράσεις σε δυνητικώς ευάλωτες ομάδες, όπως τα παιδιά ή οι ηλικιωμένοι.
 - Ανασκόπηση των τάσεων και δημιουργία μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης για νέα ή αναδυόμενα προβλήματα.
2. Για τα χημικά:
 - Ανάπτυξη νέου μοναδικού συστήματος για τη δοκιμασία, αξιολόγηση και διαχείριση κινδύνων νέων και υφισταμένων ουσιών.
 - Ανάπτυξη συστήματος δοκιμών ανάλογα με τις ιδιότητες, τις χρήσεις, την έκθεση και τον όγκο των παραγόμενων ή εισαγόμενων χημικών.
 - Καθιέρωση νέων ειδικών και ταχέων διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων στις οποίες πρέπει να υποβάλλονται ουσίες που εμπνέουν ιδιαίτερες ανησυχίες πριν να χρησιμοποιηθούν σε ειδικές χρήσεις.
 - Αναβάθμιση της πληροφόρησης από βιομηχανίες για τις ιδιότητες των χημικών που παράγουν και χρησιμοποιούν, ώστε να καλύπτονται δυνητικοί κίνδυνοι για το περιβάλλον και την υγεία.
 - Αναβάθμιση της διαχείρισης των χημικών σε κοινοτικό επίπεδο και στα κράτη μέλη.
3. Για τα γεωργικά φάρμακα:
 - Μια θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση των γεωργικών φαρμάκων.

- Επικύρωση της σύμβασης του Ρότερνταμ για τη διαδικασία συμφωνίας με πρότερη πληροφόρηση για ορισμένα επικίνδυνα χημικά και γεωργικά φάρμακα στο διεθνές εμπόριο.
- Τροποποίηση του κοινοτικού κανονισμού (2455/92)⁷ για την εισαγωγή και εξαγωγή επικίνδυνων χημικών με στόχο την εναρμόνισή του με τη σύμβαση του Ρότερνταμ, βελτιώνοντας τους διαδικαστικούς του μηχανισμούς και την πληροφόρηση στις αναπτυσσόμενες χώρες.
- Βελτίωση της διαχείρισης των χημικών προϊόντων και γεωργικών φαρμάκων στις αναπτυσσόμενες και υποψήφιες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της εξάλειψης των αποθεμάτων πεπαλαιωμένων γεωργικών φαρμάκων.

4. Για την αειφόρο χρήση και την υψηλή ποιότητα των υδάτων:

- Εξάλειψη της απόρριψης επικίνδυνων ουσιών στο νερό.
- Αναθεώρηση της οδηγίας για τα ύδατα κολύμβησης⁸.
- Διασφάλιση ενσωμάτωσης της προσέγγισης της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα και των στόχων για την ποιότητα των υδάτων στην Κοινή Γεωργική Πολιτική και την Πολιτική Περιφερειακής Ανάπτυξης.

5. Για τη ρύπανση του αέρα:

- Βελτίωση της παρακολούθησης της ποιότητας του αέρα και της παροχής πληροφόρησης στο κοινό, και μέσω δεικτών.
- Θεματική στρατηγική για τη ρύπανση του αέρα για την κάλυψη προτεραιοτήτων για περαιτέρω δράσεις, την ανασκόπηση και ενημέρωση των προτύπων για την ποιότητα του αέρα και τα ανώτατα εθνικά όρια εκπομπών και την ανάπτυξη καλύτερων συστημάτων συλλογής πληροφοριών, κατάρτισης μοντέλων και προβλέψεων.
- Εξέταση της ποιότητας του αέρα εσωτερικών χώρων και των επιπτώσεων στην υγεία, με συστάσεις για περαιτέρω μέτρα, όπου απαιτείται.

Άρθρο 7

Τομείς προτεραιότητας δράσης για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων και τη διαχείριση των αποβλήτων

Οι στόχοι που εκτίθενται στο άρθρο 2 για τη διαχείριση των πόρων και των αποβλήτων θα επιδιωχθούν μέσω των ακόλουθων δράσεων προτεραιότητας:

⁷ Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2455/92 του Συμβουλίου, της 23 Ιουλίου 1992, για την εισαγωγή και εξαγωγή ορισμένων επικίνδυνων χημικών, ΕΕ L 251, 29/08/1992 σ. 13 - 22

⁸ Οδηγία [76/160/ΕΟΚ](#) του Συμβουλίου, της 8 Δεκεμβρίου 1975, σχετικά με την ποιότητα των υδάτων κολύμβησης, ΕΕ L31, 05.02.76, σ 1-7,; όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία [90/656/ΕΟΚ](#) του Συμβουλίου, της 4 Δεκεμβρίου 1990, ΕΕ L 353, 17.12.90 και την οδηγία [91/692/ΕΟΚ](#) του Συμβουλίου, της 23 Δεκεμβρίου 1991, ΕΕ L 377, 31.12.91

1. Μια θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση των πόρων, στην οποία περιλαμβάνονται:
 - η εξέταση προγράμματος βέλτιστων πρακτικών για τις επιχειρήσεις
 - ο προσδιορισμός των αναγκών για έρευνα
 - τα οικονομικά όργανα
 - η κατάργηση των επιδοτήσεων που ενθαρρύνουν την υπερεκμετάλλευση των πόρων
 - η ενσωμάτωση θεωρήσεων για την αποδοτικότητα των πόρων σε μια προσέγγιση ολοκληρωμένης πολιτικής για τα προϊόντα.
2. Για την πρόληψη των αποβλήτων:
 - Ενσωμάτωση στόχων και προτεραιοτήτων πρόληψης αποβλήτων σε μια προσέγγιση ολοκληρωμένης πολιτικής για τα προϊόντα.
3. Αναθεώρηση της νομοθεσίας για τις λάσπες⁹.
4. Συστάσεις για τα απόβλητα κατασκευών και κατεδαφίσεων.
5. Νομοθεσία για τα βιοαποικοδομήσιμα απόβλητα.
6. Μια θεματική στρατηγική για την ανακύκλωση των αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων μέτρων με στόχο τη διασφάλιση της συλλογής και ανακύκλωσης των ροών αποβλήτων προτεραιότητας.

Άρθρο 8

Τομείς προτεραιότητας δράσης σε διεθνή θέματα

Οι στόχοι που εκτίθενται στο άρθρο 2 για τα διεθνή θέματα θα επιδιωχθούν μέσω των ακόλουθων δράσεων προτεραιότητας:

1. Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης και της αειφόρου ανάπτυξης σε όλες τις εξωτερικές πολιτικές της Κοινότητας.
2. Κατάρτιση ενός συνεκτικού συνόλου περιβαλλοντικών και αναπτυξιακών στόχων για υιοθέτηση στην παγκόσμια διάσκεψη κορυφής για την αειφόρο ανάπτυξη το 2002 και προσπάθεια ενίσχυσης της διεθνούς διαχείρισης του περιβάλλοντος.
3. Προώθηση ορθών περιβαλλοντικών πρακτικών στις ξένες άμεσες επενδύσεις και στις εξαγωγικές πιστώσεις.

⁹ Οδηγία 86/278/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12 Ιουνίου 1986, για την προστασία του περιβάλλοντος και, ιδιαίτερα, του εδάφους όταν χρησιμοποιείται ιλύς υπονόμων στη γεωργία, Επίσημη Εφημερίδα L 181 , 04/07/1986 σ. 6 - 12

4. Εντατικοποίηση προσπαθειών σε διεθνές επίπεδο για την επίτευξη συμφωνίας σε μεθόδους για την αξιολόγηση των κινδύνων για την υγεία και το περιβάλλον, καθώς επίσης και προσεγγίσεις διαχείρισης κινδύνων συμπεριλαμβανομένης, όπου απαιτείται, της αρχής της προφύλαξης.
5. Διασφάλιση πραγματοποίησης των αξιολογήσεων των επιπτώσεων στην αειφορία των εμπορικών συμφωνιών.

Άρθρο 9

Χάραξη πολιτικής για το περιβάλλον με βάση τη συμμετοχή και την ορθή γνώση

Οι στόχοι που εκτίθενται στο άρθρο 2 για τη περιβαλλοντικής πολιτικής με βάση τη συμμετοχή και την ορθή γνώση θα επιδιωχθούν μέσω των ακόλουθων δράσεων προτεραιότητας:

1. Μηχανισμοί στα πλαίσια των οποίων τα ενδιαφερόμενα μέρη, ιδιαίτερα εκείνα που επηρεάζονται άμεσα από προτάσεις και άλλες πρωτοβουλίες, θα συμμετέχουν σε εκτενείς και εντατικές διαβουλεύσεις σε όλα τα στάδια έτσι ώστε να διευκολύνονται οι αποτελεσματικότερες επιλογές και να διασφαλίζεται καλύτερα ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα για το περιβάλλον σε σχέση με τα προτεινόμενα μέτρα.
2. Συνέχιση της χρηματοδοτικής υποστήριξης ΜΚΟ που ασχολούνται με το περιβάλλον για διευκόλυνση της συμμετοχής τους στη διαδικασία του διαλόγου.
3. Διασφάλιση ότι το περιβάλλον παραμένει μείζων προτεραιότητα τόσο για τα κοινοτικά ερευνητικά προγράμματα όσο και για τα εθνικά ερευνητικά προγράμματα. Διασφάλιση καλύτερου συντονισμού των ερευνών σχετικά με το περιβάλλον που πραγματοποιούνται σε κράτη μέλη.
4. Διασφάλιση τακτικής πληροφόρησης του κοινού για το περιβάλλον και συναφή θέματα με τη σύνταξη ετήσιων εκθέσεων βασικών περιβαλλοντικών δεικτών και δεικτών ένταξης, που να δείχνουν το βαθμό της περιβαλλοντικής ζημιάς, όπου είναι δυνατό.
5. Ανασκόπηση συστημάτων πληροφόρησης και σύνταξης εκθέσεων με σκοπό την εισαγωγή ενός πιο συνεκτικού και αποτελεσματικού συστήματος για την εξασφάλιση εκθέσεων υψηλής ποιότητας, συγκρίσιμων περιβαλλοντικών δεδομένων και πληροφοριών.
6. Ενίσχυση της ανάπτυξης συστημάτων γεωγραφικών πληροφοριών και της χρήσης εφαρμογών παρακολούθησης χώρων για στήριξη της χάραξης και εφαρμογής πολιτικής.

Άρθρο 10

Παρακολούθηση και αξιολόγηση αποτελεσμάτων

1. Η Επιτροπή θα αξιολογήσει την επιτευχθείσα πρόοδο στην εφαρμογή του προγράμματος στο τέταρτο έτος εφαρμογής του. Η Επιτροπή θα υποβάλει την ενδιάμεση αυτή έκθεση μαζί με οποιαδήποτε πρόταση για τροποποίηση που ενδέχεται να θεωρήσει σκόπιμη, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο.

2. Η Επιτροπή θα υποβάλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο μια τελική αξιολόγηση του προγράμματος και της κατάστασης και των προοπτικών για το περιβάλλον κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους του προγράμματος.

Άρθρο 11

Η παρούσα απόφαση να δημοσιευθεί στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.

Βρυξέλλες,

Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
Ο Πρόεδρος

Για το Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος